

Δ9	ΕΝΤΥΠΟ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΦΟΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Α
----	---

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΟΥΣΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων Ταχ. Δ/ση: Δημαρχιακό Μέγαρο-Πλατεία Μιαούλη ΤΚ: 84100 Πληροφορίες: Καρδακάρη Νίκη Τηλ: 22813 61429 FAX: Email: nikikardakari@gmail.com	Ημερομηνία: 3-4-2019 Αρ. Πρωτοκόλλου (Εξερχομένου): 41 Σχετικά: 1. Το με Α. Π. ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/13742/951/14/02/2019 έγγραφο διαβίβασης για γνωμοδοτήσεις 2. Το με Α.Π. 13/13.3.2019 έγγραφο του Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων Περιβαλλοντική Ταυτότητα (ΠΕΤ) έργου ή δραστηριότητας: 1812023610
	ΠΡΟΣ: ΥΠΕΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ Τμήμα Β΄ Λ. Αλεξάνδρας 11, 114 73 Αθήνα

1. ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ		
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΡΙΩΝ ΑΣΠΗΕ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ 486ΜW ΕΠΙ 14 ΑΚΑΤΟΙΚΗΤΩΝ ΝΗΣΙΔΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΝΙΣΥΡΟΥ, ΛΕΡΟΥ, ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΦΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΩΝ ΕΡΓΩΝ		
2. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΜΑΣ		
Α / Α	ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ (ΦΕΚ)	ΤΙΤΛΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
1	Νόμος 3937/2011 ΦΕΚ Α 60/31.3.2011	Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις
2	Νόμος 4519/2018 ΦΕΚ Α΄ 25/20.02.2018	Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις.
3	ΦΕΚ 14 Ιανουαρίου 2019 ΤΕΥΧΟΣ Υ.Ο.Δ.Δ. Αρ. Φύλλου 13	Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΥ/97618/12245 Συγκρότηση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων.
4.	N. 4014/2011 (ΦΕΚ 209/Α/21-09-2011)	«Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».
5.	Υ.Α.οικ.170225/27-01-2014(ΦΕΚ 135/Β)	«Εξειδίκευση των περιεχομένων των φακέλων περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων της Κατηγορίας Α΄ της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με αρ. 1958/2012 (Β΄ 21) όπως ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 4014/2011 (Α΄ 209), καθώς και κάθε άλλης

		σχετικής λεπτομέρειας».
6.	ΚΥΑ 1649/45(ΦΕΚ Β'45/2014)	«Εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης του κοινού και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων της κατηγορίας Α της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής υπ' αριθμ. 1958/2012.(ΦΕΚ Α' 21), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 19 παράγραφος 9του .ν. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209), καθώς και κάθε άλλης σχετικής λεπτομέρειας».

3. ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΡΓΟΥ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΛΑΒΕ ΧΩΡΑ ΑΥΤΟΨΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ	ΝΑΙ	
	ΟΧΙ	✓

4. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Φορέα μας, όπως αυτές αναφέρθηκαν πιο πάνω (σημείο 2 του παρόντος) και κατόπιν σχετικού αιτήματος της περιβαλλοντικής αρχής για το έργο – δραστηριότητα του σημείου 1 του παρόντος, η γνωμοδότησή μας επί του φακέλου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έχει ως εξής
(Μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρόσθετες σελίδες αν απαιτηθεί):

1) Συνοπτική περιγραφή της δραστηριότητας

Εγκατάσταση τριών (3) Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) συνολικής ισχύος 486 MW με συνολικά 106 Α/Γ σε 14κατοίκητες νησίδες των Δήμων Νισύρου, Αστυπάλαιας, Λέρου και Ανάφης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και των Π.Ε Κυκλάδων και Δωδεκανήσου και συνοδά έργα όπως φαίνεται αναλυτικά στον πίνακα 1.2-1 του Κεφαλαίου 1 της ΜΠΕ. Επίσης παρουσιάζεται και στον Πίνακα 1.1-1 της παρούσας ΜΕΟΑ. Σκοπός των 3 ΑΣΠΗΕ είναι η εκμετάλλευση του αιολικού δυναμικού του Νοτίου Αιγαίου, παράγοντας ηλεκτρική ενέργεια η οποία στη συνέχεια θα διοχετεύεται στο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΜΗΕ). Το συνολικό έργο αποτελείται από το κυρίως έργο και τα συνοδά αυτού έργα και φορέας του έργου είναι η εταιρεία ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΜΕΛΤΕΜΙΑ Α.Ε.Η παρούσα ΜΕΟΑ αποτελεί το Παράρτημα VII της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) των ανωτέρω 3 ΑΣΠΗΕ η οποία υποβάλλεται στην

Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με σκοπό την περιβαλλοντική του αδειοδότηση.

2) Αναλυτικά στοιχεία γνωμοδότησης

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Φορέα μας και λαμβάνοντας υπόψη το ως άνω θεσμικό πλαίσιο, τις διατάξεις της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τα στοιχεία του φακέλου, της ΕΟΑ καθώς και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, επισημαίνουμε τα παρακάτω στοιχεία τεκμηρίωσης της γνωμοδότησης η οποία και ακολουθεί στο τέλος :

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΜΕΡΟΣ 1ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1.1. Η σημασία των ακατοίκητων νησίδων	11
1.2 Οι οικολογικές απαιτήσεις των ειδών χαρακτηρισμού των ΖΕΠ	15
1.3 Η χρονική συγκυρία του έργου	22
ΜΕΡΟΣ 2ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΜΠΕ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ	27
2.1. Χωροθέτηση του έργου	27
2.2. Περιγραφή του Έργου.....	28
ΜΕΡΟΣ 3^ο : ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	42
3.1. Βασικές βιβλιογραφικές ελλείψεις.....	42
3.2 Εργασίες Πεδίου ΜΕΟΑ	43
3.3. Καθορισμός περιμετρικής Ζώνης Αποκλεισμού	49
3.4. Χαρακτηρισμός επιπτώσεων ως προς την έκταση/Κρίσιμα Ενδιαστήματα των ειδών χαρακτηρισμού	57
3.5 Χαρακτηρισμός επιπτώσεων ως προς τη διάρκεια	60
3.6 Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων επί των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος Ι Οδ. 92/43/ΕΟΚ.....	61
ΜΕΡΟΣ 4^ο : ΑΛΛΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ	68
4.1. Οικολογικός ανταγωνισμός Αιγαιόγλαρου –Ασημόγλαρου	68
4.2 Καταφύγια Άγριας Ζωής	69
4.3 Κηρυγμένα Τοπία Ιδιαίτερου Κάλλους	71
ΜΕΡΟΣ 5^ο : ΜΕΤΡΑ & ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΜΕΟΑ	73
ΜΕΡΟΣ 6^ο : Η ΜΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΚΑΤΟΙΚΗΤΕΣ ΝΗΣΙΔΕΣ	84
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	88

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η γνωμοδότηση αυτή τεκμηριώνει την απόρριψη της Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΜΕΟΑ) και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του έργου «Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) συνολικής ισχύος 486 MW (106 Ανεμογεννήτριες) στις ακατοίκητες νησίδες Κούνουποι, Σύρνα, Πλακίδια, Μεσονήσι, Μεγάλο Σοφράνο, Παχεία Ανάφης, Μακρά, Λιάδι, Κίναρος, Λέβιθα, Οφιδούσσα, Κανδελιούσσα, Περγούσσα, Παχεία Νισύρου των ΠΕ Καλύμνου, Θήρας και Κω και των συνοδών σε αυτό έργων», **καθώς το σχεδιαζόμενο έργο καταστρέφει τον πυρήνα και το προστατευτέο αντικείμενο έξι Ζωνών Ειδικής Προστασίας του δικτύου Natura 2000, χωρίς δυνατότητα αντιμετώπισης ή αντισταθμιστικών μέτρων.**

Τεκμηριώνεται ότι οι ΜΠΕ και ΜΕΟΑ, παραθέτοντας ελλιπή ή εσφαλμένα δεδομένα και πληροφορίες, αποδεχόμενη αυθαίρετες παραδοχές, παρακάμπτοντας ή εφαρμόζοντας εσφαλμένα ή/και επιλεκτικά την υφιστάμενη νομοθεσία και τις προδιαγραφές για έργα τέτοιας κλίμακας στον πυρήνα προστατευόμενων περιοχών, καταλήγει να παραβλέπει ή να θεωρεί ως ασθενείς τις διαλυτικές συντριπτικές επιπτώσεις του προτεινόμενου έργου στο προστατευτέο αντικείμενο εντός δέκα (10) οικοτόπων του Ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000. Η διοίκηση του Φορέα Διαχείρισης των Προστατευόμενων περιοχών Κυκλάδων απορρίπτει την ΜΠΕ, ενημερώνοντας παράλληλα την ελληνική και διεθνή επιστημονική κοινότητα ζητώντας την άμεση παρέμβασή της. Καθώς χρηματοδοτούνται από ευρωπαϊκούς πόρους οι διοικήσεις των Φορέων Διαχείρισης οφείλουν επίσης να ενημερώσουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την σχεδιαζόμενη καταστροφή 10 τόπων του ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000.

Η γνωμοδότηση δεν είναι δυνατόν να περιλάβει όλα τα στοιχεία και τις πτυχές των επιπτώσεων του έργου στα προστατευτέα αντικείμενα των 10 τόπων του Ευρωπαϊκού Δικτύου Natura 2000. Εστιάζει στις βασικές επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα και ιδίως στα είδη χαρακτηρισμού των έξι (6) Ζωνών Ειδικής Προστασίας που περιλαμβάνονται στο έργο, αναφέρεται σε βασικά σημεία της ΜΕΟΑ όσον αφορά την δέουσα εκτίμηση επί των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αξιολογεί τα μέτρα αντιμετώπισης και καταδεικνύει ως κορυφαία μη αντιστρέψιμη επίπτωση την μονιμοποίηση της ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας στις ακατοίκητες νησίδες.

Παρατίθενται στην συνέχεια τα επιμέρους συμπεράσματα της γνωμοδότησης:

- **Οι ακατοίκητες νησίδες του Αιγαίου λόγω της απουσίας ανθρώπων και χερσαίων σαρκοφάγων ζώων είναι πολύτιμα οικοσυστήματα, με εντελώς διαφορετικές συνθήκες από εκείνες που χαρακτηρίζουν την ηπειρωτική χώρα ή τα μεγάλα κατοικημένα νησιά.**

Η απομόνωση, ο περιορισμένος χώρος και η έλλειψη πόρων όπως το νερό – οι λόγοι, δηλαδή, για τους οποίους είναι ακατοίκητες-είναι το ουσιαστικό συγκριτικό πλεονέκτημα πάνω στο οποίο στηρίζεται η επιβίωση σημαντικότερων πληθυσμών πουλιών, τα οποία βρίσκουν στις ακατοίκητες νησίδες ησυχία και ασφάλεια.

- Οι ακατοίκητες νησίδες των συγκεκριμένων Ζωνών Ειδικής Προστασίας φιλοξενούν διεθνώς σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου αναπαραγόμενου πληθυσμού των ειδών Μαυροπετρίτης, Αιγαιόγλαρος, Μύχος και τα είδη Αρτέμης, θαλασσοκόρακας και Σπιζαετός είναι είδη χαρακτηρισμού των εν λόγω ΖΕΠ
- Μέσα στα επόμενα 2 έως 3 χρόνια η χώρα:
  - α) θα έχει εκδώσει Προεδρικά Διατάγματα χαρακτηρισμού, ζώνωσης, χρήσεων γης και επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων μέσα για τους τόπους Natura 2000 που αφορούν το έργο
  - β) θα έχει εκπονήσει Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και θα έχει εκδώσει νέο ειδικό χωροταξικό σχέδιο για τους ΑΣΠΗΕ συμβατό με τις πρόνοιες της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ΕΕ.
- Είναι βέβαιο ότι οι ακατοίκητες νησίδες απαιτούν μέτρα προστασίας που σε συνέχεια της εκπόνησης των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών, με τη διαδικασία Προεδρικών Διαταγμάτων, θα τις χαρακτηρίσουν ως Ζώνες Απόλυτης Προστασίας ή Προστασίας της Φύσης. Οι νησίδες θα είναι δηλαδή οι πυρήνες των προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, αν το εν λόγω έργο έχει στο μεταξύ λάβει περιβαλλοντική αδειοδότηση και έχουν ξεκινήσει τα έργα θα έχει ήδη παραβλαφτεί η οικολογική ακεραιότητα- θα έχει στην πραγματικότητα - επέλθει ανεπανόρθωτη καταστροφή των τόπων Natura 2000 που αφορούν το έργο. Τυχόν αδειοδότηση τέτοιου έργου, σε αυτό το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μέχρι την έκδοση Π.Δ. χαρακτηρισμού και ζώνωσης των περιοχών ΕΖΔ και ΖΕΠ του ΦΔΚ, αποτελεί κραυγαλέα καταστρατήγηση της κορυφαίας αρχής του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού Δικαίου, της Αρχής της Πρόληψης.
- Συνάγεται από την ΜΠΕ ότι το μέγεθος του έργου είναι μεγαλύτερο των όσων καταγράφονται στην ΜΕΟΑ και ότι υπάρχει ασάφεια/μη οριστικοποίηση της χωροθέτησης/διαστάσεων των συνοδών έργων που παραπέμπονται σε ΤΕΠΕΜ. Ως εκ τούτου οι εκτιμήσεις που δίνονται στο πλαίσιο της ΜΕΟΑ σχετική με την προσωρινή/μόνιμη κατάληψη χώρου/οικοτόπων/ενδιαιτημάτων δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση των επιπτώσεων του έργου
- Η ΜΕΟΑ παρουσιάζει κρίσιμες ελλείψεις σε υπάρχουσα βασική πληροφορία που δεν επιτρέπει την κατανόηση της σημασίας του προστατευτέου αντικειμένου, την παράθεση των ενδεδειγμένων μέτρων προστασίας του και την ορθή εκτίμηση των επιπτώσεων από το σχεδιαζόμενο έργο.

- Σε ότι αφορά στις εκτιμήσεις πληθυσμών των ειδών προτεραιότητας πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η δέουσα εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων, είναι σαφές ότι υπολείπονται σε πολύ σημαντικό βαθμό (σχεδόν υπο-διπλάσιες στην περίπτωση του Μαυροπετρίτη) των πραγματικών εκτιμήσεων, που έχουν λάβει χώρα από επίσημα ερευνητικά προγράμματα της ΕΟΕ, με χρήση ενδεδειγμένης μεθοδολογίας κατά την τελευταία 20ετία. Δύο είδη χαρακτηρισμού Αρτέμης και Μύχος δεν καταγράφονται σε σημαντικές αποικίες τους και ως εκ τούτου δεν μπορεί να γίνει δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων για αυτά.
- Με βάση τα παραπάνω είναι σαφές ότι αφενός δεν αξιοποιήθηκε η βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία για τις περιοχές μελέτης, αφετέρου δεν έγινε σε καμία περίπτωση επαρκής έρευνα πεδίου με ενδεδειγμένη μεθοδολογία, ώστε να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα επιστημονικά δεδομένα βάσης που θα επέτρεπαν οποιαδήποτε τεκμηριωμένη εκτίμηση επιπτώσεων. Αποτέλεσμα είναι η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση να μην βασίζεται στη βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία, όπως είναι απαίτηση της εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας και επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση.
- Καθώς στην ΜΕΟΑ έχουν υιοθετηθεί αυθαίρετες και καταφανώς ανεπαρκείς περιμετρικές ζώνες αποκλεισμού για τα είδη χαρακτηρισμού, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην συνέχεια ως βασικά κριτήρια συγκριτικής εκτίμησης και αξιολόγησης των προκαλούμενων επιπτώσεων στα είδη της ορνιθοπανίδας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων. Αντιθέτως, τεκμηριώνεται ότι οι επιπτώσεις στα είδη χαρακτηρισμού όσον αφορά στην άμεση θανάτωση, στην αλλαγή της δομής των ενδιαιτημάτων και στην εκτόπιση δεν είναι ασθενείς όπως ισχυρίζεται η ΜΕΟΑ αλλά συντριπτικές
- Καθώς στην ΜΕΟΑ δεν παρουσιάζονται χάρτες των κρίσιμων ενδιαιτημάτων των ειδών χαρακτηρισμού ανά ΖΕΠ του έργου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων. Τόσο η επιστημονική γνώση όσο και η ενδεικτική χαρτογράφηση αποδεικνύουν ότι τα κρίσιμα ενδιαιτήματα των ειδών χαρακτηρισμού καταλαμβάνουν ολόκληρες τις νησίδες και επομένως οι επιπτώσεις στα είδη χαρακτηρισμού δεν είναι τοπικές όπως ισχυρίζεται η ΜΕΟΑ αλλά συνολικές στο ενδιαιτήμα, γεγονός που οδηγεί σε εκτόπιση των ειδών χαρακτηρισμού.
- Η εξαιρετικά μεγάλης διάρκειας φάση κατασκευής του έργου (τουλάχιστον 5 χρόνια) οδηγεί σε εκτόπιση των ειδών χαρακτηρισμού από τα ενδιαιτήματα αναπαραγωγής και τροφοληψίας και οι σχετικές επιπτώσεις εσφαλμένα χαρακτηρίζονται από τη Δέουσα εκτίμηση ως βραχυχρόνιες, αντιθέτως πρέπει να χαρακτηριστούν ως μακροχρόνιες (lasting)

- Όσον αφορά τους θαλάσσιους οικοτόπους 1170 Ύφαλοι και 1120 (προτεραιότητας) Λιβάδια Ποσειδωνίας εντύπωση προκαλεί τόσο η αυθαιρεσία όσο και η προχειρότητα της μεθοδολογίας εκτίμησης επιπτώσεων της ΜΕΟΑ/ ΜΠΕ από τη δημιουργία λιμενικών εγκαταστάσεων και παράκτιων υποδομών. Παρότι η ΜΠΕ ονομάζει «ασθενείς» τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από την πλήρη καταστροφή (μπάζωμα) συγκεκριμένου τμήματος της έκτασης του εντοπισμένου Οικοτόπου 1170, δεν αναφέρεται καθόλου στις ενδεχόμενες έμμεσες επιπτώσεις που θα επιφέρει η αλλοίωση και ο κατακερματισμός του. Απορίας άξιο είναι το πώς προκύπτουν τα «ασθενή» ποσοστά «κατάληψης» του Οικοτόπου προτεραιότητας 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας),, τη στιγμή που αυτός εκ της νομοθεσίας απολαμβάνει πλήρη προστασία (=100% της έκτασής του εντός Δικτύου). Το γεγονός ότι τα μειωμένα ποσοστά κάλυψης αποδίδονται στην αδρή φύση της αρχικής χαρτογράφησης, χωρίς σε καμία φάση του έργου να διερευνάται το ενδεχόμενο της υποχώρησης του Οικοτόπου (οπότε και θα έπρεπε να ληφθούν άμεσα μέτρα αποκατάστασης παρά να εισαχθούν επιπρόσθετες πιέσεις), προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση.
- Η δέουσα εκτίμηση της ΜΠΕ/ΜΕΟΑ δεν συσχετίζεται με τους στόχους διατήρησης των χερσαίων οικοτόπων του Παρ Ι της Οδ. 92/43/ΕΟΚ και προβλέπει απροσδιόριστου βαθμού μείωση της έκτασης και αλλοίωση της αντιπροσωπευτικότητάς τους, βασισμένη σε αμφίβολη μεθοδολογία εκτίμηση του μεγέθους της επίπτωσης.
- Σύμφωνα με το πρωθύστερο επιχείρημα της ΜΕΟΑ «Ο χαρακτηρισμός ασθενείς προκύπτει υπό την προϋπόθεση λήψης ειδικών προληπτικών και άλλων μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων που αναφέρονται αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης»(ΣΣ στα Μέτρα). Η αξιολόγηση των προτεινόμενων μέτρων κατέδειξε ότι:
  - Δεν εκλαμβάνονται (οι ούτως ή άλλως εσφαλμένες) οι ζώνες αποκλεισμού, που επιβάλλει η επιστήμη και η νομοθεσία, ταυτόχρονα και ως μέτρο αντιμετώπισης των επιπτώσεων.
  - Δεν θα διακόπτονται εντελώς τα έργα κατά τις περιόδους αναπαραγωγής των ειδών χαρακτηρισμού. Για τα είδη αυτά η περίοδος αναγκαστικής παύσης εργασιών είναι: Μαυροπετρίτης: τέλη Απριλίου-Οκτώβριος/Αιγαιόγλαρος: Απρίλιος-Ιούνιος/Μύχος-Αρτέμης: Μάρτιος-Οκτώβριος/Θαλασσοκόρακας: Ιανουάριος-Ιούνιος/Σπιζαετός: Φεβρουάριος – Ιούνιος
  - Οι ζώνες αποκλεισμού που εφαρμόζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετες και εσφαλμένες και αυτές αποτελούν την υπόθεση εργασίας υπό το φως της οποίας εξετάζεται η εκτίμηση επιπτώσεων. Ως εκ τούτου δεν θα υπάρξει μετριασμός επιπτώσεων στα είδη χαρακτηρισμού από τυχόν περιοδική παύση ορισμένων Α/Γ. Δεν υπάρχει

βιβλιογραφία που να καταδεικνύει προσαρμογή ειδών σε ανάλογα έργα στη χέρσο και οπωσδήποτε είναι αδύνατον να υπάρξει προσαρμογή μεταναστατευτικών ειδών. Ο μελετητής αδυνατεί να αντιληφθεί τις ασφυκτικές συνθήκες έλλειψης χώρου που δημιουργεί το έργο

- Για τον Αιγαιόγλαρο και τον Θαλασσοκόρακα το σύστημα ραντάρ δεν μπορεί να λειτουργήσει, τα πουλιά πετούν χαμηλά και δεν εντοπίζονται. Ο Μαυροπετρίτης πετά συνεχώς και σε μεγάλους αριθμούς πάνω και γύρω από τις νησίδες. Αν το σύστημα λειτουργεί με ραντάρ και παύση Α/Γ, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της ημέρας από Μάιο έως Οκτώβριο. Τα οπτικά συστήματα αποτροπής είναι άχρηστα για Μύχο-Αρτέμη καθώς τα είδη πετούν πάνω από τις νησίδες τη νύχτα και δεν βλέπουν στο σκοτάδι. Αν εφαρμοστούν ραντάρ και παύση Α/Γ, καθώς οι Μύχοι-Αρτέμηδες πετούν συνεχώς παντού πάνω και γύρω από τις νησίδες, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της νύχτας από Μάρτιο έως Οκτώβριο.
- Εφόσον υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ύπαρξη θέσεων αναπαραγωγής/ανάπαυσης της φώκιας τότε δεν είναι δυνατόν η δέουσα εκτίμηση της ΜΕΟΑ να αποφαίνεται ότι δεν θα υπάρξει πρόβλημα με το είδος προτεραιότητας. Το μέτρο αναιρεί την δέουσα εκτίμηση ως προς τις επιπτώσεις του έργου επί της Μεσογειακής Φώκιας, αφού σύμφωνα με την νομοθεσία η ΜΠΕ/ΜΕΟΑ πρέπει, με βεβαιότητα και πέραν πάσης αμφισβήτησης, να αποφαίνεται για την διατήρηση της ακεραιότητας των πληθυσμών του είδους προτεραιότητας.
- Οι φυτεύσεις αποκατάστασης, και ιδίως με μη αυτόχθονα είδη χλωρίδας (βλ. 3.6), δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την αυτόχθονη βλάστηση και ιδιαίτερως την πρότερη δομή του ενδιαιτήματος και ασφαλώς επιφέρουν αλλοίωση της αντιπροσωπευτικότητας των οικοτόπων. Οι ανάγκες συντήρησης των φυτοτεχνικών παρεμβάσεων, με τακτικές επισκέψεις-παρουσία ανθρώπων συνιστούν άλλον ένα παράγοντα όχλησης που ο μελετητής επιμένει να αγνοεί.
- Τα περισσότερα μέτρα είναι γενικά μέτρα άμβλυσης που συνοδεύουν όλες τις ΑΕΠΟ εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ. Δεν εξειδικεύονται για τις ΖΕΠ και ασφαλώς δεν έχουν καμιά θετική επίδραση στα είδη χαρακτηρισμού που πλήττονται. Η συλλογή των νεκρών ζώων προϋποθέτει τακτικές επισκέψεις – συχνή παρουσία ανθρώπων, πρόσθεση όχληση. Ο μελετητής αγνοεί την ιδιαιτερότητα των νησίδων και την αξία τους ακριβώς επειδή είναι ακατοίκητες και δεν υπάρχει όχληση. Ο παραμικρός φωτισμός είναι ασύμβατος στις αναπαραγωγικές αποικίες όλων των ειδών χαρακτηρισμού. Η μεταφορά των απορριμμάτων από τις νησίδες με πλοία προσθέτει άλλον ένα παράγοντα όχλησης και αυξημένο κίνδυνο εγκατάστασης

μεγάλου πληθυσμού τρωκτικών στις νησίδες, σημαντικού παράγοντα που δεν έχει εξεταστεί στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης.

- Προτείνονται μέτρα αντισταθμιστικά και όχι αντιμετώπισης: Δράσεις εισαγωγής /εμπλουτισμών με είδη πανίδας, μπορεί να προκύπτουν μόνο από τα διαχειριστικά μέτρα της περιοχής ΕΖΔ/ΖΕΠ και υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων. Ο έλεγχος τρωκτικών περιλαμβάνεται ως υποχρέωση στην ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103 και υπάγεται στην ευθύνη των Φορέων Διαχείρισης. Στις ακατοίκητες νησίδες αρκεί μια επιχείρηση εξάλειψης αρουραίων ανά 10ετία, όμως από την στιγμή που θα δημιουργηθεί τακτικό ρεύμα επισκέψεων στο πλαίσιο των αναγκών συντήρησης του έργου και ασφαλώς λόγω της δυνατότητας γενικής πρόσδεσης σκαφών με τη δημιουργία λιμένων, οι πληθυσμοί των τρωκτικών θα εκραγούν και η δράση θα πρέπει να γίνεται πολύ συχνά. Υπό αυτές τις συνθήκες το μέτρο είναι αντιδεδοντολογικό, αναποτελεσματικό και δημιουργεί πρόσθετη όχληση.
- Οι νησίδες *Πλάκα, Περγούσσα, Παχειά (Νισύρου), Κανδελούσα, Οφιδούσσα, Κούνουποι και Λέβιθα* είναι χαρακτηρισμένες ως Καταφύγια Άγριας Ζωής. Οι συγκεκριμένες νησίδες υπόκεινται σε ισχυρό νομικό πλαίσιο προστασίας (ν. 3937/2011) που ορίζει σαφώς τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες και απαιτεί λεπτομερή τεκμηρίωση των επιπτώσεών του και τυχόν μέτρων αντιμετώπισης. Φαίνεται πώς ο μελετητής αγνοεί ή αποκρύπτει το εν λόγω περιοριστικό νομικό πλαίσιο και πώς σκοπεύει να το υπερβεί.
- Οι νησίδες *Κούνουποι, Οφιδούσσα, Παχειά Νισύρου, Περγούσσα, Μακρά και Παχειά Ανάφης* είναι χαρακτηρισμένες ως τοπία ιδιαίτερου κάλλους (ΦΕΚ 1176/Β/22-09-2000). Οι συγκεκριμένες νησίδες υπόκεινται σε ισχυρό νομικό πλαίσιο προστασίας που ορίζει σαφώς τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες και ασφαλώς αποκλείει την εγκατάσταση του συνόλου των υποδομών του σχεδιαζόμενου έργου. Προκαλεί εύλογη απορία το πώς ο μελετητής αγνοεί ή αποκρύπτει το εν λόγω περιοριστικό νομικό πλαίσιο και πώς σκοπεύει να το υπερβεί

Τέλος,

η δημιουργία υποδομών μόνιμης πρόσβασης και διαμονής ανθρώπων ακυρώνει την οικολογική σημασία των νησίδων που ακριβώς εξαιτίας του ότι είναι ακατοίκητες φιλοξενούν τα συγκεκριμένα είδη χαρακτηρισμού σε διεθνώς σημαντικούς πληθυσμούς και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τα τελευταία καταφύγια της άγριας ζωής. Επομένως οποιαδήποτε υποδομή πρόσβασης/κατοίκησης είναι ασύμβατη με το βασικό οικολογικό χαρακτηριστικό των ακατοίκητων νησίδων και επιφέρει ανεπανόρθωτες βλάβες στην οικολογική τους ακεραιότητα.

Ακολουθεί αναλυτική καταγραφή των επιμέρους σημείων τεκμηρίωσης της απόρριψης της Μελέτη Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΜΕΟΑ) και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) του έργου.

ΜΕΡΟΣ 1ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Η σημασία των ακατοίκητων νησίδων

Οι ακατοίκητες νησίδες, λόγω της απουσίας ανθρώπων και χερσαίων σαρκοφάγων ζώων είναι πολύτιμα οικοσυστήματα, με εντελώς διαφορετικές συνθήκες από εκείνες που χαρακτηρίζουν την ηπειρωτική χώρα ή τα μεγάλα κατοικημένα νησιά. Η απομόνωση, ο περιορισμένος χώρος και η έλλειψη πόρων όπως το νερό – οι λόγοι, δηλαδή, για τους οποίους είναι ακατοίκητες- είναι το ουσιαστικό συγκριτικό πλεονέκτημα πάνω στο οποίο στηρίζεται η επιβίωση σημαντικότερων πληθυσμών πουλιών, τα οποία βρίσκουν στις ακατοίκητες νησίδες ησυχία και ασφάλεια.

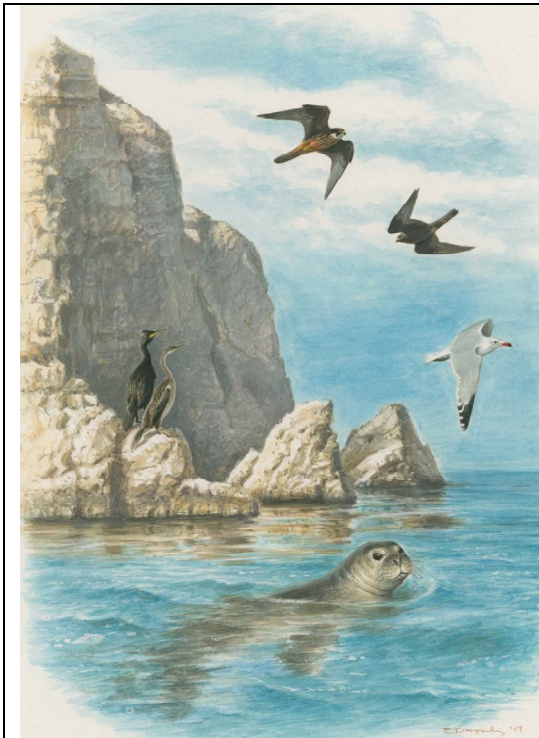
Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1οι μικρές ακατοίκητες νησίδες φιλοξενούν πολύ μεγάλο ποσοστό του παγκόσμιου αναπαραγόμενου πληθυσμού ορισμένων σπανίων ειδών πουλιών και αποτελούν, μακράν το πολυτιμότερο και ενίοτε το μοναδικό ενδιαίτημα τους.

Είδος	Παγκόσμιος πληθυσμός (ζευγάρια)	Πληθυσμός στις ελληνικές νησίδες (ζευγάρια)	Ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού στις ελληνικές νησίδες
Μαυροπετρίτης <i>Falco eleonora</i>	14.000 +	12.000	85%
Αιγαιόγλαρος <i>Larus audouinii</i>	13.000 – 14.000	750	5,8 %
Μύχος <i>Puffinus yelkouan</i>	21.000 – 32.000	7.000 – 10.000	30 – 32%
Αρτέμης <i>Calonectris diomedea</i>	141.000 – 222.000	9.000 – 15.000	6,4 – 6,8%
Θαλασσοκόρακας <i>Phalacrocorax aristotelis</i>	< 10.000	1.000 +	10% +

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Ποσοστό του παγκόσμιου αναπαραγόμενου πληθυσμού ειδών πουλιών στις ακατοίκητες νησίδες και βραχώδεις ακτές.

Οι μικρές ακατοίκητες νησίδες αποτελούν τις τελευταίες ψηφίδες που απέμειναν από έναν θαυμαστό νησιωτικό κόσμο που υπήρχε στην Μεσόγειο πριν εμφανιστεί ο άνθρωπος. Αρχικά, τα περισσότερα νησιά φιλοξενούσαν μια εντελώς διαφορετική από ότι στην ηπειρωτική περιοχή πανίδα: νάνοι ελέφαντες, στεριανοί ιπποπόταμοι, μικρόσωμα ελάφια, γιγάντια τρωκτικά. Από πουλιά, εκτός από είδη όμοια με τα ηπειρωτικά, υπήρχαν και ξεχωριστά ενδημικά είδη, αρκετά από τα οποία είχαν χάσει την ικανότητα να πετούν. Υπήρχαν επίσης αμέτρητα θαλασσοπούλια, τα οποία φώλιαζαν στο έδαφος, αφού στα νησιά δεν υπήρχαν άνθρωποι ούτε χερσαία σαρκοφάγα.

Τα πάντα άλλαξαν όταν, στη Νεολιθική εποχή, ο άνθρωπος άρχισε να φτάνει στα νησιά, φέρνοντας μαζί τα σαρκοφάγα ζώα που τον συνοδεύουν (σκύλοι, γάτες) αλλά και κουνάβια, νυφίτσες και τρωκτικά. Τα αποτελέσματα αυτής της εισβολής ήταν ισοπεδωτικά: όλα τα θηλαστικά και τα ενδημικά πουλιά εξαφανίστηκαν εντελώς, τα δε θαλασσοπούλια και ο Μαυροπετρίτης κατέφυγαν στις μικρές ακατοίκητες νησίδες.

Οι ακατοίκητες νησίδες φιλοξενούν:

- >80% του πανγκόσμιου πληθυσμού του Μαυροπετρίτη
- 10% του πανγκόσμιου πληθυσμού του Θαλασσοκόρακα
- 5% του πανγκόσμιου πληθυσμού του Αιγαιόγλαρου
- 60% του πανγκόσμιου πληθυσμού της Μεσογειακής Φώκιας

Ο διαπρεπής Αμερικανός ορνιθολόγος George Watson (1931-) που έκανε την διδακτορική του διατριβή στα πουλιά των νησίδων του Καρπάθιου αρχιπελάγους χαρακτήρισε τις ακατοίκητες νησίδες του Αιγαίου ως τα «Γκαλαπάγκος της Μεσογείου».

Εκτός από τα θαλασσοπούλια και τον Μαυροπετρίτη, σήμερα, οι νησίδες είναι πολύτιμες και για άλλα είδη πουλιών, τα οποία αρχικά είχαν συνυπάρξει με τον άνθρωπο, καθώς οι συνθήκες ζωής στα μεγάλα νησιά γίνονται ολοένα δυσκολότερες (οικοπεδοποίηση, τουρισμός, δρόμοι, εξαφάνιση οικοτόπων ή ειδών διατροφής). Έτσι, ολοένα περισσότερα είδη – π.χ. αρπακτικά, περιστέρια, σταχτάρες – αναζητούν νησίδες για να φωλιάσουν ή για να περάσουν τη νύχτα με ασφάλεια και πηγαίνουν σε μεγαλύτερα νησιά για να τραφούν. Επίσης, η ησυχία, η φυσικότητα και το αδιατάρακτο του οικοσυστήματος σε κάποιες από τις μεγαλύτερες νησίδες ή σε συμπλέγματα νησίδων που αθροιστικά δημιουργούν μεγαλύτερη έκταση, δημιουργεί μοναδικές προϋποθέσεις για μόνιμη παρουσία κάποιων μεγαλύτερων ειδών. Τυπικό παράδειγμα είναι η επικράτεια του Σπιζαετού σε Κίναρο – Λέβιθα πολύ μικρότερη από ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο μέρος επειδή σε αυτές τις νησίδες υπάρχει μεγάλος πληθυσμός από Νησιώτικες Πέρδικες (η κύρια τροφή του) και αγριοκούνελα.

Ας σημειωθεί ότι υπάρχουν και άλλοι λόγοι για τους οποίους οι νησίδες είναι σημαντικές, όπως η στάθμευση περαστικών πουλιών (όπως η αξία των νησίδων του Καρπάθιου για τα μεταναστευτικά μικροπούλια και των μεγαλύτερων από αυτές και για τα αρπακτικά), τα ενδημικά ερπετά (π.χ.

ενδημικά υποείδη *Podarciserhardii* σε πολλές νησίδες) και σημαντικά και ενδημικά είδη χλωρίδας πάνω στις νησίδες, τα οποία συνεχώς ανακαλύπτονται με νέες έρευνες.

Οι νησίδες, λοιπόν, είναι ότι απέμεινε από τότε που ο νησιωτικός κόσμος ανήκε στη φύση. Είναι τα μόνα μέρη όπου επιβιώνουν ορισμένα σπάνια και σημαντικά είδη πουλιών, θυμίζοντας εποχές χιλιάδες χρόνια πριν, χωρίς τον άνθρωπο και τα χερσαία ζώα που τον συνοδεύουν. Γιαυτό οι μικρές νησίδες είναι ανεκτίμητης αξίας φυσικά καταφύγια και περισσότερες από 450 έχουν χαρακτηριστεί Ζώνες Ειδικής Προστασίας.

Επί χιλιάδες χρόνια η μόνη ανθρώπινη παρουσία στις νησίδες ήταν ο περιστασιακός ψαράς, ο εποχιακός βοσκός κατσικιών, ίσως κάποιος καλόγερος ή φαροφύλακας. Πιο πρόσφατα, οι ερευνητές επίσης ανεβαίνουν στις ακατοίκητες νησίδες για λίγο χρόνο και φεύγουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Σήμερα, όμως, οι επισκέπτες γίνονται ολοένα περισσότεροι λόγω των πολυάριθμων σκαφών αναψυχής και το GPS. Ωστόσο κανείς δεν περίμενε ότι θα υπήρχαν προτάσεις για τόσο ισοπεδωτικές επενδύσεις όπως εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ στις νησίδες, ως μια δήθεν ευφυής πρόταση "αξιοποίησης ενός άχρηστου τόπου". Βρισκόμαστε, λοιπόν, σε μια κρίσιμη καμπή για το μέλλον των ακατοίκητων νησίδων και για πρώτη φορά είναι ορατή η τελειωτική καταστροφή των τελευταίων καταφυγίων της άγριας φύσης στα αρχιπελάγη

	
<p>Οι βραχονησίδες είναι τόποι αναπαραγωγής και τροφοληψίας για τον Σπιζαετό</p>	<p>Οι ερευνητές επίσης ανεβαίνουν στις ακατοίκητες νησίδες με ειδική άδεια και για λίγο χρόνο και φεύγουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα.</p>

Καθώς δεν υπάρχουν χερσαίοι θηρευτές (εκτός των αρουραίων που μπορεί να μεταφερθούν με τα σκάφη), οι φωλιές του Αιγαιόγλαρου γίνονται στο έδαφος. Οι γονείς έχουν να προστατέψουν τα αυγά τους μόνο από τους απός αέρος θηρευτές.

Τα θαλασσοπούλια αναζητούν νησίδες χωρίς ανθρώπους και χερσαία θηλαστικά. Αν αντιληφθούν μόνιμη ανθρώπινη παρουσία ή αν δουν σαρκοφάγα ζώα, εγκαταλείπουν τις νησίδες. Ο φόβος προς τον άνθρωπο είναι έμφυτος. Ακόμη κι αν έχουμε καλές προθέσεις, η παρουσία μας είναι ΠΑΝΤΑ ανεπιθύμητη

1.2 Οι οικολογικές απαιτήσεις των ειδών χαρακτηρισμού των ΖΕΠ

Τα αναπαραγόμενα είδη πουλιών για τα οποία έχουν κηρυχτεί οι εν λόγω περιοχές ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας είναι ο Μαυροπετρίτης, ο Αιγαιόγλαρος, ο Μύχος, ο Αρτέμης, ο Θαλασσοκόρακας και ο Σπιζαετός. Τα πρώτα πέντε είναι αποκλειστικά είδη των νησίδων, ενώ ο Σπιζαετός ζει και στα ηπειρωτικά.

Κοινά χαρακτηριστικά των παραπάνω ειδών είναι ότι:

1. Όλα, με εξαίρεση τον Σπιζαετό, αναπαράγονται κατά αποικίες.

Συνέπεια αυτού είναι ότι κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα επηρεάζει μεμιάς σημαντικό μέρος του πληθυσμού.

2. Είναι είδη ιδιαίτερα ευαίσθητα όταν αναπαράγονται τόσο στην όχληση όσο και στην παρουσία θηρευτών.

Για αυτόν τον λόγο, άλλωστε, αναπαράγονται σε νησίδες. Τα θαλασσοπούλια και ο Μαυροπετρίτης στηρίζουν την ασφάλειά τους στο ότι οι ίδιες νησίδες όπου φωλιάζουν είναι απρόσιτες – γι αυτό και οι φωλιές τους πάνω στην κάθε νησίδα συνήθως βρίσκονται σε εύκολα προσβάσιμα σημεία και πολύ συχνά εντελώς απροστάτευτες στο έδαφος. Μία γάτα ή ένας σκύλος μπορεί να αφανίσουν μια ολόκληρη αποικία σκοτώνοντας αρκετά πουλιά και αναγκάζοντας τα άλλα να φύγουν. Το ίδιο ακριβώς αποτέλεσμα έχει και η μόνιμη παρουσία ανθρώπων: αποτελεί αιτία εγκατάλειψης της νησίδας, αφού για τα άγρια πουλιά, ο άνθρωπος είναι ένας επικίνδυνος τρομακτικός θηρευτής, και η μόνιμη παρουσία του πάνω σε μια νησίδα σημαίνει ότι αυτή δεν αποτελεί πλέον ασφαλές μέρος για φώλιασμα.

3. Είναι είδη με μεγάλη διάρκεια ζωής και χαμηλό ρυθμό αναπαραγωγής.

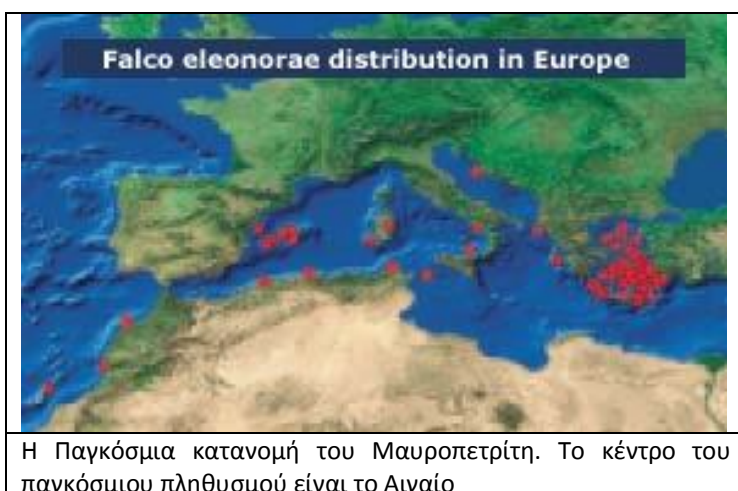
Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και μια μικρή μείωση στην αναπαραγωγική τους επιτυχία θα οδηγήσει σε μείωση τον πληθυσμό τους σε βάθος χρόνου – ακόμη κι αν η παρακολούθηση δεν δείξει κάτι στα πρώτα χρόνια. Αν η εγκατάσταση ενός ΑΣΠΗΕ μειώσει κατά λίγο την αναπαραγωγική επιτυχία (αναγκάζοντας τους γονείς να παρακάμπτουν τις ΑΓ και να καταναλώνουν περισσότερη ενέργεια και να μειώσουν τον αριθμό επισκέψεων στη φωλιά – άρα και τον ρυθμό με τον οποίο ταΐζουν τους νεοσσούς) η μείωση στον πληθυσμό θα φανεί μετά από αρκετά χρόνια, όταν θα αρχίσουν να «λείπουν» από τον πληθυσμό τα νέα άτομα.

Παρακάτω εξετάζεται χωριστά κάθε ομάδα ειδών.

Μαυροπετρίτης *Falco eleonorae*

Σπουδαιότητα:

Με >12.000 αναπαραγόμενα ζευγάρια στις ελληνικές νησίδες και τις βραχώδεις ακτές κάποιων μεγαλύτερων νησιών, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού, ο Μαυροπετρίτης είναι μακράν το πιο σημαντικό είδος πουλιού στην Ελλάδα, η οποία φέρει το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης για την προστασία του. Κάθε έργο που απειλεί μέρος αυτού του πληθυσμού πρέπει να εξετάζεται με μεγάλη προσοχή και να είναι ανοιχτό σε διεθνή κριτική και διαβούλευση. Το εν λόγω έργο απειλεί συνολικά >650 ζευγάρια, τα οποία αποτελούν >5 % του παγκόσμιου πληθυσμού. Για να αντιληφθούμε τη σημασία αυτού του ποσοστού, απλά αναφέρουμε ότι αρκεί η τακτική παρουσία του 1% του ευρωπαϊκού (όχι του παγκόσμιου) πληθυσμού για να κριθεί μια περιοχή ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας. Η ΜΠΕ και η ΜΕΟΑ, με την ελλιπέστατη έρευνα πεδίου αναφέρονται μόνο σε περίπου 350 ζεύγη. Ωστόσο, ακόμη και αυτά, δηλαδή ακόμη και οι ισχυρισμοί της ΜΕΟΑ, αφορούν στο 2,5% του παγκόσμιου πληθυσμού (και όχι απλά τα 2,9 % του πληθυσμού του Αιγαίου όπως επιλεκτικά και ουσιαστικά παραπλανητικά παρουσιάζεται από την ΜΕΟΑ).

Η Παγκόσμια κατανομή του Μαυροπετρίτη. Το κέντρο του παγκόσμιου πληθυσμού είναι το Αιγαίο

Σημαντικά στοιχεία οικολογίας που σχετίζονται με τις επιπτώσεις του έργου:

Ο Μαυροπετρίτης είναι μεταναστευτικό είδος, διαχειμάζει στην Αφρική, επιστρέφει στο Αιγαίο τον Απρίλιο και αναχωρεί τέλη Οκτωβρίου. Διαφέρει από όλα τα άλλα αρπακτικά στο ότι φωλιάζει κατά την φθινοπωρινή περίοδο (γεννά αυγά από τέλη Ιουλίου, οι νεοσσοί εκκολάπτονται μέσα Αυγούστου και πετούν τον Οκτώβριο) και στο ότι κυνηγά μεταναστευτικά πουλιά πάνω από τη θάλασσα. Γιαυτό επιλέγει να φωλιάζει σε περιοχές κυρίως στο κέντρο του Αιγαίου και σε ανοιχτά θαλάσσια περάσματα μακριά από μεγάλα τμήματα στεριάς, όπου μπορεί να βρει πολλά μεταναστευτικά μικροπούλια πάνω από τη θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι τα βέλτιστα ενδιααιτήματα για τον Μαυροπετρίτη είναι λίγα, και σε αυτά συγκεντρώνεται και

φωλιάζει κατά αποικίες. Το κρίσιμο ενδιαίτημα αναπαραγωγής για τον Μαυροπετρίτη είναι, συνεπώς, οι ασφαλείς ακατοίκητες νησίδες κοντά στα μέρη όπου κυνηγά – καθημερινά ταξιδεύει έως και 7 χιλιόμετρα στις γύρω θαλάσσιες περιοχές για να κυνηγήσει. Ανάλογα με τον επικρατούντα άνεμο προσαρμόζεται και η τεχνική κυνηγιού. Όταν επικρατούν μελτέμια μετακινείται τις πρωινές ώρες βόρεια της αποικίας, αιωρείται ψηλά και περιμένει τα μικρά πουλιά να φανούν. Σε άλλες περιπτώσεις αναζητά πουλιά και νότια της αποικίας ή κυνηγά το σούρουπο.

Από τη στιγμή της επιστροφής στο Αιγαίο τον Απρίλιο και μέχρι να αρχίσει να φωλιάζει, ο Μαυροπετρίτης συχνά απομακρύνεται μακριά από την αποικία για να τραφεί. Σε αυτή την περίοδο κυρίως κυνηγά μεγάλα έντομα, που τα βρίσκει πάνω σε μεγάλα νησιά και στην ηπειρωτική χώρα. Μόνο όταν αρχίσει η μετανάστευση στα τέλη Ιουλίου επιστρέφει στη δίαιτα που βασίζεται στα μικρά πουλιά. Γιαυτό τον λόγο, μολονότι κυρίως κυνηγά πάνω από τη θάλασσα, εξαρτάται πολύ από την παροχή τροφής που του προσφέρουν τα κοντινά στην αποικία νησιά και μεγάλες νησίδες (στη δική μας περίπτωση: Κίναρος, Λέβιθα, Σύρνα, Κανδελούσα). Σε αυτά τα μέρη επίσης τρέφεται όταν ο άνεμος είναι ασθενής και δεν μπορεί να κυνηγήσει στο πέλαγος ή όταν ευκαιριακά υπάρχει άφθονη διαθέσιμη τροφή (π.χ. ιπτάμενα μερμήγκια, περαστικές πεταλούδες κ.λπ.) οπότε μπορεί εκατοντάδες πουλιά να πετούν και να τρέφονται πάνω από τις μεγάλες νησίδες και τα νησιά.

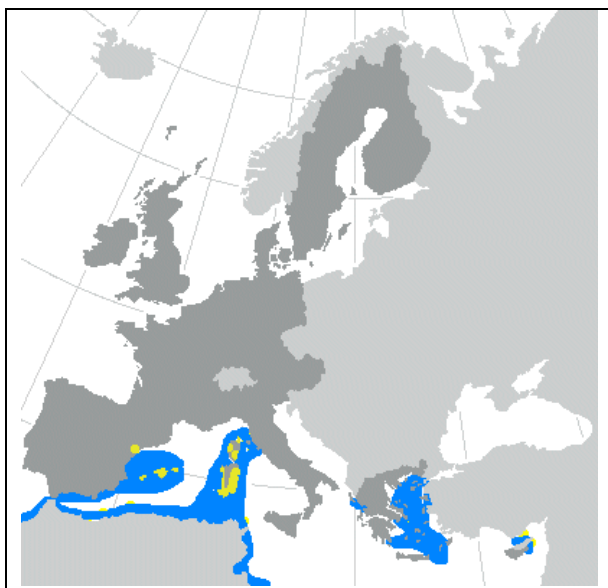
Συνολικά, η ακριβής συμπεριφορά των πουλιών της κάθε αποικίας (πού, πως και πότε κυνηγούν, οι διαδρομές που ακολουθούν από και προς την αποικία, πότε και πόσο απουσιάζουν πριν την αναπαραγωγή, πόσο κυνηγούν έντομα στα μεγαλύτερα νησιά, η επιλογή θέσης φωλιάς κ.λπ.) εξαρτάται από τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες και προσαρμόζεται στις αλλαγές του ανέμου και επίσης σχετίζεται με τα τοπικά χαρακτηριστικά και γίνεται γνωστή μόνο μετά από ενδελεχή έρευνα.

Αιγαιόγλαρος *Larus audouini*

Σπουδαιότητα:

Ο Ελληνικός πληθυσμός υπολογίζεται στα 500 με 900 ζευγάρια. Αυτό αποτελεί σχεδόν το 5% του παγκόσμιου πληθυσμού. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, ο Ελληνικός πληθυσμός αποτελεί κέντρο ολόκληρου του Ανατολικού πληθυσμού του είδους και αποτελεί πολύτιμο κεφάλαιο για το είδος, καθώς στη Δυτική Μεσόγειο το 75% του πληθυσμού βρίσκεται σε μία μόνο αποικία στο Δέλτα του Έμπρο, το μέλλον της οποίας είναι επισφαλές, αφού εξαρτάται

αποκλειστικά από την βιομηχανική αλιεία σαρδέλας και η αποικία κινδυνεύει να καταρρεύσει αν αυτό το ψάρεμα σταματήσει.

Η Παγκόσμια κατανομή του Αιγαίογλαρου. Το κέντρο του πληθυσμού στην Ανατολική Μεσόγειο βρίσκεται στο Αιγαίο

Σημαντικά στοιχεία οικολογίας που σχετίζονται με τις επιπτώσεις του έργου:

Ο Αιγαίογλαρος φωλιάζει σε μικρές διάσπαρτες αποικίες στο Αιγαίο. Τρέφεται με ψάρια, τα οποία κυρίως ψαρεύει κατά μήκος των ακτών, σε κόλπους, σε διαύλους μεταξύ των νησιών και λιγότερο ανοιχτά στο πέλαγος. Φωλιάζει πάνω σε ακατοίκητες νησίδες. Οι φωλιές βρίσκονται ακάλυπτες στο έδαφος και είναι εύκολα προσιτές σε οποιονδήποτε βρεθεί πάνω στη νησίδα. Φωλιάζει ένα μήνα αργότερα από τον κοινό γλάρο του Αιγαίου, τον Ασημόγλαρο, ο οποίος τον ανταγωνίζεται και τον εκτοπίζει. Τα αυγά γεννιούνται τέλη Απριλίου και τα νεαρά πετούν αρχές Ιουλίου. Αυτή η αργοπορία, κάνει το είδος περισσότερο ευάλωτο στην όχληση καθώς μέρος της περιόδου φωλιάσματος συμπίπτει με την τουριστική περίοδο. Την εποχή της αναπαραγωγής συχνά υφίσταται έντονη θήρευση από αρπακτικά πουλιά, κυρίως Πετρίτες και πιθανά Σπιζαετούς. Επίσης, συχνά οι αποικίες αποτυγχάνουν λόγω ενόχλησης πάνω στον χώρο της αποικίας από επισκέπτες ή από σκυλιά. Σε αντίθεση με τον Μαυροπετρίτη, τον Μύχο, τον Αρτέμη και τον Θαλασσοκόρακα, ο Αιγαίογλαρος εγκαταλείπει πολύ εύκολα θέση φωλιάσματος – ειδικά μετά από ενόχληση.

Ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία της αναπαραγωγικής οικολογίας του Αιγαίογλαρου στο Αιγαίο είναι ότι κατά κανόνα αλλάζει θέση φωλιάσματος από χρονιά σε χρονιά. Το να βρεθεί μια αποικία Αιγαίογλαρου στην ίδια ακριβώς θέση με εκείνη που είχε βρεθεί την προηγούμενη χρονιά είναι μάλλον μια σπάνια εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Οι Αιγαίογλαροι αλλάζουν κάθε χρόνο θέση φωλιάσματος και, σε συνδυασμό με την μεγάλη αυξομείωση του

πληθυσμού (λόγω κινητικότητας μεταξύ των διαφόρων αποικιών), η εικόνα της αποικίας είναι αισθητά διαφορετική κάθε χρονιά. Ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι πολύ συχνά τα πουλιά όχι μόνο αλλάζουν θέση πάνω στην ίδια νησίδα, αλλά αλλάζουν νησίδα και φαίνεται να χρησιμοποιούν εναλλάξ διαφορετικές νησίδες στο ίδιο πολύνησο. Ενδεικτικά, στην καλά παρακολουθούμενη περιοχή των Βορείων Δωδεκανήσων, ο τοπικός πληθυσμός των Αιγαιόγλαρων χρησιμοποίησε μέσα σε σχεδόν 10 χρόνια τουλάχιστον δεκατρείς διαφορετικές νησίδες και ποτέ την ίδια θέση πάνω στην ίδια νησίδα σε διαδοχική χρονιά. Στις περιοχές του εν λόγω έργου, αποικίες Αιγαιόγαρου έχουν βρεθεί σε έξι νησίδες: Παχειά Ανάφης, Μακρά Ανάφης, Κουνούποι, Πλακίδα, Λιβιάδι και Κανδελούσα. Είναι βέβαιο ότι κατά καιρούς έχουν χρησιμοποιήσει και άλλες νησίδες, καθώς σε αυτές τις περιοχές δεν έχει γίνει διαχρονική έρευνα.¹ Για το λόγο αυτό, η βασική ενότητα προστασίας των αναπαραγόμενων Αιγαιόγλαρων πρέπει να είναι το σύνολο κάθε πολύνησου όχι μια μεμονωμένη νησίδα όπου έτυχε να βρεθούν μια χρονιά.

Με βάση αυτή την πραγματικότητα, το εν λόγω έργο απειλεί άμεσα >120 ζευγάρια Αιγαιόγαρου, τα οποία φωλιάζουν είτε πάνω στις νησίδες όπου θα εγκατασταθούν Αιγαιόγαροι ή σε διπλανές νησίδες σε ακτίνα < 2 χιλιόμετρα. Ο πληθυσμός αυτός ανεβαίνει στα 160+ ζευγάρια αν συνυπολογίσουμε τα ζευγάρια που χρησιμοποιούν νησίδες σε ακτίνα 5 χιλιομέτρων από τις θέσεις των ΑΓ. Τα ποσοστά αυτά φτάνουν το ένα τέταρτο του Ελληνικού πληθυσμού!

Μύχος *Puffinus yelkouan* -Αρτέμης *Calonectris diomedea*

Ο Μύχος και ο Αρτέμης είναι θαλασσοπούλια της ανοιχτής θάλασσας. Τα 10.000 ζευγάρια Μύχου στην Ελλάδα αντιπροσωπεύουν >30% του παγκόσμιου πληθυσμού, γι αυτό κάθε αποικία είναι σημαντική. Τα 10.000 ζευγάρια Αρτέμη αντιπροσωπεύουν το 2%, ωστόσο, αν αναλογιστούμε ότι το 60% του παγκόσμιου πληθυσμού βρίσκεται σε μια μόνο νησίδα στην Τυνησία, ο ελληνικός πληθυσμός είναι ο πιο σημαντικός στην Ανατολική Μεσόγειο. Και τα δύο είδη είναι πολύ δύσκολα στην μελέτη και νέες αποικίες αποκαλύπτονται όσο συνεχίζεται η έρευνα.

Τα δύο είδη μοιράζονται παρόμοιες συνήθειες. Στην στεριά έρχονται μόνο για να φωλιάσουν (ο Μύχος Φεβρουάριο – Ιούλιο, ο Αρτέμης Μάιο – Οκτώβριο). Έχουν ατροφικά πόδια

---

¹Η συνήθεια αυτή του Αιγαιόγαρου στο Αιγαίο πιθανόν να αποτελεί προσαρμογή για να αποφεύγει την έντονη θήρευση από τα ντόπια ζευγάρια από Πετρίτες ή Σπιζαετούς (τα οποία αλλιώς θα επέλεγαν να φωλιάζουν δίπλα στις αποικίες Αιγαιόγλαρων).

κατάλληλα μόνο για κολύμπι και στην στεριά «σέρνονται» (δεν μπορούν να σταθούν όρθια. Για αυτό τον λόγο είναι εντελώς ανυπεράσπιστα όταν βρεθούν στην στεριά τόσο σε χερσαίους θηρευτές, όσο και αρπακτικά πουλιά αλλά και τους Ασημόγλαρους (οι οποίοι αποτελούν συστηματικούς θηρευτές. Αυτό σημαίνει δύο αναγκαστικές προσαρμογές: Πρώτον φωλιάζουν αποκλειστικά προστατευμένα σε στοές και σχισμές βράχων και δεύτερον επισκέπτονται τον χώρο της αποικίας μόνο τη νύχτα. Εννοείται ότι μπορούν να φωλιάσουν μόνο σε ακατοίκητες νησίδες – μερικές φορές και σε στοές σε απότομες βραχώδεις ακτές. Ο μόνος τρόπος να βρεθεί η αποικία είναι μετά από κουραστικό ψάξιμο μέτρο – προς μέτρο στην κάθε νησίδα. Μια καλή ένδειξη ύπαρξης αποικίας κάπου κοντά είναι τα κοπάδια των πουλιών που μαζεύονται κοντά σε μια νησίδα πριν νυχτώσει, περιμένοντας το σκοτάδι για να πάνε στην φωλιά.

Σημαντικά στοιχεία οικολογίας που σχετίζονται με τις επιπτώσεις του έργου:

Πριν επισκεφτούν την φωλιά πετούν ψηλά πάνω από τον χώρο της αποικίας φωνάζοντας. Οι φωλιές βρίσκονται συχνά στα πιο χαμηλά μέρη των νησίδων αλλά επίσης πολλές βρίσκονται ψηλά και μακριά από τη θάλασσα. Βασικό στοιχείο επιλογής θέσης για αποικία είναι το απόλυτο σκοτάδι. Η ύπαρξη φώτων αποπροσανατολίζει τα πουλιά και πολλά χάνονται σε φάρους, φωτιές στην παραλία ή φώτα σκαφών. Η διατήρηση απολύτου σκότους σε μεγάλη έκταση γύρω από τον χώρο των φωλιών είναι ένα από τα πιο ουσιαστικά διαχειριστικά μέτρα για αποικίες αυτών των πουλιών. Η ύπαρξη φωτός έχει και μια ακόμη αρνητική επίδραση: την θήρευση από τους Ασημόγλαρους. Πολλές αποικίες Μύχων υποφέρουν τις φεγγαρόφωτες νύχτες από Ασημόγλαρους που περιπολούν τον χώρο της αποικίας έτοιμοι να αρπάξουν τα πουλιά όταν προσπαθούν να πλησιάσουν στην είσοδο της φωλιάς (ή αφότου βγουν από αυτή). Γι αυτό, όταν έχει φεγγάρι τα πουλιά μπορεί να περιμένουν πολλές ώρες πριν επισκεφτούν τη φωλιά. Είναι αυτονόητο ότι έστω και ένα μόνιμο μακρινό φως θα δώσει το «συγκριτικό πλεονέκτημα» στους καιροσκόπους Ασημόγλαρους να συστηματοποιήσουν την θήρευση ειδών των πιο μικρόσωμων Μύχων.

Στις περιοχές του προγράμματος αποικίες Μύχων έχουν βρεθεί στις νησίδες της Αστυπάλαιας και της Ανάφης. Στις νησίδες της Ανάφης υπάρχει πολύ σημαντική αποικία Αρτέμη (ίσως μέχρι 700 ζευγάρια) κυρίως στην Παχειά αλλά φαίνεται ότι σημαντικό μέρος (Ιπιθανότατα μαζί με Μύχους) αναπαράγεται και στην Μακρά. Από την συγκέντρωση κοπαδιών το σούρουπο φαίνεται πως μια αξιόλογη αποικία Μύχου βρίσκεται στην Οφιδούσα.

Τα δύο αυτά είδη μακράν τα πιο ευάλωτα στις υποδομές του προγράμματος διότι η εγκατάσταση των ΑΓ, τα συνοδά έργα, οι δρόμοι, τα λιμάνια και οι εκβραχισμοί καταστρέφουν

και τον χώρο που φωλιάζουν (δεν επηρεάζονται μόνο από την όχληση), ενώ η ύπαρξη φωτών ισοδυναμεί με καταστροφή της αποικίας.

Η έρευνα για αυτά τα είδη απαιτεί συστηματικό ψάξιμο το σούρουπο γύρω από κάθε νησίδα και μέτρο – προς μέτρο ψάξιμο πάνω στις νησίδες. Είναι αυτονόητο ότι η ΜΠΕ και η ΜΕΟΑ δεν αφιέρωσαν ούτε ένα λεπτό αναζήτησης για αυτά τα τόσο ευαίσθητα στο εν λόγω έργο είδη.

Σπιζαιτός *Aquila fasciata*

Ο Σπιζαιτός είναι μεσαίου μεγέθους αετός των μεσογειακών οικοσυστημάτων. Ο ελληνικός πληθυσμός ζει σε νησιά και χαμηλά γυμνά βουνά στη νότια Ελλάδα. Τρέφεται με μεσαίου μεγέθους πουλιά και θηλαστικά, ιδίως πέρδικες, περιστέρια και κουνέλια. Στο Αιγαίο φαίνεται ότι σημαντικό μέρος στη διατροφή καταλαμβάνουν οι γλάροι και τα μεταναστευτικά πουλιά την άνοιξη. Ο πληθυσμός στο Αιγαίο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς επιβιώνει σε πολύ μικρότερα νησιά και επικράτειες από ότι στα ηπειρωτικά. Συχνά επισκέπτεται νησίδες για να κυνηγήσει γλάρους και μεταναστευτικά πουλιά (π.χ. ερωδιούς).

Το ζευγάρι που έχει επικράτεια Κίναρο – Λέβιθα κυνηγά πέρδικες πάνω στα νησιά – ιδιαίτερα στα πιο ανοιχτά μέρη στην κορυφογραμμή. Το φώλιασμα ξεκινά τον Φεβρουάριο και τα μικρά πετούν τον Ιούνιο. Στον χώρο του προγράμματος Σπιζαιτοί επίσης φωλιάζουν πάνω σε Αστυπάλεια, Ανάφη και Νίσυρο και, τουλάχιστον στα δύο πρώτα νησιά, επισκέπτονται και τις νησίδες για να κυνηγήσουν.

Το ζευγάρι Κινάρου – Λεβιθων αποτελεί μοναδική περίπτωση καθώς οι σχεδιαζόμενες ΑΓ θα καταλάβουν το >90% του ζωτικού του χώρου. Εκτός από την αυθαίρετα πολύ χαμηλή ακτίνα των 1000 μ. που απέχουν οι ΑΓ από την φωλιά, η χειρότερη επίπτωση θα είναι ο εκτοπισμός του είδους από τον χώρο όπου τρέφεται. Όλες οι έρευνες δείχνουν ότι τα αρπακτικά ενεργά αποφεύγουν τον χώρο γύρω από τις ΑΓ σε ακτίνα τουλάχιστον μερικών εκατοντάδων μέτρων. Το γεγονός αυτό έχει συστηματικά χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα ΥΠΕΡ των ΑΣΠΗΕ, με την έννοια ότι τα πουλιά αποφεύγουν τις περιοχές με ΑΓ και έτσι δεν προσκρούουν πάνω τους, επιλέγοντας άλλες, γειτονικές περιοχές για να κυνηγήσουν. Πάνω στις νησίδες, όμως, δεν υπάρχουν γειτονικές περιοχές. Ακόμη και με μια συντηρητική εκτίμηση ακτίνας 500 μ. εκτοπισμού γύρω από κάθε ΑΓ (έκτασης 785 στρεμμάτων) αχρηστεύεται έκταση υπερδιπλάσια της συνολική έκτασης των Λεβίθων και της Κινάρου. Απλά εξαφανίζεται ολόκληρος ο βιότοπος. Σημειωτέον ότι ο εκτοπισμός δεν αφορά μόνο τον ίδιο τον Σπιζαιτό αλλά και τη βασική του λεία, τη Νησιώτικη Πέρδικα, η οποία σε Κίναρο – Λέβιθα διατηρεί ίσως τον πιο

υγιή και πυκνό πληθυσμό στο Αιγαίο. Και οι Πέρδικες αποφεύγουν τους χώρους κοντά στις ΑΓ ή τροποποιούν αισθητά την συμπεριφορά τους (π.χ. γίνονται πολύ επιφυλακτικές). Αυτό μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την κυνηγετική επιτυχία του Σπιζαετού (η οποία έτσι κι αλλιώς είναι χαμηλή, γύρω στο 30%).

Το έργο πάνω σε Κίναρο Λέβιθα είναι 100% βέβαιο ότι θα οδηγήσει στην άμεση εξαφάνιση του Σπιζαετού. Ωστόσο η ΜΕΟΑ θεωρεί τις επιπτώσεις «Ασθενείς» και μάλιστα προτείνει μέτρα αντιμετώπισης όπως διερεύνηση των διαδρομών του είδους ή σταμάτημα των Α/Γ. Αυτό σημαίνει ότι οι Α/Γ θα πρέπει να είναι συνεχώς σε παύση αφού ο Σπιζαετός δεν έχει κάπου αλλού να πάει πέρα από τον χώρο στον οποίο βρίσκεται ο ΑΣΠΗΕ.

1.3 Η χρονική συγκυρία του έργου

Παρατίθενται παρακάτω στοιχεία για την χρονική συγκυρία μέσα στην οποία καταφθάνει προς αδειοδότηση το έργο.

1.3.1 Επικείμενη καταδίκη της χώρας από ΕΕ για τη χωροθέτηση των ΑΙΟΠΑ

Από το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχοντας γίνει αποδέκτης πολλών καταγγελιών για την αδειοδότηση ΑΣΠΗΕ, έχει ανοίξει φακέλους **ΕUPilot για τα αιολικά πάρκα** στην Σκύρο (723/11), στην Εύβοια (3693/12), στην Κρήτη EUPilot (3693/12) και EUPilot 4432/12 για τους αιολικούς σταθμούς σε Χίο, Λήμνο και Λέσβο.

Από το 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αποστείλει **προειδοποιητική επιστολή υπαρ. 20144073 /C(2014)4713** που αφορά τους αιολικούς σταθμούς σε περιοχές Natura 2000 η οποία καταλήγει στα εξής:

- *Το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ παραβιάζει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το **αρθ. 5 παρ. 1 και από το Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ** διότι δεν συμπεριλαμβάνει τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται σύμφωνα με το εν λόγω **Παράρτημα**, ενδεικτικά: γ) Τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά δ) Τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων κατά κύριο λόγο εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας, όπως περιοχές που χαρακτηρίζονται σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ. στ) οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το*

έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων ζ) τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την κατά το δυνατό, εξουδετέρωση των οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή το σχεδίου ή προγράμματος. Όπως αναφέρεται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ, αυτές οι ενδεχομένως σημαντικές επιπτώσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν δευτερογενείς σωρευτικές, συνεργικές, βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες, και μακροπρόθεσμες, μόνιμες και προσωρινές, θετικές και αρνητικές επιπτώσεις».

- **-Η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει του άρθ. 6 παρ. 3 και του αρθ. 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, επειδή δεν υπέβαλε το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ σε διαδικασία δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεών του στις περιοχές Natura2000 της Ελλάδας, με βάση τους στόχους διατήρησης τους και επειδή συμφώνησε με αυτό το σχέδιο χωρίς να έχει βεβαιωθεί ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα των οικείων περιοχών Natura 2000.**
- «Τα έργα εγκατάστασης και λειτουργίας Αιολικών Σταθμών τα οποία είναι δυνατόν να επηρεάσουν σημαντικά μια περιοχή Natura 2000 (καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια) **εκτιμούνται δεόντως ως προ τις επιπτώσεις τους στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Τέτοια έργα μπορούν να εγκριθούν από τις αρμόδιες αρχές μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσουν την ακεραιότητα του τόπου** περί του οποίου πρόκειται.
- Η δέουσα εκτίμηση πρέπει να περιέχει **«πλήρεις, ακριβείς και οριστικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα ικανά να διασκεδάσουν οποιαδήποτε εύλογη επιστημονικής φύσεως αμφιβολία όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών»** (απόφαση της 20^{ης} Σεπ. 2007 στην υπόθεση C-304/05 παρ. 69).
- Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι ελληνικές αρχές παραβίασαν το άρθρ. 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αφού δεν έλαβαν υπόψη, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, τις **σωρευτικές επιπτώσεις των διάφορων έργων και διότι η χωροθέτηση των αιολικών πάρκων πραγματοποιείται χωρίς κανένα στρατηγικό σχεδιασμό. Τα αιολικά πάρκα αδειοδοτούνται και εκτελούνται σε ατομική βάση χωρίς να εκτιμούνται, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας και σε κανένα επίπεδο (εθνικό ή περιφερειακό) οι σωρευτικές τους επιπτώσεις. Συνεπώς, οι αρμόδιες αρχές δεν μπορούν να εξακριβώσουν ότι δεν θα παραβιάσουν την ακεραιότητα των διαφόρων τόπων Natura**

2000 για τους οποίους πρόκειται και, επομένως, παραβιάζουν το άρθρ. 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

- Οι ελληνικές αρχές έχουν παραδεχτεί στην Επιτροπή ότι «**το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ δεν λαμβάνει υπόψη τις οικολογικές απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000 και αποτελεί σχεδιασμό εθνικού επιπέδου οι επιπτώσεις του οποίου δεν δύναται να αξιολογηθούν στο τοπικό επίπεδο περί του οποίου μεριμνά η διάταξη 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.**» Έχουν ωστόσο δεσμευθεί ότι **μια τέτοια ΣΜΠΕ θα εκπονηθεί κατά τη φάση αναθεώρησης του Πλαισίου.**

1.3.2 Ανάλυση μέτρων συμμόρφωσης από την χώρα

Καθώς μετά την αποστολή της προειδοποιητικής επιστολής αναμένεται το επόμενο βήμα της Επιτροπής (αιτιολογημένη γνώμη) που οδηγεί στην καταδικαστική απόφαση, η Πολιτεία έλαβε τα εξής μέτρα:

- 2018: Εκδόθηκε ο νόμος 4519/2018 που ορίζει τον τρόπο διοίκησης και διαχείρισης του δικτύου Natura 2000 της χώρας – συγκροτήθηκαν 36 Φορείς Διαχείρισης για το σύνολο των περιοχών του δικτύου
- Μάρτιος 2019: Σε διαδικασία ανάθεσης βρίσκεται το **νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο** για τις ΑΠΕ, ενσωματώνοντας τις τελευταίες Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, με έμφαση στην περιβαλλοντική προστασία.
- Μάρτιος 2019: Έχει ανατεθεί και εκκινεί το **έργο εκπόνησης ΕΠΜ και Προεδρικών Διαταγμάτων** κατά το ν. 1650/86 που θα καθορίσουν ζώνες προστασίας, χρήσεις γης και επιτρεπόμενες δραστηριότητες για το σύνολο των περιοχών Natura 2000 της χώρας.

1.3.3 Ζώνωση & χαρακτηρισμός -Επιτρεπόμενες δραστηριότητες

Το σύνολο των περιοχών Natura 2000 επί των οποίων σχεδιάζεται το έργο δεν έχει σήμερα Προεδρικό Διάταγμα που να ορίζει τις ζώνες προστασίας **χρήσεις γης και επιτρεπόμενες δραστηριότητες**. Πρόκειται όμως να αποκτήσει μέσα στα επόμενα 2 χρόνια με την προβλεπόμενη διαδικασία που αναφέρθηκε στο 1.2.2.

Ακόμα και με το ισχύον Ειδικό χωροταξικό για τις ΑΠΕ εξαιρούνται της χωροθέτησης οι Ζώνες «Απόλυτης Προστασίας της Φύσης» και «Προστασίας της Φύσης», όπως αυτές ορίζονται από το ν. 1650/86.

Σύμφωνα με τα Προεδρικά Διατάγματα που έχουν εκδοθεί ως τώρα για τις περιοχές Natura 2000 της ηπειρωτικής χώρας, οι μόνες **επιτρεπόμενες δραστηριότητες** εντός ζώνης Προστασίας της Φύσης είναι:

- *Η επιστημονική έρευνα των στοιχείων του οικοσυστήματος, μετά από έγκριση του Φορέα Διαχείρισης και με την προϋπόθεση ότι δεν δημιουργούνται προβλήματα υποβάθμισης στα οικοσυστήματα και στους πληθυσμούς των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας και εξασφαλίζεται ο μέγιστος βαθμός προστασίας της φύσης και του τοπίου.*
- *Η εκτέλεση έργων και εργασιών που αποσκοπούν στην βελτίωση, διατήρηση ή/και αποκατάσταση των χαρακτηριστικών του οικοσυστήματος, κατόπιν εκπόνησης έκθεσης τεκμηρίωσης για την σκοπιμότητα αυτών.*
- *Η ημερήσια επίσκεψη και η ξενάγηση επισκεπτών με σκοπό την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την παρατήρηση της φύσης και την αναψυχή, η εγκατάσταση πινακίδων για την οριοθέτηση των προστατευόμενων ζωνών και την ενημέρωση των επισκεπτών,*
- *Η συντήρηση, βελτίωση και σήμανση των μονοπατιών. Η διάνοξη νέων επιτρέπεται μετά από τεκμηριωμένη μελέτη και σύμφωνη γνώμη του Φορέα Διαχείρισης.*
- *Η βόσκηση μόνο ως μέσο διαχείρισης των ενδιαιτημάτων.*
- *Η συλλογή αρωματικών/φαρμακευτικών φυτών*

Στις ήδη εκπονημένες ΕΠΜ (βλ. Κεφ. 3.1.Α) για τις ακατοίκητες νησίδες και εξαιτίας της ιδιαίτερης σημασίας και ευαισθησίας τους, εξειδικεύονται όροι ανάλογοι με τους ισχύοντες στις ζώνες Α του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου(http://alonissos-park.gr/?page_id=67). Τέτοιοι είναι:

- Προστασία κάθε τετραγωνικού μέτρου γης αφού οι φωλιές των θαλασσοπουλιών βρίσκονται στο έδαφος
- Απαγόρευση πρόσβασης σε μεγάλα τμήματα του νησιού κατά την περίοδο αναπαραγωγής
- Απαγόρευση κάθε φωτισμού τη νύχτα
- Απαγόρευση παρουσίας οποιουδήποτε κατοικίδιου σαρκοφάγου
- Απαγόρευση θορύβων για πολλούς μήνες κάθε χρόνο
- Απαγόρευση διανυκτέρευσης ανθρώπων και σκαφών
- Απαγόρευση εισαγωγής κάθε ξενικού είδους χλωρίδας και πανίδας

Είναι προφανές ότι αν αυτές οι περιοχές NATURA 2000 είχαν σήμερα το Προεδρικό διατάγματα που θα αποκτήσουν μέσα στα επόμενα δύο χρόνια, το έργο για το οποίο συζητάμε θα είχε αποκλειστεί στο αρχικό στάδιο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Μέσα στα επόμενα 2 έως 3 χρόνια η χώρα:

- α) θα έχει εκδώσει Προεδρικά Διατάγματα χαρακτηρισμού, ζώνωσης, χρήσεων γης και επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων μέσα για τους τόπους Natura 2000 που αφορούν το έργο
- β) θα έχει εκπονήσει Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και θα έχει εκδώσει νέο ειδικό χωροταξικό σχέδιο για τους ΑΣΠΗΕ συμβατό με τις πρόνοιες της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ΕΕ.

Είναι βέβαιο ότι οι ακατοίκητες νησίδες απαιτούν μέτρα προστασίας που, με τη διαδικασία Προεδρικών Διαταγμάτων, θα τις χαρακτηρίσουν ως Ζώνες Απόλυτης Προστασίας ή Προστασίας της Φύσης, οι νησίδες θα είναι δηλαδή οι πυρήνες των προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, αν το εν λόγω έργο έχει στο μεταξύ λάβει περιβαλλοντική αδειοδότηση και έχουν ξεκινήσει τα έργα θα έχει ήδη παραβλαφτεί η οικολογική ακεραιότητα- θα έχει στην πραγματικότητα - επέλθει ανεπανόρθωτη καταστροφή των τόπων Natura 2000 που αφορούν το έργο. Τυχόν αδειοδότηση τέτοιου έργου, σε αυτό το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μέχρι την έκδοση Π.Δ. χαρακτηρισμού και ζώνωσης των περιοχών ΕΖΔ και ΖΕΠ του ΦΔΚ, αποτελεί κραυγαλέα καταστρατήγηση της κορυφαίας αρχής του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού Δικαίου, της Αρχής της Πρόληψης.

ΜΕΡΟΣ 2ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΜΠΕ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

2.1. Χωροθέτηση του έργου

Το έργο χωροθετείται εξ ολοκλήρου σε 10 περιοχές του δικτύου Natura 2000, 4 Ειδικές ζώνες Διατήρησης και 6 Ζώνες Ειδικής Προστασίας, την ευθύνη για τη διαχείριση των οποίων φέρουν και μοιράζονται οι Φορείς Διαχείρισης Κυκλάδων και Δωδεκανήσου ως εξής:

ΑΣΠΗ 1 ισχύος 165MW (Αιολικό Πάρκο ισχύος 18MW (6 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Κούνουποι, Αιολικό Πάρκο ισχύος 96MW (16 Α/Γ των 6MW) στη νησίδα Σύρνα, Αιολικό Πάρκο ισχύος 15MW (5 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Πλακίδα, Αιολικό Πάρκο ισχύος 12MW (4 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Μεσονήσι, Αιολικό Πάρκο ισχύος 6MW (2 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Μεγάλο Σοφράνο, Αιολικό Πάρκο ισχύος 3MW (1 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Παχειά Ανάφης, Αιολικό Πάρκο ισχύος 15MW (5 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Μακρά Ανάφης

ΝΕΟΣ ΦΔ ΠΠ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	GR4220023	ΖΕΠ	ΑΝΑΦΗ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ
---------------------	-----------	-----	---

ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210011	ΕΖΔ	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ - ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210022	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΣΥΡΝΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΜΙΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΚΑΤΣΙΚΑΣ, ΜΕΣΟΝΗΣΙ, ΠΛΑΚΙΔΑ, ΣΤΕΦΑΝΙΑ, ΝΑΥΑΓΙΟ
ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210023	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΣΟΦΡΑΝΟ, ΣΟΧΑΣ, ΜΙΚΡΟ ΣΟΦΡΑΝΟ, ΑΥΓΟ, ΔΙΒΟΥΝΙΑ, ΧΑΜΗΛΗ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ

ΑΣΠΗ 2 ισχύος 252MW (Αιολικό Πάρκο ισχύος 9MW (3 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Λιάδι, Αιολικό Πάρκο ισχύος 60MW (10 Α/Γ των 6MW) στη νησίδα Κίναρος, Αιολικό Πάρκο ισχύος 180MW (30 Α/Γ των 6MW) στη νησίδα Λέβιθα, Αιολικό Πάρκο ισχύος 12MW (4 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Οφιδούσσα,

ΝΕΟΣ ΦΔ ΠΠ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	GR4220012	ΕΖΔ	ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΟΡΓΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΑΡΟΣ, ΛΕΒΙΘΑ, ΜΑΥΡΑ, ΓΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
---------------------	-----------	-----	---

ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210009	ΕΖΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑ: ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΟΦΙΔΟΥΣΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ (ΑΚΡ. ΛΑΝΤΡΑ - ΑΚΡ. ΒΡΥΣΗ)
ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210020	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΙ ΚΙΝΑΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΒΙΘΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΑΔΙΑ, ΠΛΑΚΑ, ΓΛΑΡΟΣ, ΜΑΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210021	ΖΕΠ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΥΠΑΛΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙ, ΦΤΕΝΟ, ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟ, ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΜΟΝΗ, ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΤΗΓΑΝΙ, ΧΟΝΔΡΙ, ΛΙΓΝΟ, ΦΩΚΙΟΝΗΣΙΑ, ΚΑΤΣΑΓΡΕΛΙ, ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ, ΦΙΔΟΥΣΣΑ, ΚΤΕΝΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΑΣΠΗΕ 3 ισχύος 60MW (Αιολικό Πάρκο ισχύος 18MW (6 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Κανδελιούσσα, Αιολικό Πάρκο ισχύος 24MW (8 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Περγούσσα, Αιολικό Πάρκο ισχύος 18MW (6 Α/Γ των 3MW) στη νησίδα Παχειά Νισύρου, Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και διασυνδεδετική Γραμμή Μεταφοράς 150kV των ΑΣΠΗΕ με το ΚΥΤ Λαυρίου, Νομού Αττικής Περιφέρεια Αττικής».

ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210007	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΝΟΤΙΑ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΗΦΑΙΣΤΙΑΚΟ ΠΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
ΦΔ ΠΠ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ (μετονομασία υφιστάμενου ΦΔ Καρπάθου-Σαρίας)	GR4210032	ΖΕΠ	ΝΗΣΟΣ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ

2.2. Περιγραφή του Έργου

Ο σχεδιασμός του έργου αφορά την αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού 14 ακατοίκητων νησίδων των δήμων Νισύρου, Λέρου, Αστυπάλαιας και Ανάφης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, με την κατασκευή και λειτουργία 3 Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) συνολικής ισχύος 486MW.

Ο ΑΣΠΗΕ 1, συνολικής ισχύος 165MW, αποτελείται από 7 Αιολικά Πάρκα (Α/Π) με 39 συνολικά ανεμογεννήτριες (Α/Γ) στις ακατοίκητες νησίδες, Κούνουποι, Σύρνα, Πλακίδα,

Μεσσηνίσι και Μεγάλο Σοφράνο, του Δήμου Αστυπάλαιας και στις νησίδες **Παχειά Ανάφης και Μακρά** του Δήμου Ανάφης και τα σχετικά συνοδά έργα.

Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- στη νησίδα Κούνουποι Α/Π συνολικής ισχύος 18MW αποτελούμενο από 6 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Σύρνα Α/Π συνολικής ισχύος 96MW αποτελούμενο από 16 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Πλακίδα Α/Π συνολικής ισχύος 15MW αποτελούμενο από 5 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Μεσσηνίσι Α/Π συνολικής ισχύος 12MW αποτελούμενο από 4 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Μεγάλο Σοφράνο Α/Π συνολικής ισχύος 6MW αποτελούμενο από 2 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Παχειά Ανάφης Α/Π συνολικής ισχύος 3MW αποτελούμενο από 1 ανεμογεννήτρια.
- στη νησίδα Μακρά Α/Π συνολικής ισχύος 15MW αποτελούμενο από 5 ανεμογεννήτριες.

Ο ΑΣΠΗΕ 2, συνολικής ισχύος 261MW, αποτελείται από 4 Αιολικά Πάρκα (Α/Π) με 47 συνολικά ανεμογεννήτριες (Α/Γ) στις ακατοίκητες νησίδες Λιάδι, Κίναρος και Λέβιθα του Δήμου Λέρου και στην ακατοίκητη νησίδα **Οφιδούσσα** του Δήμου Αστυπάλαιας και τα σχετικά συνοδά έργα.

Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- στη νησίδα Λιάδι Α/Π συνολικής ισχύος 9MW αποτελούμενο από 3 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Κίναρος Α/Π συνολικής ισχύος 60MW αποτελούμενο από 10 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Λέβιθα Α/Π συνολικής ισχύος 180MW αποτελούμενο από 30 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Οφιδούσσα Α/Π συνολικής ισχύος 12MW αποτελούμενο από 4 ανεμογεννήτριες.

Ο ΑΣΠΗΕ 3, συνολικής ισχύος 60MW, αποτελείται από 3 Αιολικά Πάρκα (Α/Π) με 20 συνολικά ανεμογεννήτριες (Α/Γ) στις ακατοίκητες νησίδες Κανδελιούσσα, Περγούσσα και Παχειά Νισύρου του Δήμου Νισύρου και τα σχετικά συνοδά έργα.

Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- στη νησίδα Κανδελιούσσα Α/Π συνολικής ισχύος 18MW αποτελούμενο από 6 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Περγούσσα Α/Π συνολικής ισχύος 24MW αποτελούμενο από 8 ανεμογεννήτριες.
- στη νησίδα Παχειά Νισύρου Α/Π συνολικής ισχύος 18MW αποτελούμενο από 6 ανεμογεννήτριες.

Οι 56 Α/Γ είναι ενδεικτικού τύπου Enercon E-126, **ισχύος 6MW έκαστη, με ύψος πλήμνης 135m και διάμετρο ρότορα 127m**, ενώ **οι 50 Α/Γ** είναι ενδεικτικού τύπου Vestas V-90, **ισχύος 3MW έκαστη, με ύψος πλήμνης 105m και διάμετρο ρότορα 90m**.

Βασικά έργα υποδομής για τη θεμελίωση και λειτουργία των ανεμογεννητριών

Για τη θεμελίωση και λειτουργία των Α/Γ των 14 Α/Π του έργου θα απαιτηθούν βασικά έργα υποδομής, τα οποία διαχωρίζονται ανά τον τύπο της προς εγκατάσταση Α/Γ.

Διαμόρφωση πλατειών ανέγερσης:

Για την εγκατάσταση των Α/Γ VESTAS για κάθε Α/Γ διαμορφώνεται ισόπεδο πλάτωμα έκτασης 3.000m^2 (διαστάσεων 50 x 60 m). Για την εγκατάσταση των Α/Γ ENERCON για κάθε Α/Γ διαμορφώνεται ισόπεδο πλάτωμα έκτασης 5.500m^2 (διαστάσεων 60 x 90 m). Το πλάτωμα αυτό πρέπει να είναι επίπεδο με μικρές επιτρεπόμενες κλίσεις.

Εκσκαφές – θεμελίωση Α/Γ :

Το κέντρο του θεμελίου της Α/Γ βρίσκεται εντός του πλατώματος. Η ισοπέδωση της επιφάνειας ανέγερσης γίνεται με εκχέρωση του χώρου, ώστε να υπάρχει στέρεο έδαφος στην ευρύτερη περιοχή που θα εναποτεθεί ο εξοπλισμός και όπου θα κινηθούν τα οχήματα μεταφοράς και τα ανυψωτικά μηχανήματα. Η επιφάνεια της πλατείας θα διαστρωθεί με κατάλληλο υλικό, το

οποίο και θα συμπυκνωθεί.

Για τις Α/Γ VESTAS ο όγκος εκάστου θεμελίου είναι περίπου 350m^3 και το βάθος θεμελίωσης είναι 2,7m περίπου. Η απαιτούμενη εκσκαφή για τη θεμελίωση είναι 1.400m^3 ανά Α/Γ. Για τις Α/Γ ENERCON ο όγκος εκάστου θεμελίου είναι περίπου 1.400m^3 και το βάθος θεμελίωσης είναι 3,5 m περίπου. Η απαιτούμενη εκσκαφή για τη θεμελίωση είναι περίπου 2.650m^3 ανά Α/Γ.

Φωτεινή σήμανση Α/Γ:

Σε επιλεγμένες Α/Γ βάσει μελέτης, έχει προβλεφθεί η τοποθέτηση επί της ατράκτου τους κατάλληλης φωτεινής σήμανσης, σύμφωνα και με τις επιταγές των επιμέρους γνωμοδοτήσεων για τα υπό εξέταση αιολικά πάρκα της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας.

Συνοδά έργα απαραίτητα για την κατασκευή και λειτουργία των ΑΣΠΗΕ:

Συνοδά έργα ηλεκτρικής διασύνδεσης στις 14 νησίδες που περιλαμβάνουν:

9 Υποσταθμούς (Υ/Σ) ανύψωσης τάσης που θα εγκατασταθούν σε 9 νησίδες (Μακρά Ανάφης, Λέβιθα, Κίναρος, Σύρνα, Κανδελιούσσα, Μεγάλο Σοφράνο, Κούνουποι, Περγούσσα και

Οφιδούσσα). Η έκταση των γηπέδων εγκατάστασής τους κυμαίνεται από 10 έως 12 στρέμματα, με κτίρια 400 – 600 m² (με υπόγειο, ισόγειο και ανωδομή).

Δύο (2) Σταθμούς Μετατροπής AC/DC, ένας στη νησίδα Λέβιθα και ο έτερος πλησίον ή όμορα στο ΚΥΤ Λαυρίου Αττικής. Ο Σταθμός Μετατροπής Λέβιθα θα κατασκευαστεί πλησίον του ομώνυμου Υ/Σ και **θα καταλαμβάνει επιφάνεια 87 στρεμμάτων**, διαστάσεων 320mX270m, όπου θα εγκατασταθούν **τα αναγκαία κτήρια**:

-Δύο κτήρια, ένα για τον κάθε αντιστροφέα, επιφάνειας 900m² έκαστο.

-Κτήριο ελέγχου του Σταθμού Μετατροπής AC/DC, επιφάνειας 750m².

-Κτήριο στέγασης πηνίων εξομάλυνσης DC (φίλτρα), επιφάνειας 450m².

-Δύο κτήρια για τα συστήματα αντιστάσεων ομαλής εκκίνησης και τα φίλτρα για τις ανάγκες της μετατροπής AC/DC, επιφάνειας 750m² έκαστο.

-Δύο βοηθητικά κτήρια για τους πίνακες ελέγχου βοηθητικού εξοπλισμού και αποθήκη, επιφάνειας 500m² έκαστο.

Υπόγειο δίκτυο Μέσης Τάσης (Μ.Τ.) συνολικού μήκους 61,9 χλμ. Μεταξύ των Α/Γ και του κτηρίου ελέγχου εκάστου Α/Π, αλλά και υπόγειο, και υποβρύχιο, εφόσον σχεδιάζεται, δίκτυο Μ.Τ. μεταξύ του κτηρίου ελέγχου και του σχεδιαζόμενου Υ/Σ στον οποίο συμβάλλει την ενέργειά του το Α/Π.

Υπόγειο (μήκους 37 χλμ.) και υποβρύχιο (μήκους 311 χλμ.) δίκτυο Υψηλής Τάσης (Υ.Τ.) εναλλασσόμενου ρεύματος διασύνδεσης των 9 Υ/Σ ανύψωσης τάσης με το Σταθμό Μετατροπής AC/DC στη νησίδα Λέβιθα.

Υπόγειο δίκτυο Υψηλής Τάσης Συνεχούς Ρεύματος συνολικού μήκους 18,5 χλμ. Υπόγεια καλωδίωση μεταξύ του Σταθμού Μετατροπής AC/DC στη νησίδα έως το σημείο προσαιγιάλωσης στη Λέβιθα και από το σημείο προσαιγιάλωσης επί του όρμου Δασκαλειό Αττικής έως το Σταθμό Μετατροπής πλησίον ή όμορου στο ΚΥΤ Λαυρίου.

Υποβρύχιο δίκτυο Υψηλής Τάσης Συνεχούς Ρεύματος συνολικού μήκους 245 χλμ. Υποβρύχια καλωδίωση μεταξύ του σημείου προσαιγιάλωσης στη νησίδα Λέβιθα έως το σημείο προσαιγιάλωσης στον όρμο Δασκαλειό Αττικής.

Το υποβρύχιο καλώδιο μπορεί να εγκατασταθεί σε όλα τα είδη του βυθού, άμμου, ιζήματος, βράχων ή ύφαλου. Η υποβρύχια γραμμή μεταφοράς υπογειοποιείται, σε χαντάκι βάθους από 0,5 έως 1 μ. ή εναποτίθεται στον πυθμένα και προστατεύεται. Η καταλληλότερη ζώνη και η τελική γραμμή εγκατάστασης του καλωδίου, καθώς και λοιπά τεχνικά-κατασκευαστικά χαρακτηριστικά της εγκατάστασής του θα προσδιοριστούν σε μελλοντική μελέτη.

Κτήρια ελέγχου εκάστου Α/Π εμβαδού 145m² στις νησίδες. Ο αριθμός των κτιρίων ελέγχου ποικίλει από 5-14 στο κείμενο της μελέτης **και δεν υπάρχει αντιστοιχία με τους χάρτες ανά νησίδα που απεικονίζονται τα σχεδιαζόμενα κτήρια.**

Λιμενικά έργα στις 14 νησίδες.

Τα **λιμενικά έργα στις νησίδες** που θα δώσουν την δυνατότητα πρόσβασης στις ακατοίκητες νησίδες επιλέγεται να κατασκευαστούν από **κρηπιδότοιχους βαρύτητας** παράλληλα με την ακτή στην προτεινόμενη θέση. Αναλυτικότερα, θα κατασκευαστούν από κυψελωτούς τεχνητούς ογκόλιθους, με κενό εσωτερικά το οποίο μετά την κατασκευή και την τοποθέτηση στην τελική τους θέση πληρώνεται με λιθορριπές πλήρωσης και στο τέλος καλύπτονται με το χυτό σκυρόδεμα ανωδομής. Η θεμελίωση του κρηπιδότοιχου θα γίνει επί του πυθμένα μετά τη διαμόρφωσή του και την τοποθέτηση επ' αυτού εξισωτικής στρώσης από λιθορριπή για την εξασφάλιση επίπεδης και οριζόντιας επιφάνειας για την ασφαλή έδραση των ογκόλιθων του κρηπιδώματος.

Με βάση τις μελέτες προσμετρήσεων ποσοτήτων των λιμενικών έργων, **εκτιμήθηκαν συνολικά 797.355 m³ βυθοκορήσεις που αφορούν γενικές εκσκαφές σε βραχώδες έδαφος και 101.300 m³ εκσκαφές πυθμένα θαλάσσης σε εδάφη κατηγορίας Γ.** Επιπλέον, στα 22.200 m³ εκτιμήθηκαν τα υλικά διαμόρφωσης έξαλλων επιχώσεων δια βυθοκορημάτων ή προϊόντων καθαιρέσεων. **Το γενικό ισοζύγιο βυθοκορημάτων ανέρχεται σε 876.455m³.**

Οι χερσαίοι λιμενικοί χώροι για την εξυπηρέτηση αναγκών κατασκευής κάθε Α/Παφορούν σε **φορτοεκφόρτωση, διακίνηση και προσωρινή αποθήκευση** μηχανημάτων και εξαρτημάτων των ανεμογεννητριών. Επίσης **θα κατασκευαστούν κτιριακές εγκαταστάσεις** (υποσταθμός ηλεκτρικής ενέργειας, αποθήκες, γραφεία κλπ), όπου οι χώροι αυτοί διαμορφώνονται πίσω από τα κρηπιδώματα με το κατάστρωμα που κατασκευάζεται πάνω από την επίχωση που προβλέπεται για την κατασκευή των λιμενικών έργων.

Το εντός της ακτογραμμής και προς την θάλασσα τμήμα των χερσαίων χώρων θα έχει μήκος ίδιο με το μήκος του κρηπιδώματος και πλάτος όσο προκύπτει από την κρηπίδα μέχρι την ακτογραμμή. Το υπόλοιπο, **το προς την στεριά τμήμα του χερσαίου χώρου διαμορφώνεται με εκσκαφή και διαμόρφωση της βραχώδους ακτής σε κατάλληλες διαστάσεις ώστε να καλύπτονται οι λειτουργικές ανάγκες του κάθε αιολικού πάρκου σε επιφάνεια χερσαίων χώρων.**

Για τις τρεις μεγάλες νησίδες Λέβιθα, Κίναρος και Σύρνα προβλέπεται κρηπίδωμα συνολικού μήκους 180m, επαρκές για την παραβολή σκαφών μήκους μέχρι 200m. Στις λοιπές λιμενικές εγκαταστάσεις το κρηπίδωμα σχεδιάζεται με μήκος 50m και είναι επαρκές για την παραβολή σκαφών μήκους μέχρι 50m.

Τα λιμενικά έργα που θα κατασκευαστούν στις 9 νησίδες (Κούνουποι, Πλακίδα, Μεσονήσι, Μεγάλο Σοφράνο, Παχειά Ανάφης, Μακρά, Λιάδι, Οφιδούσσα, Κανδελιούσσα, Περγούσσα, Παχειά Νισύρου) **έχουν επιφάνεια 2.500 τ.μ. το καθένα.**

Τα λιμενικά έργα που θα κατασκευαστούν στις 3 νησίδες (Σύρνα, Κίναρο, Λέβιθα) **έχουν επιφάνεια 18.000 τ.μ. το καθένα.**

Έργα οδοποιίας στις 14 νησίδες

Στις 14 νησίδες δεν υπάρχουν υφιστάμενοι δρόμοι προκειμένου να βελτιωθούν και να χρησιμοποιηθούν, με αποτέλεσμα όλοι οι δρόμοι να είναι αρχικές διανοίξεις. Προβλέπεται να διανοιχθούν 71.785m νέας οδοποιίας. Στα τρία μεγάλα νησιά Λέβιθα, Σύρνα και Κίναρο θα διανοιχθεί το 50% της νέας οδοποιίας, 21.545m, 15.579m και 6.563m αντίστοιχα.

Στο σύνολο των 14 νησίδων, αναμένονται 2.738.399 m³ εκσκαφών, τα οποία σε μεγάλο ποσοστό -1.811.554 m³- θα χρησιμοποιηθούν ως υλικό επιχώσεων. Το συνολικό ισοζύγιο χωματισμών προς απόθεση ανέρχεται σε 229.033 m³.

Για τον σχεδιασμό των έργων οδοποιίας και των συνοδών έργων εκπονήθηκε μελέτη οδοποιίας, πλατειών συναρμολόγησης Α/Γ και χωροθέτησης βοηθητικών χώρων. Οι μελέτες οδοποιίας ακολουθήσαν τις προδιαγραφές δασικών δρόμων Γ' κατηγορίας. Για τον προτεινόμενο σχεδιασμό λήφθηκαν υπόψη τα λιμενικά έργα και οι βοηθητικοί - υποστηρικτικοί χώροι που προβλέπονται να κατασκευαστούν σε κάθε νησίδα και περιλαμβάνουν: Εργοτάξια, Χώρους απόθεσης Α/Γ, χώρους απόθεσης υλικών, Χώρους απόθεσης αδρανών, Χώρους ενδιαίτησης προσωπικού, Δεξαμενές καυσίμων και ΗΖ, Δεξαμενές νερού.

Η τυπική διατομή των δρόμων περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Μικτή κατά κανόνα διατομή.
- Πλάτος οδοστρώματος 5 m.
- Τάφρο απαγωγής ομβρίων στο τμήμα της εκσκαφής.
- Κατασκευή ερείσματος 0,50m στο τμήμα της επίχωσης για λόγους ασφάλειας και εξασφάλισης της καλής συμπύκνωσης στο ενεργό τμήμα του δρόμου.
- Κλίσεις πρανών 3:1 στην εκσκαφή και 2:3 ή 3:4 στην επίχωση.
- Μέγιστη επίκλιση οδοστρώματος 4% για την γρήγορη απορροή των ομβρίων και 2% δικλινής στα ευθύγραμμα τμήματα.
- Πάχος οδοστρωσίας 20cm σε 2 στρώσεις.
- Ακτίνες καμπυλότητας $\geq 35m$.

Για τις ανάγκες συναρμολόγησης του ιστού ("μπούμας") του Γερανού, **απαιτείται διάδρομος μήκους περίπου 150m και πλάτους 8m**. Επιλέχθηκε τμήματα των δρόμων πρόσβασης (σε επαφή με πλατείες) να χρησιμοποιηθούν σαν ράμπες συναρμολόγησης. Όπου αυτό ήταν δυνατόν έγινε **διαπλάτυνση του δρόμου, σε πλάτος 8-10m**, ώστε να μπορεί να γίνει η συναρμολόγηση αλλά και η διέλευση άλλων οχημάτων παράπλευρα.

Λοιποί βοηθητικοί - υποστηρικτικοί χώροι/εγκαταστάσεις στις 14 νησίδες, που περιλαμβάνουν:

-εργοτάξια, χώρους προσωρινής απόθεσης Α/Γ, χώρους προσωρινής απόθεσης υλικών, χώρους προσωρινής απόθεσης αδρανών,
-χώρους ενδιαίτησης προσωπικού, δεξαμενές καυσίμων και ΗΖ, δεξαμενές νερού, κλπ.
που θα χρησιμοποιούνται κατά την φάση κατασκευής και κατά την φάση λειτουργίας του έργου.

Οι βοηθητικοί-υποστηρικτικοί χώροι, σύμφωνα με την παρούσα μελέτη, προσδιορίζονται κατ' είδος και δίδονται τα ενδεικτικά μεγέθη τους καθώς και η ενδεικτική χωροθέτησή τους, ενώ αναμένεται να εξειδικευθούν ως προς τα λεπτομερή χαρακτηριστικά τους σε επόμενη φάση του τεχνικού σχεδιασμού.

Εργοτάξια:

Τα εργοτάξια που απαιτούνται για την κατασκευή των Α/Π και των συνοδών έργων στις ακατοίκητες νησίδες, θα παραμείνουν εγκατεστημένα για συνολικό διάστημα περίπου 60 μηνών στις επιμέρους περιοχές των έργων. Πέρα από τις περιοχές επέμβασης για τη διάνοιξη του οδικού δικτύου και την εγκατάσταση των Α/Γ, σαν εργοταξιακοί χώροι θα χρησιμοποιηθούν οι χώροι προσωρινής αποθήκευσης των Α/Γ και του εξοπλισμού, οι χώροι των λιμενικών εγκαταστάσεων και οι χώροι εγκατάστασης των 9 Υ/Σ ανύψωσης τάσης.

Κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των έργων οδοποιίας, οι κυριότερες μηχανές που θα συμμετέχουν στο έργο είναι οι συνήθεις χωματουργικές μηχανές, μηχανές σταθεροποίησης βάσης (οδοστρωτήρες) και μηχανές κατασκευής τάπητα (μηχανές διάστρωσης και μεταφορικές μηχανές για το μίγμα).

Κατά τη διάρκεια των οικοδομικών εργασιών και των εργασιών θεμελίωσης των ανεμογεννητριών και των κτιρίων, στο χώρο του εργοταξίου εντοπίζονται εκσκαπτικές μηχανές (κρουστικά, εκσκαφείς διαφόρων τύπων, φορτωτές, προωθητές), μηχανές μεταφοράς χώματος και υλικών, μηχανές παρασκευής, μεταφοράς και τοποθέτησης σκυροδέματος (αναμκτήρες διαφόρων μεγεθών και τύπων, αντλίες σκυροδέματος, δονητές κλπ.), μηχανές βελτίωσης εδάφους (συμπυκνωτές, δονητές κτλ.), βαρέλες σκυροδέματος και προσωρινές δεξαμενές νερού. Σε όλα τα στάδια, στο χώρο του εργοταξίου θα βρίσκονται περνοφόρα φορτηγά, φορτηγά μεταφορών και φορτωτές εκσκαφείς καθώς τα μηχανήματα αυτά, συγκεντρώνουν πολλαπλές εφαρμογές στο χώρο του εργοταξίου.

Κατά την ίδια φάση κατασκευής, στους εργοταξιακούς χώρους των νησίδων θα λειτουργούν συγκροτήματα παρασκευής σκυροδέματος. Πρόκειται για εργοταξιακά συγκροτήματα παραγωγής σκυροδέματος αποτελούμενα από πύργους ανάμειξης. Για το τσιμέντο προς κατασκευή σκυροδέματος, θα μεταφερθούν σε κάθε νησίδα δεξαμενές αποθήκευσης τσιμέντου (σιλό) ονομαστικής χωρητικότητας 100 τόνων. Ο αριθμός των σιλό εξαρτάται από τον όγκο σκυροδέματος που απαιτείται για την κατασκευή των έργων σε κάθε νησίδα, ενώ ο συνολικός αριθμός των απαιτούμενων σιλό ανέρχεται σε 155 περίπου. Επιπλέον, θα

χρησιμοποιηθούν αυτοκινούμενοι σπαστήρες, οι οποίοι θα εγκαθίστανται τοπικά στις πλατείες των Α/Γ για να επεξεργάζονται τα υλικά των ορυγμάτων και να τα επαναχρησιμοποιούν επί τόπου, για παράδειγμα σε δυο πλατείες ανά Α/Π.

Εντός αυτού του χώρου, θα υπάρχουν και προσωρινής χρήσης δεξαμενές νερού.

Στο χώρο αυτό θα βρίσκονται και προκατασκευασμένοι οικίσκοι που θα αποτελούν γραφείο των εργολάβων. Τέλος, στο χώρο του εργοταξίου θα τοποθετηθεί κατάλληλη περίφραξη και σήμανση για μεγαλύτερη ασφάλεια των εργαζομένων και των τρίτων προσώπων.

Προβλέπεται η εγκατάσταση των παρακάτω εργοταξιακών χώρων επί των ακατοίκητων νησίδων: **Μεγάλο Σοφράνο**- έκταση 6061.4τ.μ., **Κούνουποι** - έκταση 8884.89τ.μ., **Μακρά** - χρήση ως εργοταξιακού χώρου των πλατειών των ανεμογεννητριών, **Μεσονήσι** - χρήση ως εργοταξιακού χώρου των πλατειών των ανεμογεννητριών, **Πλακίδα** - έκταση 5770.6 τ.μ., **Παχειά** (Ανάφης) - έκταση 6192τ.μ., **Σύρνα** - έκταση 19009.55τ.μ., **Κίναρος** - έκταση 20697.6τ.μ., **Λιάδι** - έκταση 5814.8τ.μ., **Λέβιθα** - 17570τ.μ., **Οφιδούσσα** - έκταση 10104.9 τ.μ., **Κανδελιούσσα** - έκταση 7781τ.μ., **Περγούσα** - έκταση 10342τ.μ., **Παχειά** (Νισύρου) - έκταση 11620.2 τ.μ.

Αναφέρεται στη μελέτη η ενδεικτική σύνθεση του εργοταξίου κατασκευής του έργου στη νησίδα Λέβιθα, για μέση ημερήσια απασχόληση 12 ωρών, που αποτελείται από: Αυτοκίνητα 10, Βαρέλες σκυροδέματος 20, Αντλίες σκυροδέματος 4, Τσάπες 6, Φορτωτές 8, Προωθητές 6, Γερανοί 4, Οδοστρωτήρες 10, Διαστρωτήρες 5, Φορτηγά 20.

Χώροι απόθεσης Α/Γ:

Οι χώροι αυτοί χρησιμεύουν για την αποθήκευση των επιμέρους τμημάτων των ανεμογεννητριών μέχρι την ολοκλήρωση της ανέγερσής τους, ακολουθούν τα τεχνικά χαρακτηριστικά της οδοποιίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη μελέτη οδοποιίας, και θα κατασκευαστούν ταυτόχρονα με αυτήν. Επί των εκτάσεων αυτών εναποτίθενται προσωρινά τμήματα των ανεμογεννητριών, όπως είναι τα πτερύγια, ο πύργος, το κέλυφος ατράκτου και επιμέρους συστήματα. Τα συστήματα αυτά, θα βρίσκονται προσωρινά αποθηκευμένα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους εντός των χώρων προσωρινής απόθεσης των ανεμογεννητριών. Στο χώρο αυτό θα βρίσκονται φορτηγά μεταφοράς και ανυψωτικοί γερανοί. **Ανά νησίδα, προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία αναφορικά με τους χώρους απόθεσης Α/Γ:**

Μεγάλο Σοφράνο - έκταση 7165.6τ.μ., Κούνουποι - έκταση 9985.1τ.μ., Μακρά - έκταση 1940.4τ.μ., Μεσονήσι - έκταση 9887.6τ.μ., Πλακίδα - έκταση 9437.9 τ.μ., Παχειά (Ανάφης) - έκταση 2969.9τ.μ., Σύρνα - έκταση 18833τ.μ., Κίναρος - έκταση 22228.6τ.μ., Λιάδι - έκταση 4248.3τ.μ., Λέβιθα - 22687.3τ.μ., Οφιδούσσα - τα τμήματα προς να ανέγερση θα εναποτεθούν στο χώρο της πλατείας ανέγερσης, Κανδελιούσσα - τα τμήματα προς να ανέγερση θα εναποτεθούν στο χώρο της πλατείας ανέγερσης, Περγούσα - έκταση 14853.1 τ.μ., Παχειά (Νισύρου) - έκταση 10518.35 τ.μ.

Χώροι απόθεσης υλικών/Χώροι απόθεσης αδρανών:

Στο σύνολο των 14 νησίδων, αναμένονται 2.738.399m³ εκσκαφών, τα οποία σε μεγάλο ποσοστό -1.811.554m³- θα χρησιμοποιηθούν ως υλικό επιχώσεων. Το συνολικό ισοζύγιο χωματισμών προς απόθεση ανέρχεται σε 229.033m³. Η διαχείριση της περίσσειας αυτής αντιμετωπίστηκε με τη μεταφορά εκσκαφών από τις νησίδες που παρουσιάζουν πλεόνασμα προς τις νησίδες που παρουσιάζουν έλλειμμα και με τη δημιουργία χώρων αποθέσεων σε κάποιες από τις 14 νησίδες. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την μελέτη:

-στη νησίδα Κούνουποι χωροθετείται χώρος απόθεσης υλικών επιφάνειας ίσης με 5.550 τμ και δύναται να καλύψει ανάγκες απόθεσης υλικών ίσων με 13.000 m³.

-στη νησίδα Σύρνα εμφανίζεται περίσσεια 47.600m³ εκσκαφών τα οποία θα αποτεθούν στο χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Μεγάλο Σοφράνο εμφανίζεται περίσσεια 25.110 m³ προϊόντων εκσκαφής τα οποία θα αποτεθούν σε δύο χώρους απόθεσης που θα δημιουργηθούν.

-στη νησίδα Παχειά Ανάφης εμφανίζεται περίσσεια 6.021 m³ προϊόντων εκσκαφής, τα οποία θα αποτεθούν σε χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Μακρά εμφανίζεται περίσσεια 19.500 m³ προϊόντων εκσκαφής τα οποία θα αποτεθούν σε χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Λιάδι εμφανίζεται περίσσεια 15.000m³ τα οποία θα αποτεθούν σε χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Κίναρο εμφανίζεται περίσσεια 112.700 m³ προϊόντων εκσκαφής, τα οποία θα αποτεθούν στο χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Οφιδούσσα εμφανίζεται περίσσεια 425 m³ τα οποία θα αποτεθούν στο χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Κανδελιούσσα εμφανίζεται περίσσεια 4.600 m³ προϊόντων εκσκαφής οποία θα αποτεθούν στο χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

-στη νησίδα Παχειά Νισύρου εμφανίζεται περίσσεια 3.800 m³ προϊόντων εκσκαφής -τμήμα των οποίων θα καλύψει τις ανάγκες της νησίδας Περγούσσας- ενώ τα υπόλοιπα θα αποτεθούν στο χώρο απόθεσης που θα δημιουργηθεί.

Τα υλικά κατασκευής των έργων υποδομής και των κτηρίων θα μεταφερθούν με κατάλληλα μέσα και θα αποθηκευτούν σε χώρους απόθεσης αδρανών. Οι χώροι αυτοί δεν απαντώνται σε κάθε νησίδα, όπου, πιο αναλυτικά και σύμφωνα με τη μελέτη:

-επί των νησίδων Μεγάλο Σοφράνο, Κούνουποι, Μακρά (Ανάφης), Μεσονήσι, Παχειά (Ανάφης), Οφιδούσσα δεν προβλέπεται ο σχεδιασμός χώρου προσωρινής εναπόθεσης αδρανών.

-προβλέπεται ο σχεδιασμός χώρου προσωρινής εναπόθεσης αδρανών επί των νησίδων Πλακίδα (8747.2 τ.μ.), Σύρνα (6310.2 τ.μ.), Κίναρο (11217.9 τ.μ.), Λιάδι (5090.9 τ.μ.), Λέβιθα (12666.8 τ.μ.) Κανδελιούσσα (22995.3 τ.μ.) Περγούσα (12808.2 τ.μ.) και Κανδελιούσσα ;; (24640.5 τ.μ.).

Επισημαίνεται ότι δεν προκύπτει από τη μελέτη η σαφής διάκριση των χώρων απόθεσης των υλικών εκσκαφών σε σχέση με τους χώρους απόθεσης αδρανών, με ασαφή περιγραφικά στοιχεία για τον κάθε χώρο στη μελέτη, καθώς και για την ειδική χρήση των αναφερόμενων χώρων σε κάθε νησίδα.

Δεξαμενές καυσίμων και ΗΖ:

Κατά τη φάση της κατασκευής οι ανάγκες σε ενέργεια θα καλύπτονται από ηλεκτροπαραγωγά ζεύγη (ΗΖ) τα οποία θα εγκατασταθούν επί εκάστης νησίδας και θα τροφοδοτούν με ηλεκτρική ενέργεια: τα συγκροτήματα παρασκευής σκυροδέματος και αδρανών υλικών, τις εργοταξιακές εγκαταστάσεις και τους προσωρινούς χώρους ενδιαίτησης του προσωπικού κατασκευής του έργου. Η απαιτούμενη μέση συνολική εγκατεστημένη ισχύς για ΗΖ ανά νησίδα εκτιμάται σε περίπου 2.000kW και θα καλύπτεται από μονάδες βάσης και εφεδρικές.

Κατά τη φάση κατασκευής του έργου, οι ανάγκες σε καύσιμα που θα πρέπει να βρίσκονται επί εκάστης νησίδας για να εκτελούνται οι εργασίες αφορούν: τα εργοτάξια (π.χ. μηχανοκίνητα μέσα εκτέλεσης έργων, ανυψωτικά μέσα, κ.α.) και τις ημερήσιες ανάγκες των

ΗΖ. Παράλληλα, με ανεφοδιασμό των μεγαλύτερων νησίδων να γίνεται τουλάχιστον μία φορά στις 7 ημέρες, ενώ των μικρότερων κάθε 12 ημέρες, υπολογίζεται ο αριθμός των δεξαμενών αποθήκευσης καυσίμου (3-5) για κάθε

νησίδα, συνολικής χωρητικότητας 100.000 λίτρων (σύνολο 57 δεξαμενές καυσίμων).

Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου, λόγω της απομακρυσμένης θέσης του έργου και των αναγκών του προσωπικού συντήρησης για μετακινήσεις, κρίνεται σκόπιμη η μεταφορά και αποθήκευση επί συγκεκριμένων νησίδων ορισμένων ποσοτήτων υγρών καυσίμων (κυρίως πετρελαίου κίνησης), που είναι απαραίτητο για: τις ανάγκες κίνησης των οχημάτων και διαφόρων ανυψωτικών μηχανημάτων (περονοφόρα οχήματα, τηλεσκοπικοί γερανοί, ανυψωτικές πλατφόρμες, καλαθοφόρα οχήματα, κ.α.) του προσωπικού παρακολούθησης και συντήρησης του έργου, καθώς και τις ανάγκες των ΗΖ έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση διακοπής ή βλάβης της ηλεκτρικής διασύνδεσης του έργου.

Εκτιμάται πως οι ετήσιες ανάγκες για την κίνηση των οχημάτων είναι 15 χιλιάδες λίτρα. Για τα ΗΖ έκτακτης ανάγκης, εκτιμώντας 75 ώρες λειτουργίας ετησίως, υπολογίζεται πως θα απαιτηθούν περί τις 70 χιλιάδες λίτρα. Τα καύσιμα θα μεταφέρονται μέσω πλοιαρίων και θα αποθηκεύονται σε ειδικές δεξαμενές. Ο ανεφοδιασμός θα γίνεται ανά τακτά διαστήματα από τις πλησιέστερες νήσους, προβλέποντας πάντα ένα ικανό απόθεμα ασφαλείας.

Η αδειοδότηση των εγκαταστάσεων αποθήκευσης καυσίμου θα γίνει με ξεχωριστή Τεχνική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΤΕΠΕΜ), σε μεταγενέστερο στάδιο.

Δεξαμενές νερού:

Οι ανάγκες σε νερό κατά την κατασκευή του έργου κατηγοριοποιούνται σε: νερό χρήσης για το προσωπικό κατασκευής του έργου, νερό για την παρασκευή σκυροδέματος, για τη διαβροχή των έργων οδοποιίας και σκυροδέτησης, κατά την παρασκευή ποσοτήτων αδρανών. Το νερό θα μεταφέρεται με ειδικά πλωτά μέσα από τα πλησιέστερα νησιά και θα αποθηκεύεται σε ειδικές για το σκοπό αυτό δεξαμενές. Οι ανάγκες ύδρευσης τοπικά σε κάθε Α/Π θα καλύπτονται από δύο τύπους κατάλληλων δεξαμενών, χωρητικότητας 628 (9 τεμ.) και 157 (26 τεμ.) τόνων αντίστοιχα.

Οι ανάγκες σε νερό κατά τη φάση λειτουργίας του έργου θα εξασφαλιστούν από το δίκτυο ύδρευσης εκάστου χώρου ενδιαίτησης προσωπικού που έχει προβλεφθεί. Το ολοκληρωμένο σύστημα παροχής ύδατος των χώρων ενδιαίτησης μέσω δεξαμενών, θα διαθέτει υπόγειες δεξαμενές ύδατος και ικανό αντλιοστάσιο για την τροφοδοσία των χώρων σε νερό. Εκτιμάται πως οι ετήσιες ανάγκες σε νερό χρήσης θα ανέρχονται σε περίπου 33 χιλιάδες κυβικά, ενώ για πόσιμο νερό σε εργαζόμενους περί τα 200 κυβικά. Η τροφοδοσία σε νερό χρήσης θα γίνεται μέσω ειδικών πλωτών μέσων από τα εγγύτερα κατοικημένα νησιά, ενώ η τροφοδοσία σε πόσιμο νερό θα γίνεται με ειδικές πλαστικές φιάλες (που η μεταφορά τους ακολουθεί εκείνη της τροφοδοσίας).

Εναλλακτικά για την εξασφάλιση των αναγκών σε πόσιμο νερό και νερό χρήσης εξετάζεται η εγκατάσταση μονάδων αφαλάτωσης σε συγκεκριμένες νησίδες κεντροβαρικά του έργου και

από εκεί να καλύπτονται οι ανάγκες των χώρων ενδιαίτησης των άλλων νησίδων με θαλάσσια μεταφορά.

Η αδειοδότηση των υπόγειων δεξαμενών ύδατος και του αντλιοστασίου θα γίνει με ξεχωριστή Τεχνική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΤΕΠΕΜ) σε μεταγενέστερο στάδιο. Η ίδια διαδικασία θα ακολουθηθεί σε περίπτωση που επιλεγεί να εγκατασταθούν μονάδες αφαλάτωσης.

Χώροι ενδιαίτησης προσωπικού:

Σε επιλεγμένες νησίδες θα κατασκευαστούν ειδικοί χώροι για τη διαμονή και ενδιαίτηση του προσωπικού κατασκευής, παρακολούθησης και συντήρησης του έργου.

Κατά τη φάση λειτουργίας θα υπάρχει μόνιμο προσωπικό που θα είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση της καλής λειτουργίας τόσο των Α/Γ και των έργων διασύνδεσης, καθώς και για την συντήρηση όλου του εξοπλισμού σύμφωνα με τα προβλεπόμενα. **Το προσωπικό αυτό θα διαμένει μόνιμα στους ειδικούς για το σκοπό αυτό χώρους ενδιαίτησης που θα κατασκευαστούν επί συγκεκριμένων νησίδων.** Συγκεκριμένα, στις νησίδες Σύρνα, Κίναρο, Λέβιθα και κεντροβαρικά στο σύμπλεγμα Κανδελιούσα - Περγούσα - Παχειά (Νισύρου), **προβλέπεται η εγκατάσταση συνολικά 75 ατόμων.** Μέρος του προσωπικού αυτού θα μεταβαίνει στις λοιπές νησίδες για την εκτέλεση των έργων συντήρησης. Στις νησίδες αυτές **θα κατασκευαστεί ειδικό κτήριο για τη στέγαση, σίτιση και αναψυχή του προσωπικού,** με δεσπόζον αυτό της νησίδας Λέβιθα, νησίδα όπου θα ευρίσκεται εγκατεστημένη η πλειοψηφία του προσωπικού, περί τα 45 άτομα.

Οι χώροι ενδιαίτησης θα διαθέτουν ιατρείο, αίθουσες συναντήσεων, αίθουσα ιματιοπλυντηρίου και στεγνωτηρίου, τροφοαποθήκη και ψυγεία τροφίμων, αποθήκες γενικής χρήσης, και κλειστό χώρο μηχανουργείου για μικροεπισκευές μηχανολογικής φύσεως. Παράλληλα, θα προβλεφθεί χώρος για την **εγκατάσταση των εφεδρικών ΗΖ και των σχετικών ηλεκτρικών συσσωρευτών, χώροι εγκατάστασης των αντλιών θερμότητας και κλιματισμού, μηχανοστάσιο και κεντρικό σύστημα BMS.** Ο εξωτερικός περιβάλλοντας χώρος **θα διαμορφωθεί κατάλληλα με φύτευση δενδρυλλίων και θάμνων προς διαμόρφωση μικρών κήπων.**

Θα κατασκευαστούν ειδικές υποδομές, όπως δεξαμενές αστικών λυμάτων (κατασκευή σηπτικών δεξαμενών κατάλληλου μεγέθους σε κάθε νησίδα, με τις οποίες θα συνδεθούν τα Κτήρια Ελέγχου, οι Υποσταθμοί ανύψωσης τάσης, οι Σταθμοί Μετατροπής και οι χώροι ενδιαίτησης προσωπικού) **ή εναλλακτικά σταθμός βιολογικού καθαρισμού** (για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων των χώρων, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίζεται νερό χρήσης, περιορίζοντας τις θαλάσσιες μεταφορές αυτού από τα γύρω νησιά). Τέλος, **θα**

κατασκευαστούν ειδικές υποδομές στις οποίες θα γίνεται η προσωρινή αποθήκευση των στερεών απορριμμάτων αστικού τύπου εντός ειδικών για το σκοπό αυτό απορριμματοκιβωτίων (containers), που θα μεταφέρονται δια θαλάσσιας και χερσαίας μεταφοράς στις υποδεικνυόμενες υποδομές υποδοχής απορριμμάτων.

Για τις μόνιμες εγκαταστάσεις ενδιαίτησης προσωπικού προβλέπεται έγκριση Τεχνικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΤΕΠΕΜ), καθώς επίσης και για την κατασκευή-λειτουργία εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, εφ' όσον αυτό επιλεγεί.

Επισημασμένοι χώροι ελικοδρομιών:

Στις νησίδες που θα κατασκευαστούν ειδικοί χώροι για τη διαμονή και ενδιαίτηση του προσωπικού θα προβλεφθεί χώρος υποδοχής και προσωρινής στάσης ελικοπτέρου.

Έκτακτες ανάγκες μεταφορών που ενδεχομένως προκύψουν θα καλυφθούν από αερομεταφορά μέσω των κατάλληλων επισημασμένων χώρων ελικοδρομιών επί εκάστης νησίδας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Αρκεί η παραπάνω επιγραμματική παράθεση του συνόλου του έργου για να γίνει κατανοητό το τεράστιο μέγεθός του, που σε συνδυασμό με την επιλογή χωροθέτησής του σε ένα εξαιρετικά ευαίσθητο τόπο όπως είναι οι 14 ακατοίκητες νησίδες του Ν. Αιγαίου, αναπόφευκτα οδηγεί σε ιδιαίτερα σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στην οικολογική ακεραιότητα των τόπων Natura 2000.

Αρκεί να δει κανείς τα τοπογραφικά διαγράμματα της ΜΠΕ για τα Αιολικά Πάρκα σε κάθε νησίδα με τις εγκαταστάσεις των έργων, για να διαπιστώσει ότι περιοχές του δικτύου Natura, πολύτιμα ενδιαιτήματα για την ορνιθοπανίδα, περιοχές με μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία μετατρέπονται σε εργοτάξια και εργοστάσια.

Από τη ΜΠΕ προκύπτει επίσης, ότι το κύριο που ενδιαφέρει είναι ο τρόπος γρήγορης εγκατάστασης των 106 ανεμογεννητριών στις νησίδες, αφήνοντας σημαντικά σημεία του έργου με ασάφειες ή για αντιμετώπιση στο μέλλον.

Η καταλληλότερη ζώνη και η τελική γραμμή εγκατάστασης του υποβρύχιου καλωδίου συνολικού μήκους 245 χλμ, καθώς και λοιπά τεχνικά-κατασκευαστικά χαρακτηριστικά της εγκατάστασής του στον βυθό, έργο πρωτοποριακό κατά τη ΜΠΕ, αφήνεται να προσδιοριστούν σε μελλοντική μελέτη. Η εγκατάσταση των χώρων ενδιαίτησης προσωπικού στις νησίδες, οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων, οι εγκαταστάσεις των

δεξαμενών ύδατος και των αντλιοστασίων, οι εναλλακτικές επιλογές για εγκατάσταση βιολογικών καθαρισμών ή αφαλάτωσης, στην ουσία οι απαραίτητες εγκαταστάσεις για την φάση λειτουργίας του έργου, δεν αξιολογούνται στη ΜΠΕ και παραπέμπονται σε μεταγενέστερο στάδιο. Όμως, ακόμη και εγκαταστάσεις που φαίνεται ότι έχουν εξεταστεί στη ΜΠΕ, δεν προκύπτει να έχουν οριστικοποιηθεί στον σχεδιασμό του έργου, όπως π.χ. τα κτήρια ελέγχου, όπου ο αριθμός τους ποικίλει στη ΜΠΕ σε συσχέτιση και με τα διαγράμματα του έργου, καθώς και η έκταση που καταλαμβάνουν, οι ασάφειες/διαφορές στην έκταση που καταλαμβάνεται από άλλα συνοδά έργα, κλπ.

Ως εκ τούτου οι εκτιμήσεις που δίνονται στο πλαίσιο της ΜΕΟΑ σχετικά με την προσωρινή/μόνιμη κατάληψη οικοτόπων/ενδιαιτημάτων δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση των επιπτώσεων του έργου.

Στις εκτιμήσεις αυτές υπολογίζεται μόνο η απώλεια έκτασης χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αλλοίωση τοπογραφίας και ενδιαιτημάτων αφού καμιά πρόνοια δεν υπάρχει για την αποκατάσταση του φυσικού αναγλύφου και οι αποψιλωμένες εκτάσεις θα φυτευτούν με μη αυτόχθονα είδη.

Τέλος, από τη ΜΠΕ δεν προκύπτει ότι μπορεί να αξιολογηθεί θετικά το περιβαλλοντικό όφελος από την αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού, με την επιλογή της χωροθέτησης ενός γιγάντιου αιολικού σε μικρές ακατοίκητες νησίδες προστατευόμενων περιοχών, χωρίς απολύτως καμία υποδομή (λιμάνια, οδούς πρόσβασης, εγκαταστάσεις, δίκτυα κοινής ωφέλειας, κλπ), όπου όλα θα πρέπει να κατασκευαστούν από την αρχή, με ιδιαίτερα υψηλό περιβαλλοντικό κόστος, όπως φαίνεται να προκύπτει, λόγω της αναπόφευκτης καταστροφής/διατάραξης των οικοτόπων – ενδιαιτημάτων, καθώς και της πρόκλησης σημαντικών οχλήσεων και εκτόπισης της πανίδας της περιοχής, αλλάζοντας ουσιαστικά τον χαρακτήρα των ακατοίκητων νησίδων.

ΜΕΡΟΣ 3^ο: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΟΥΣΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

3.1. Βασικές βιβλιογραφικές ελλείψεις

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους» Βρυξέλλες, 21.11.2018 C(2018) 7621 final:

*Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει γίνει η **δέουσα εκτίμηση** όταν δεν υπάρχουν στοιχεία ή αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα για τους οικοτόπους και τα είδη του οικείου τόπου (C-43/10, σκέψη 115)*

Η ΕΟΑ έχει αγνοήσει πλήθος βιβλιογραφικών αναφορών που αναφέρονται στο προστατευτέο αντικείμενο και ιδιαίτερα τα εξής σημαντικά πονήματα:

Α) Τις 3 ολοκληρωμένες Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες και Σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων που έχουν εκπονηθεί για τις περιοχές του έργου:

- Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (Ε.Π.Μ.) περιοχής “Ανατολική Αμοργός και Κίναρος - Λέβιθα” Νομών Κυκλάδων - Δωδεκανήσου. 1999. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DGXI.
- Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (Ε.Π.Μ.) περιοχής “Αστυπάλαια: Ανατολικό Τμήμα και Οφιδούσα-Ποντικούσα” Νομού Δωδεκανήσου. 1999. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Ευρωπαϊκή Επιτροπή-DGXI.
- Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (Ε.Π.Μ.) περιοχής “Βραχονήσια Νοτίου Αιγαίου”, Νομών Πειραιώς, Κυκλάδων, Δωδεκανήσου. 1999. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Ευρωπαϊκή Επιτροπή-DGXI.

Η ΜΕΟΑ όφειλε εκ του νόμου να συμπεριλάβει τις θέσεις και προτάσεις των ως άνω ΕΠΜ που καταδεικνύουν την σημασία των ακατοίκητων νησίδων τις οποίες και οριοθετούν και χαρακτηρίζουν ως ζώνες Α Προστασίας της Φύσης. Ταυτόχρονα δε οι ως άνω ΕΠΜ προσδιορίζουν τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, αποκλείοντας ασφαλώς κάθε κατασκευαστικό έργο επί αυτών.

Β) Την Μελέτη Προσδιορισμός & Χαρτογράφηση των Ορνιθολογικά Ευαίσθητων στα ΑΙΟΠΑ περιοχών της Ελλάδας. 2010. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

Στην ήδη αναφερθείσα προειδοποιητική επιστολή υπαρ. 20144073 / C(2014)4713, αναφέρεται :

Για τη συμμόρφωση με το άρθρο 6 παρ. 3 η Επιτροπή έχει καλέσει τις ελληνικές αρχές να αναφέρονται στις «εξής επιστημονικές δημοσιεύσεις που αφορούν τα αιολικά πάρκα: **α) τη διεξοδική μελέτη της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας του Ιαν. 2010 για τον προσδιορισμό και τη χαρτογράφηση των περιοχών της Ελλάδας που είναι πιο ευαίσθητες στην εγκατάσταση και λειτουργία αιολικών πάρκων από ορνιθολογική σκοπιά και από σκοπιά βιοποικιλότητας β) τη μελέτη του Σεπ. 2013 (επικαιροποίηση αντίστοιχης μελέτης του 2008 που διεξήγαγε η WWF στην περιοχή της Θράκης ..».**

Η προαναφερόμενη μελέτη ΕΟΕ καθορίζει περιοχές αποκλεισμού εγκατάστασης αιολικών σταθμών βάσει επιστημονικών κριτηρίων.

Το σύνολο των υπό εξέταση νησίδων περιλαμβάνονται **σε ζώνες αποκλεισμού** από την χωροθέτηση ΑΙΟΠΑ σύμφωνα με το:

Κριτήριο 3: Εξαίρεση ΖΕΠ –ΙΒΑ με ευάλωτα στα ΑΙΟΠΑ είδη χαρακτηρισμού, καθώς και των ζωνών τακτικής διάβασης πελεκάνων

και το

Κριτήριο 5: Εξαίρεση εκτάσεων σε ακτίνα 2 χλμ από φωλιές μικρών αρπακτικών και άλλων ευάλωτων στα αιολικά πάρκα ειδών, καθώς και από αποικίες θαλασσοπουλιών που βρίσκονται σε μικρές ακατοίκητες νησίδες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η ΜΕΟΑ παρουσιάζει κρίσιμες ελλείψεις σε υπάρχουσα βασική πληροφορία που επιτρέπει την κατανόηση της σημασίας του προστατευτέου αντικειμένου, την παράθεση των ενδεδειγμένων μέτρων προστασίας του και την ορθή εκτίμηση των επιπτώσεων από το σχεδιαζόμενο έργο.

3.2 Εργασίες Πεδίου ΜΕΟΑ

3.2.1. Ημέρες Πεδίου

Με βάση την Υ.Α. 170225/2014 που εξειδικεύει τις προδιαγραφές ΕΟΑ για έργα Α1 κατηγορίας απαιτούνται **κατ' ελάχιστον 20-60 ημέρες πεδίου για κάθε τόπο Natura 2000** κατανεμημένες σε ολόκληρο το έτος

Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, οι εργασίες πεδίου περιορίστηκαν στις **4 έως 9 ημέρες πεδίου για κάθε τόπο ΕΖΔ ή ΖΕΠ**. Όσο αφορά την έρευνα πεδίου στις ΖΕΠ, προκαλεί έκπληξη το γεγονός

ότι η ΜΠΕ/ΕΟΑ μολονότι εξετάζει την σοβαρότερη μέχρι σήμερα επέμβαση πάνω στους χώρους αναπαραγωγής του πιο σημαντικού είδους πουλιού της Ελλάδας, του Μαυροπετρίτη, αφιερώνει **ελάχιστες ώρες εργασίας πεδίου για κάθε αποικία**. Αν, δε, συνυπολογίσουμε ότι κατά τις επισκέψεις αυτές οι ερευνητές είχαν να μελετήσουν και άλλα είδη ορνιθοπανίδας και όχι μόνο τον Μαυροπετρίτη, τότε αποκαλύπτεται ότι αφιέρωσαν ελάχιστο χρόνο στο είδος. Συγκεκριμένα, έξι από τις αποικίες στις νησίδες όπου προβλέπεται εγκατάσταση ΑΓ εξετάστηκαν μαζί με άλλες τέσσερις νησίδες (δέκα συνολικά) σε μια ημέρα, στις 14 Σεπτεμβρίου, όταν οι ερευνητές (με τη χρήση ελικοπτέρου) επισκέφθηκαν νησίδες στην περιοχή της Ανάφης, της Αστυπάλαιας, της Σύρνας και του Καρπάθιου αρχιπελάγους. Δεν υπάρχει η παραμικρή πιθανότητα να αποκόμισαν οποιοδήποτε χρήσιμο συμπέρασμα με μια τόσο πρόχειρη έρευνα εκτός, ίσως, από μια πρόχειρη εκτίμηση του χώρου της αποικίας. Δεν έγιναν επισκέψεις ούτε στην κρίσιμη περίοδο πριν το φώλιασμα (Ιούλιο), όταν τα πουλιά χρησιμοποιούν περισσότερο τον χώρο της νησίδα, ούτε την εποχή της πτέρωσης των νεοσσών, ούτε σε διαφορετικές καιρικές συνθήκες, ούτε την κατάλληλη ώρα (νωρίς το πρωί). Το ίδιο συμβαίνει με όλες τις υπόλοιπες αποικίες του είδους στην υπό εξέταση ΜΠΕ/ΕΟΑ.

Αντίστοιχα, μολονότι η ΜΠΕ/ΕΟΑ εξετάζει την πρώτη επέμβαση πάνω στους χώρους αναπαραγωγής του Αιγαιόγλαρου, αφιερώνει **ελάχιστες ώρες εργασίας πεδίου**. Για παράδειγμα, στις 19 Μαΐου εξετάστηκαν επτά νησίδες στην περιοχή της Ανάφης, της Αστυπάλαιας και του Καρπάθιου πελάγους. Είναι απίθανο να αποκόμισαν οποιοδήποτε χρήσιμο συμπέρασμα με μια τόσο πρόχειρη έρευνα και είναι βέβαιο ότι δεν θα μπορούσαν να εντοπίσουν μικρές αποικίες Αιγαιόγλαρων ανάμεσα στους πολλούς Ασημόγλαρους που επίσης φωλιάζουν σε αποικίες στις νησίδες.

Η απόλυτη έλλειψη καταγραφών των θαλασσοπουλιών Αρτέμη και Μύχου οφείλεται στο γεγονός ότι δεν έγιναν νυχτερινές επισκέψεις στις νησίδες. Τα είδη αυτά περνούν όλη την ημέρα στη θάλασσα και επιστρέφουν στις αποικίες τους τις νυχτερινές ώρες. Ως αποτέλεσμα δεν μπορεί να γίνει δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων για τα 2 αυτά είδη.

Σημειώνεται ότι η **προσέγγιση αναπαραγωγικών αποικιών των προστατευόμενων ειδών με ελικόπτερο κατά την εξαιρετικά ευαίσθητη φάση της αναπαραγωγής απαγορεύεται αυστηρά από την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία** και επομένως πέραν ακαταλληλότητας ως μέθοδος έρευνας, συνιστά παράνομη και επικίνδυνη για τα προστατευόμενα είδη πρακτική. Και ως τέτοια θα πρέπει να ελεγχθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΝ. Υπήρξε άδεια έρευνας από το ΥΠΕΝ που να επέτρεπε την προσέγγιση των συγκεκριμένων νησίδων κατά την περίοδο αναπαραγωγής με ελικόπτερο?

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι όσον αφορά στην συγκέντρωση δεδομένων με κατάλληλη και επαρκή έρευνα πεδίου σε αριθμό ημερών και μεθοδολογικό πλαίσιο υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και προβληματικά σημεία σε βαθμό που είναι αδύνατον να στηριχτεί η δέουσα εκτίμηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Ημέρες πεδίου ΜΕΟΑ (προσαρμογή του Πίνακα 1.6-2: Εργασίες πεδίου της ΜΕΟΑ)

	Δεκ. 2011						Απρ 2012						Μάιος 2012						Σεπτέμβριος 2012						Σύνολο	
	9	10	11	12	13	14	3	4	5	6	7	9	16	18	19	20	22	25	13	14	16	17	19	20		21
ΖΕΠ GR4220023																										
Παχειά						v					v				v					v						4
Μακρά						v					v				v					v						
ΖΕΠ GR4210021																										
Κουνούπιοι		v								v			v						*							8
Οφιδούσα		v									v				v					v						
Ποντικούσα		v								v					v					v						
Κουτσομύτης		v											v						**							
Μεγάλος Αδελφός														v					v							
Μικρός Αδελφός														v					v							
ΖΕΠ GR4210022																										
Σύρνα	v						v						v						v						v	9
Μεσονήσι					v						v						v			v						
Πλακίδα					v						v						v			v						
Στεφανιά					v						v						v			v						
ΖΕΠ GR4210023																										
Μεγάλη Σοφράνα					v		v								v					v						4
Μικρή Σοφράνα															v					v						
Σοχάς															v					v						
ΖΕΠ GR4220023																										
Κίναρος						v		v								v					v			v		9
Λέβιθα				v					v							v					v		v			
Λιάδι										v						v										
Πλάκα										v						v										
Γλάρος						v										v					v					
ΖΕΠ GR4210032																										
Κανδελούσα			v								v						v					v				5
Περγουσα			v								v						v					v				
Παχειά			v								v											v				

3.2.2. Αξιοπιστία Δεδομένων πεδίου

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους» Βρυξέλλες, 21.11.2018 C(2018) 7621 final:

*Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει γίνει η **δέουσα εκτίμηση** όταν δεν υπάρχουν στοιχεία ή αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα για τους οικοτόπους και τα είδη του οικείου τόπου (C-43/10, σκέψη 115)*

Στον **Πίνακα 3** αντιπαραβάλλονται στοιχεία της ΜΕΟΑ από τις εργασίες πεδίου 2012 με αντίστοιχα στοιχεία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Αντιπαραβολή πληθυσμιακών εκτιμήσεων ΜΕΟΑ /ΕΟΕ για τα είδη χαρακτηρισμού στις νησίδες ΖΕΠ

ΝΗΣΙΔΕΣ	ΜΑΥΡΟΠΕΤΡΙΤΗΣ		ΑΙΓΑΙΟΓΛΑΡΟΣ		ΘΑΛΑΣΣΟΚΟΡΑΚΑΣ		ΑΡΤΕΜΗ Σ	ΜΥΧΟΣ
	ΕΟΕ	ΜΕΟΑ	ΕΟΕ/ ακτίνα 2 χμ	ΜΕΟΑ	ΕΟΕ	ΜΕΟΑ	ΕΟΕ	ΕΟΕ
ΚΟΥΝΟΥΠΟΙ	39.2	35	26-48	X	5-19	15	-	20-30
ΣΥΡΝΑ	141.4	84	0	X	4-4	17	-	-
ΠΛΑΚΙΔΑ	7.7	4,9	12-16	X	-	X	-	20-30 ***
ΜΕΣΟΝΗΣΙ	9.1	2,8	12-16	X	1-1	X	-	-
ΜΕΓΑΛΟ ΣΟΦΡΑΝΟ	77	17,5	9-10		-		-	-
ΠΑΧΕΙΑ ΑΝΑΦΗΣ	154.7	63	9-10		4-8	X	400-700	-
ΜΑΚΡΑ	20.3	17,5	5-5	X	2-8	X	**	-
ΛΙΑΔΙ	4.9	8,4	23-23	X	1-1	X	-	-
ΚΙΝΑΡΟΣ	42.7	31,5	3-17*	X	-		-	-
ΛΕΒΙΘΑ	21.7	17,5	0	X	-	X	-	-
ΟΦΙΔΟΥΣΣΑ	83.3	63	-	X	5-5		-	****
ΚΑΝΔΕΛΙΟΥΣΣΑ	51.1	15,4	6-6		4-4		-	-
ΠΕΡΓΟΥΣΣΑ	0		-		2-2	X	-	-
ΠΑΧΕΙΑ ΝΙΣΥΡΟΥ	0		-		4-4	X	-	-
ΣΥΝΟΛΑ	653,1	360,5	105-151		32-56		400-700	20-30

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΑ

Στον Αιγαίογλαρο παρουσιάζεται ο πληθυσμός που αναπαράγεται πάνω στις νησίδες του έργου ΚΑΙ σε νησίδες ακτίνα 2 χιλιομέτρων γύρω από αυτές προκειμένου να αποδοθεί ο ελάχιστος πραγματικός πληθυσμός που σχετίζεται με τη νησίδα. Το είδος αλλάζει θέση φωλιάσματος κάθε χρόνο και ο ίδιος πληθυσμός που χρησιμοποιεί όλες τις νησίδες, άσχετα με το σε ποια νησίδα ήταν το 2012	
Εκτίμηση μεγέθους αναπαραγόμενου	αριθμός ατόμων x 0.7 = ζευγάρια

πληθυσμού Μαυροπετρίτη: (ΣΣ. Κοινή μεθοδολογία ΕΟΕ-ΜΕΟΑ)	
-	έλλειψη δεδομένων (δεν έχει γίνει συστηματική έρευνα για το είδος).
*	στις γειτονικές νησίδες
**	μέρος του μεγάλου πληθυσμού της Παχειάς φαίνεται ότι φωλιάζει στην Μακρά (οι θέσεις αναπαραγωγής έχουν μέχρι στιγμής εντοπιστεί στην Παχειά, αλλά εκτιμάται ότι τα μεγάλα κοπάδια των πουλιών που παρατηρούνται στη θάλασσα πριν εισέλθουν στις φωλιές αφορούν και πουλιά γειτονικής αποικίας)
***	σε αυτή ή σε γειτονική νησίδα
****	δεν έχει γίνει συστηματική έρευνα αλλά υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις παρουσίας ενδεχομένως σημαντικού πληθυσμού

Παρατηρούμε ότι η έρευνα πεδίου στο πλαίσιο της ΜΕΟΑ :

- Κατέγραψε στο σύνολο των νησίδων έναν σημαντικά μικρότερο από τον πραγματικό πληθυσμό **Μαυροπετρίτη** και **Θαλασσοκόρακα**.
- Όσον αφορά τον Αιγαιόγλαρο, δεν λήφθηκε καθόλου υπόψη ότι **το συγκεκριμένο προστατευόμενο και εξαιρετικά ευαίσθητο στην όχληση είδος αλλάζει θέσεις αποικιών από έτος σε έτος μέσα σε ευρύτερες περιοχές**. Με αποτέλεσμα να προτείνεται η εγκατάσταση ανεμογεννητριών σε νησίδες στις οποίες το είδος φωλιάζει τακτικά, δεν εντοπίστηκαν όμως φωλιές κατά το μοναδικό έτος στο οποίο έγινε η εξαιρετικά περιορισμένη και ουσιαστικά και τυπικά ανεπαρκέστατη έρευνα πεδίου στο πλαίσιο της εξεταζόμενης ΜΕΟΑ.
- Δεν έγιναν καταγραφές για **Αρτέμη** και **Μύχο** με ενδεδειγμένη μεθοδολογία για επισήμανση φωλιών και αποικιών. Στην περιγραφή των μεθόδων των εργασιών πεδίου δεν υπάρχει καμία αναφορά ότι έγιναν σχετικές καταγραφές. Αυτό είναι πρόδηλο και από το γεγονός ότι δεν έγιναν νυχτερινές επισκέψεις στις νησίδες. Για αυτά τα είδη (όπως και για τον Υδροβάτη – για τον οποίο υπάρχουν ενδείξεις ότι φωλιάζει σε κάποιες νησίδες στην περιοχή των έργων) απλά και μόνο η αποτύπωση των χώρων φωλιάσματος και η εκτίμηση του μεγέθους του πληθυσμού απαιτεί εξειδικευμένες μεθόδους και εμπειρία οι οποίες, ανάμεσα στα άλλα, περιλαμβάνουν οπωσδήποτε επισκέψεις τόσο την ημέρα, όσο και τη νύχτα (και το σούρουπο). **Σημειώνεται ότι τα είδη αυτά περνούν όλη την ημέρα στη θάλασσα και επιστρέφουν στις αποικίες τους τις νυχτερινές ώρες. Κατά την διάρκεια της ημέρας, ακόμη και μεγάλες αποικίες θα περάσουν απαρατήρητες από τον ανυποψίαστο επισκέπτη – όπως έγινε με την μεγάλη αποικία Αρτέμη σε Παχειά – Μακρά και τους μελετητές της ΜΕΟΑ.**
- Δεν έγινε καμία συστηματική καταγραφή για θαλασσοπούλια στην θαλάσσια περιοχή των θαλάσσιων IBA (που από το 2017 είναι και ΖΕΠ), ώστε να μελετηθούν οι

πληθυσμοί των θαλασσοπουλιών στη θάλασσα και να εκτιμηθούν οι αναμενόμενες επιπτώσεις στις θαλάσσιες ΖΕΠ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σε ότι αφορά στις εκτιμήσεις πληθυσμών των ειδών προτεραιότητας πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η δέουσα εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων, είναι σαφές ότι υπολείπονται σε πολύ σημαντικό βαθμό (σχεδόν υπο-διπλάσιες στην περίπτωση του Μαυροπετρίτη) των πραγματικών εκτιμήσεων, που έχουν λάβει χώρα από επίσημα ερευνητικά προγράμματα της ΕΟΕ, με χρήση ενδεδειγμένης μεθοδολογίας κατά την τελευταία 20ετία. Δύο είδη χαρακτηρισμού Αρτέμης και Μύχος δεν καταγράφονται σε σημαντικές αποικίες τους και ως εκ τούτου δεν μπορεί να γίνει δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων για αυτά.

Με βάση τα παραπάνω είναι σαφές ότι αφενός δεν αξιοποιήθηκε η βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία για τις περιοχές μελέτης, αφετέρου δεν έγινε σε καμία περίπτωση επαρκής έρευνα πεδίου με ενδεδειγμένη μεθοδολογία, ώστε να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα επιστημονικά δεδομένα βάσης που θα επέτρεπαν οποιαδήποτε τεκμηριωμένη εκτίμηση επιπτώσεων. Αποτέλεσμα είναι η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση να μην βασίζεται στη βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία, όπως είναι απαίτηση της εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας και επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση.

3.3. Καθορισμός περιμετρικής Ζώνης Αποκλεισμού

Σύμφωνα με την ΚΥΑ , Η.Π. 8353/276/Ε103

Άρθρο 5 Β Μέτρα ειδικής προστασίας για τη εγκατάσταση και λειτουργία Αιολικών Σταθμών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ)

Παρ. 3. Για την εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ εντός περιοχών ΖΕΠ, με είδη χαρακτηρισμού ένα από τα ακόλουθα χωροκρατικά ή/και αποικιακά είδη: όρνιο (*Gyps fulvus*), ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), μαυρόγυπας (*Aegypius monachus*), γυπαετός (*Gypaetus barbatus*), χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), θαλασσαετός (*Haliaeetus albicilla*), **σπιζαετός (*Hieraetus fasciatus*), μαυροπετρίτης (*Falco eleonorae*),** μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*), κικινέζι (*Falco naumanni*), πετρίτης (*Falco peregrinus*), καλαμόκιρκος (*Circus aeruginosus*), λιβαδόκιρκος (*Circus pygargus*), γερακαετός (*Hieraetus pennatus*), αετογερακίνα (*Buteo rufinus*), χρυσογέρακο (*Falco biarmicus*), αργυροπελεκάνος (*Pelecanus crispus*), ροδοπελεκάνος (*Pelecanus onocrotalus*), **Αιγαιόγλαρος (*Larus audouinii*), αρτέμης (*Calonectris diomedea*) και μύχος (*Puffinus yelkouan*),** πρέπει, η προβλεπόμενη στα άρθρα 10

και 11 (παρ. 8,9 και 10) του ν. 4014/2011, ειδική οικολογική αξιολόγηση, εκτός των εξειδικευμένων ορνιθολογικών στοιχείων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 5Α, να καθορίζει επιπλέον περιμετρική ζώνη αποκλεισμού από φωλιές ή/και αποικίες των προαναφερόμενων ειδών χαρακτηρισμού. Για τον καθορισμό αυτό λαμβάνονται υπόψη το μέγεθος και τα τεχνικά χαρακτηριστικά του έργου, οι θέσεις και το πλήθος φωλιών των εν λόγω ειδών, η ταξινόμηση των φωλιών σε ενεργές, ανενεργές και ιστορικές, η σημασία των αποικιών, η αποτύπωση των περιοχών τροφοληψίας των ειδών και των πτητικών τους συνηθειών, η συσχέτιση αυτών με τη θέση εγκατάστασης των ανεμογεννητριών, τα μέτρα προστασίας και οι λοιπές ανάλογες παράμετροι.

3.1 Οι επιπτώσεις στο πληθυσμό των ειδών χαρακτηρισμού που εξετάζονται στον καθορισμό της περιμετρικής ζώνης αποκλεισμού σε κάθε περίπτωση είναι:

- α) η θανάτωση ορνιθοπανίδας λόγω πρόσκρουσης (bird strike/ collision),
- β) αλλαγή στη δομή των ενδιαιτημάτων (change in habitat structure) και
- γ) εκτόπιση της ορνιθοπανίδας από ενδιαιτήματα (habitat displacement).

Προκειμένου να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις της ως άνω νομοθεσίας ο μελετητής ορίζει ζώνες αποκλεισμού μόνο για 4 από τα 6 είδη χαρακτηρισμού των ΖΕΠ της περιοχής, το εύρος των οποίων φαίνεται στον Πίνακα 3. Η επιλογή των αποστάσεων αυτών δεν βασίζεται σε κάποια βιβλιογραφική αναφορά, είναι αυθαίρετη και είναι υποπολλαπλάσια των αποστάσεων που δίνονται για τα είδη χαρακτηρισμού από την Μελέτη Προσδιορισμού της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (2010). Υπενθυμίζεται η σύσταση της Επιτροπής (βλ. 3.1.β) για αναφορά/παραπομπή στην συγκεκριμένη μελέτη κατά τις διαδικασίες χωροθέτησης ΑΣΠΗΕ εντός περιοχών Natura 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Αντιπαραβολή ζωνών αποκλεισμού ΜΕΟΑ & ζωνών αποκλεισμού ΕΟΕ (2010)

ΕΙΔΟΣ	Ελ. Ονομασία	Ζώνες αποκλεισμού ΜΕΟΑ	Βιβλιογραφική τεκμηρίωση ΜΕΟΑ	Ζώνες αποκλεισμού ΕΟΕ(2010)	Βιβλιογραφική τεκμηρίωση ΕΟΕ (2010)
<i>Aquila fasciata</i>	Σπιζαετός	1000 μ.	Δεν υπάρχει	5 χλμ	Hotkeret <i>al</i> , 2006, Powlesland 2009, Langston & Pullan, 2004
<i>Falco eleonorae</i>	Μαυροπετρίτης	300 μ.	Δεν υπάρχει	5 χλμ	Hotkeret <i>al</i> , 2006, Powlesland 2009, Langston & Pullan, 2004
<i>Larus audouinii</i>	Αιγαιόγλαρος	1000 μ.	Δεν υπάρχει	2 χλμ	Hotkeret <i>al</i> , 2006, Powlesland 2009, Langston & Pullan, 2004

<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Θαλασσοκόρακας	300 μ.	Δεν υπάρχει	-	
<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης	-		2χλμ	Hotkeret <i>al</i> , 2006, Powlesland 2009, Langston & Pullan, 2004
<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος	-		2χλμ	Hotkeret <i>al</i> , 2006, Powlesland 2009, Langston & Pullan, 2004

Η επιλογή αυτών των αυθαίρετων και προφανώς ανεπαρκών αποστάσεων ανάμεσα σε φωλιές ή/και αποικίες των ειδών χαρακτηρισμού και στη χωροθέτηση του έργου δεν είναι μεμονωμένο σφάλμα της ΕΟΑ **αλλά ο καθοριστικός εσφαλμένος παράγοντας που προσδιορίζει τη μεθοδολογία/αποδεικτική διαδικασία μέσω της οποίας εκπονείται η διαδικασία Δέουσας Εκτίμησης στο πλαίσιο της ΜΕΟΑ.**

Πράγματι, όπως καθαρά αναφέρεται στην ΕΟΑ και ΜΠΕ του έργου, οι αποστάσεις αυτές **χρησιμοποιήθηκαν στην ΕΟΑ ως βασικά κριτήρια συγκριτικής εκτίμησης και αξιολόγησης των προκαλούμενων επιπτώσεων στα είδη της ορνιθοπανίδας**

Εξαιτίας αυτού του συστηματικού σφάλματος στον καθορισμό της περιμετρικής ζώνης αποκλεισμού είναι αδύνατον για την ΜΕΟΑ να καταλήξει σε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου για τα είδη χαρακτηρισμού.

Για την διευκόλυνση της αδειοδοτούσας αρχής παραθέτουμε στην συνέχεια συνοπτικά στοιχεία οικολογίας των βασικών ειδών χαρακτηρισμού και τις επιπτώσεις στους πληθυσμούς τους από το σχεδιαζόμενο έργο.

Μαυροπετρίτης

Η πρωτοφανής πρόταση εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ πάνω σε προστατευόμενες μικρές νησίδες με αποικίες **Μαυροπετρίτη** στηρίζεται στην αυθαίρετη θέσπιση του ορίου των 300 μ. από την αποικία. Αυτή η απόσταση απέχει πολύ από το όριο των 5 χιλιομέτρων που ορίζεται από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία ως σχετικά ασφαλής απόσταση μετριάσμού των επιπτώσεων πρόσκρουσης, αλλαγής της δομής του ενδιαιτήματος και εκτοπισμού.

Με απόσταση ασφαλείας 300 μ. οι επιπτώσεις στον Μαυροπετρίτη θα είναι:

1. Λειτουργία φραγμού και εκτοπισμός των πουλιών από τις κανονικές διαδρομές που πραγματοποιούν κάθε μέρα από και προς την αποικία (με αποτέλεσμα την αυξημένη αναπαραγωγική αποτυχία). Ο φραγμός πάνω σε διαδρομές των πουλιών τα αναγκάζει να παρακάμψουν τον χώρο του ΑΣΠΗΕ. Αυτό αυξάνει τις ενεργειακές ανάγκες των πουλιών και την κατανάλωση ενέργειας που δαπανούν στη διαδρομή προς και από την φωλιά και μειώνει τον διαθέσιμο χρόνο για αναζήτηση τροφής ή παρουσία στην φωλιά. Αν το φράγμα αυτό βρίσκεται ανάμεσα στην αποικία Μαυροπετρίτη και τον χώρο όπου κυνηγούν, ανάλογα με την θέση στην οποία βρίσκεται η αποικία πάνω στη νησίδα και τον επικρατούντα άνεμο, αυτή η διαταραχή στο ενεργειακό ισοζύγιο των πουλιών θα μειώσει άμεσα την αναπαραγωγική επιτυχία.
- Όχληση (από την κίνηση των ΑΓ, την σκιά, τον θόρυβο, τα φώτα το βράδυ) που μπορεί να οδηγήσει σε εγκατάλειψή της αποικίας. Η επίδραση αυτή αντιμετωπίζεται μόνο με ασφαλή όρια. Υπ' όψη ότι οι αποικίες πουλιών είναι πιο ευαίσθητες από μοναχικά ζευγάρια, καθώς τα πουλιά είναι μονίμως πιο ανήσυχα. Με μόλις 300 μ. απόσταση από τις φωλιές, η εναλλασσόμενη σκιά από τους ρότορες κατά τις πρωινές και απογευματινές ώρες θα κυριαρχεί στις αποικίες και θα προκαλεί έναν συνεχή συναγερμό.
- Εκτοπισμός των πουλιών από μέρη στα οποία κυνηγούν έντομα (μεγάλα έντομα ή ιπτάμενα μερμύγκια) πάνω στα πιο μεγάλα νησιά (Λέβιθα, Κίναρο, Σύρνα, Κανδελούσα). Η διατροφή με έντομα πάνω στα μεγάλα νησιά είναι σημαντική σε δύο φάσεις για τον Μαυροπετρίτη: στη φάση PRIN το φώλιασμα (Απρίλιος – Ιούλιος), όταν δεν έχει αρχίσει η μετανάστευση των μικρών πουλιών πουλιών. Ιδιαίτερα κρίσιμη είναι η επαρκής και ανεμπόδιστη διατροφή την περίοδο αμέσως πριν το φώλιασμα (Ιούλιος) όταν όλα τα πουλιά βρίσκονται κοντά στον χώρο της αποικίας και τα θηλυκά πρέπει να αποθηκεύσουν όσο γίνεται μεγαλύτερα αποθέματα ενέργειας. Τα πουλιά επίσης κυνηγούν έντομα σε μέρες με ασθενή άνεμο ή βροχή την εποχή της αναπαραγωγής. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις οι Αγ θα εκτοπίζουν τα πουλιά από ενδεχομένως κρίσιμες περιοχές διατροφής ή θα κάνουν πολύ πιο δύσκολο αλλά και επικίνδυνο το κυνήγι αυτό ανάμεσα στις ΑΓ. Επίσης, οι επιπτώσεις από τα έργα στους πληθυσμούς των εντόμων είναι κάτι που δεν έχει καθόλου εκτιμηθεί.

Η όχληση και ο εκτοπισμός των πουλιών κατά την φάση της κατασκευής με την εγκατάσταση εργοταξίων, τον συνεχή φωτισμό, την κυκλοφορία οχημάτων και την παρουσία δεκάδων

εργατών, η οποία θα διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα, θα διαταράξει έντονα την ζωή της αποικίας. Δεν φαίνεται να υπάρχει κανένας τρόπος αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος και μπορεί ολόκληρη η αποικία να εγκαταληφθεί μετά από 2 ή τρία χρόνια συνεχή όχληση.

Ακόμη και όταν παρέλθει η φάση κατασκευής, η λειτουργία ενός ΑΣΠΗΕ, εκτός από το πρόβλημα της λειτουργίας των ΑΓ, θα προκαλέσει μόνιμες καθοριστικές αλλαγές στην κάθε νησίδα με:

- Λιμάνι που θα επιτρέπει την ανεξέλεγκτη προσέγγιση και ελλιμενισμό ακόμη και μεγάλων σκαφών
- Ανεξέλεγκτη αποβίβαση οποιουδήποτε και μεγάλη αύξηση των περιστασιακών επισκεπτών
- Προσωπικό που θα υπάρχει για τις ανάγκες λειτουργίας του ΑΣΠΗΕ
- Ευνοϊκές συνθήκες για ανθρωπόφιλα και εισβολικά είδη όπως τα τρωκτικά και οι Κουρούνες (οι οποίες είναι σημαντικοί θηρευτές αυγών και φωλιών και μέχρι σήμερα απουσιάζουν από αυτές τις περιοχές). Οι συνθήκες αυτές δημιουργούνται, εκτός από την συχνή παρουσία ανθρώπων, από το πυκνό οδικό δίκτυο, την παρουσία οικιών, φωτισμού και απορριμμάτων.

Η αθροιστική επίπτωση όλων αυτών θα οδηγήσει σε οριστική απώλεια του κρίσιμου ενδιαιτήματος για του κορυφαίου είδους της ελληνικής ορνιθοπανίδας.

Αιγαιόγλαρος

Ο Αιγαιόγλαρος είναι το πιο ευαίσθητο στην όχληση είδος καθώς άμεσα εγκαταλείπει το φώλιασμα αν υπάρξει συστηματική όχληση. Επίσης εγκαταλείπει μια νησίδα αν διαπιστώσει ότι πάνω σε αυτήν υπάρχει τακτική παρουσία ανθρώπων ή χερσαίων θηρευτών. Η αυθαίρετη θέσπιση των 1.000 μέτρων ως απόσταση ασφαλείας μεταξύ ΑΓ και αποικίας δεν στηρίζεται σε κάποια επιστημονικό σκεπτικό και είναι πολύ μικρότερη από ότι έχει προταθεί. Επιπλέον, η θέση στην οποία εντοπίστηκε η μία αποικία Αιγαιόγλαρου από την παρούσα μελέτη δεν θα είναι η ίδια τις επόμενες χρονιές. Εκτός από την λειτουργία των ΑΓ, η διάνοιξη δρόμων, η κατασκευή λιμανιού και μόνιμων εγκαταστάσεων πάνω σε νησίδα αναπαραγωγής **Αιγαιόγλαρου** θα οδηγήσει αυτόματα σε αχρήστευση της κάθε νησίδας ως χώρου φωλιάσματος.

Εξίσου καταστρεπτικές είναι οι επιπτώσεις από το μόνιμο άνοιγμα των νησίδων στις ανθρώπινες εγκαταστάσεις και επισκέψεις. Η ενόχληση από τους επισκέπτες και από τα κατοικίδια που θα φέρουν μαζί τους (δεν χρειάζεται παρά η θέα ενός σκύλου για να διώξει τα πουλιά) θα οδηγήσει σε ολοκληρωτική αναπαραγωγική αποτυχία.

Η πολύ μεγάλη πίεση που θα ασκηθεί στα πουλιά κατά τη φάση της κατασκευής και της παρουσίας εργοταξίων για πέντε χρόνια θα έχει επίσης ολέθριες επιπτώσεις σε ένα είδος τόσο ευαίσθητο στην όχληση.

Επίσης, με εξαίρεση την Κίναρο, τα Λέβιθα και ίσως τη Σύρνα, οι υπόλοιπες έντεκα νησίδες είναι εν δυνάμει χώροι φωλιάσματος (έξι είναι ήδη γνωστό ότι έχουν χρησιμοποιηθεί από Αιγαιόγλαρους) και, συνεπώς, οι αρνητικές επιπτώσεις από το κάθε λιμάνι, το οδικό δίκτυο και την μόνιμη εγκατάσταση θα επηρεάσουν έντεκα νησίδες τις οποίες το είδος έχει ανάγκη για την επιβίωσή του.

Τέλος, το γεγονός ότι τα έργα θα εκτοπίσουν μεγάλο αριθμό Ασημόγλαρων, οι οποίοι φωλιάζουν σε τουλάχιστον 11 από τις 14 νησίδες, θα έχει επιπτώσεις πάνω στις αποικίες των Αιγαιόγλαρων καθώς οι Ασημόγλαροι ως μεγαλύτεροι, πιο επιθετικοί και φωλιάζοντας ένα μήνα νωρίτερα θα καταλάβουν τις θέσεις των Αιγαιόγλαρων και θα αυξήσουν ακόμη περισσότερο την πίεση πάνω τους.

Μύχος- Αρτέμης

Μία από τις σοβαρότερες αποδείξεις της ποιότητας της ΜΕΟΑ – που αποκαλύπτει είτε δόλο ή απόλυτη άγνοια του αντικειμένου- είναι ότι αφού παραδέχεται ότι δεν έχει στοιχεία για Αρτέμη και Μύχο, σημειώνει ότι σε κάθε περίπτωση τα είδη αυτά δεν θα επηρεαστούν από τα έργα διότι φωλιάζουν χαμηλά στις νησίδες και όχι ψηλά όπου βρίσκονται οι ΑΓ. **Αυτό είναι εντελώς παραπλανητικό αφού, όχι μόνο φωλιές υπάρχουν και πιο ψηλά, αλλά τα πουλιά, πριν εισέλθουν στις στοές τους τη νύχτα, πετούν συνεχώς, σε μεγάλο ύψος και παντού γύρω και πάνω από τις νησίδες. Επομένως τα είδη αυτά είναι πολύ ευάλωτα στην πρόσκρουση και άμεση θανάτωση.** Επιπλέον, τα είδη αυτά είναι ευάλωτα σε κάθε εκβραχισμό και σφράγισμα γης που θα καλύψει τις στοές όπου φωλιάζουν. Ο αποπροσανατολισμός από τον νυχτερινό φωτισμό **θα προκαλέσει αμέτρητα ατυχήματα από προσκρούσεις και θα αυξήσει τη νυχτερινή θήρευση από Ασημόγλαρους (ιδίως στον Μύχο).**

Ο **Θαλασσοκόρακας**, παρότι ευαίσθητος στην όχληση στους χώρους φωλιάσματος στην παράκτια ζώνη, είναι το μόνο από τα είδη χαρακτηρισμού που δεν πετάει ψηλά πάνω από τις νησίδες και άρα ο καθορισμός περιμετρικής ζώνης αποκλεισμού ως μέτρο αποφυγής συγκρούσεων δεν έχει ιδιαίτερο νόημα. Ωστόσο, το είδος, αν και δεν κινδυνεύει από πρόσκρουση, θα εκτοπιστεί κατά τη φάση κατασκευής και εν μέρει της λειτουργίας. Μετά την αναπαραγωγή οι Θαλασσοκόρακες, και ιδίως τα νεαρά κάνουν μετα-αναπαραγωγικές συγκεντρώσεις σε συγκεκριμένες ασφαλείς θέσεις στην παράκτια ζώνη κάποιων νησίδων, συχνά μακριά από τις αποικίες τους. Οι θέσεις αυτές αποτελούν κρίσιμη παράμετρο στην οικολογία του είδους, ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο (που η ανθρωπογενής ενόχληση είναι αυξημένη). Η ΜΕΟΑ αγνοεί και δεν αξιολογεί αυτή την παράμετρο και το εάν κάποια έργα (π.χ. λιμάνια) κατασκευαστούν σε τέτοιες θέσεις.

Σπιζαετός και μεταναστευτικά αρπακτικά

Η περιμετρική ζώνη 1 χλμ που ορίζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετη και, σε κάθε περίπτωση, αφορά στην ελαχιστοποίηση της όχλησης στο χώρο της φωλιάς. Ωστόσο, στην Κίναρο και τα Λέβιθα το μεγαλύτερο πρόβλημα δεν είναι η όχληση στην φωλιά αλλά η κατάληψη της έκτασης των δύο νησιών από Α/Γ και η στέρηση ζωτικού χώρου από τα αρπακτικά. Ενώ στην ηπειρωτική χώρα η εκδίωξη των πουλιών από τον χώρο των Α/Γ μπορεί «θεωρητικά» να καλυφθεί από γειτονικές περιοχές, στις νησίδες δεν υπάρχει άλλος χώρος. Η νησίδα περικλείεται από το «εχθρικό» θαλάσσιο περιβάλλον και το θιγόμενο πουλί δεν έχει εναλλακτική παρά μόνο να διέλθει μέσα από τις Α/Γ και να αναζητήσει τροφή ανάμεσά τους. Η συνολική έκταση των δύο νησιών (9.000 και 4.500 στρέμματα Λέβιθα και Κίναρος αντίστοιχα) που αποτελούν πρακτικά το σύνολο της επικράτειας του Σπιζαετού, είναι πολύ μικρή. Ο ισχυρισμός ότι καταλαμβάνεται μόνο ένα μικρό κλάσμα το δύο νησιών είναι εντελώς λάθος. Υπάρχει πληθώρα σύγχρονων ερευνών που δείχνουν ξεκάθαρα ότι τα αρπακτικά αποφεύγουν ενεργά τις Α/Γ σε έκταση που κατά κανόνα ξεπερνά τα 500 μέτρα το ελάχιστο.

Έτσι, οι 30 Α/Γ στα Λέβιθα ακόμη και με την συντηρητική εκτίμηση των 500 μ. εκτοπισμού γύρω από κάθε ΑΓ, αχρηστεύουν ολοκληρωτικά την έκταση των δύο νησιών ως βιότοπο αρπακτικών και οδηγούν ΑΜΕΣΑ στην εξαφάνισή τους από τα νησιά.

Το έργο πάνω σε Κίναρο Λέβιθα είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσει στην άμεση εξαφάνιση του Σπιζαετού. Ωστόσο η ΜΕΟΑ θεωρεί τις επιπτώσεις «Ασθενείς» και μάλιστα προτείνει μέτρα αντιμετώπισης όπως διερεύνηση των διαδρομών του είδους ή σταμάτημα των ΑΓ. Αυτό σημαίνει ότι οι ΑΓ θα είναι συνεχώς σταματημένες αφού ο Σπιζαετός δεν έχει κάπου αλλού να

πάει πέρα από τον χώρο στον οποίο βρίσκεται ο ΑΣΠΗΕ. Φυσικά αυτό δεν θα χρειαστεί α γίνει διότι το είδος θα έχει ήδη εγκαταλείψει την περιοχή.

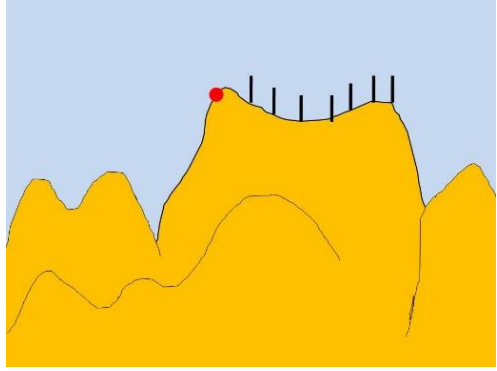
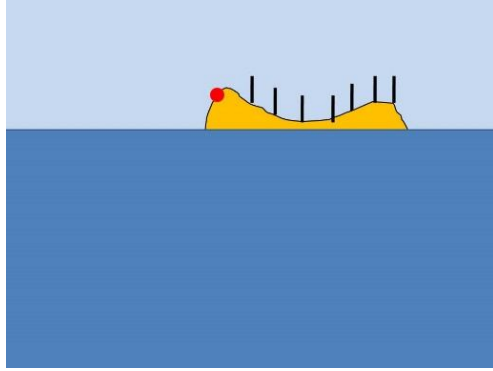
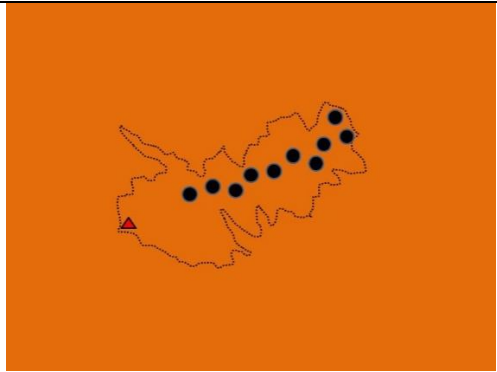
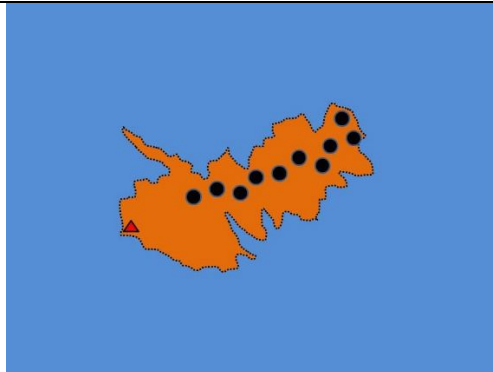
Παρατίθεται επίσης συνοπτική πληροφορία ειδικά για το κρίσιμο θέμα του εκτοπισμού στον νησιωτικό χώρο.

Ο εκτοπισμός στις νησίδες

Ο εκτοπισμός των πουλιών από τις Α/Γ έχει δύο μορφές:

2. Λειτουργεί ως φραγμός πάνω σε διαδρομές των πουλιών αναγκάζοντάς τα να παρακάμψουν τον χώρο του ΑΣΠΗΕ. Αυτό αυξάνει τις ενεργειακές ανάγκες των πουλιών καθώς και αυξάνει την κατανάλωση ενέργειας που δαπανούν στη διαδρομή προς και από την φωλιά και μειώνει τον διαθέσιμο χρόνο για αναζήτηση τροφής ή παρουσία στην φωλιά. Οι επιπτώσεις αυτές μπορεί να έχει από μικρές έως πολύ σοβαρές επιπτώσεις. Αν, για παράδειγμα, το φράγμα αυτό βρίσκεται ανάμεσα στην αποικία Μαυροπετρίτη και τον χώρο όπου κυνηγούν, ανάλογα με την θέση στην οποία βρίσκεται η αποικία πάνω στη νησίδα και τον επικρατούντα άνεμο, αυτή η διαταραχή στο ενεργειακό ισοζύγιο των πουλιών θα μειώσει άμεσα την αναπαραγωγική επιτυχία.
3. Εκτοπίζει τα πουλιά από περιοχές τις οποίες χρησιμοποιούν είτε για αναζήτηση τροφής ή για να αξιοποιήσουν θερμικά ανοδικά ρεύματα – κάτι ιδιαίτερα κρίσιμο για μεταναστευτικά αρπακτικά. Αυτό σημαίνει ότι τα πουλιά χάνουν ζωτικό χώρο τον οποίο θα χρησιμοποιούσαν σε καθημερινές σημαντικές λειτουργίες τους. Η εκτίμηση του χώρου εκτοπισμού από κρίσιμες περιοχές, είναι, στην καλύτερη περίπτωση μερικές εκατοντάδες μέτρα. Στην πιο πρόσφατη έρευνα για μεταναστευτικά αρπακτικά, εκτιμήθηκε ΜΠ 674 μ. Στις ηπειρωτικές περιοχές αυτή αποτελεί μια απώλεια έκτασης μερικών χιλιάδων στρεμμάτων, η οποία μπορεί κατά περίπτωση να φαίνεται μικρή σε σχέση με τα δεκάδες χιλιάδες στρέμματα των ορεινών όγκων πάνω στους οποίους χωροθετούνται οι ΑΣΠΗΕ. Στις νησίδες, όμως, αυτός ο εκτοπισμός είναι καθοριστικός., όπως σχηματικά παριστάνεται στα παρακάτω σκίτσα. Με περιμετρική ζώνη μόλις 500 μ. εκτοπισμού, έχουμε έκταση σχεδόν 800 στρ. αποφυγή γύρω από κάθε Α/Γ κάτι που σημαίνει ότι το σύνολο της Κινάρου, των Λεβίθων, της Σύρνας και της Κανδελούσας (περιοχές αποδεδειγμένα κρίσιμες για διατροφή ή μετανάστευση αρπακτικών) αχρηστεύεται.

Στην χέρσο	Στη νήσο
	
	
<p>Σχηματική παράσταση της διαφοράς χέρσου-νήσου στον καθορισμό του παράγοντα εκτοπισμός</p>	

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Καθώς στην ΜΕΟΑ έχουν υιοθετηθεί αυθαίρετες και καταφανώς ανεπαρκείς περιμετρικές ζώνες αποκλεισμού για τα είδη χαρακτηρισμού, οι οποίες χρησιμοποιούνται στην συνέχεια ως βασικά κριτήρια συγκριτικής εκτίμησης και αξιολόγησης των προκαλούμενων επιπτώσεων στα είδη της ορνιθοπανίδας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων. Αντιθέτως, τεκμηριώνεται ότι οι επιπτώσεις στα είδη χαρακτηρισμού όσον αφορά στην άμεση θανάτωση, στην αλλαγή της δομής των ενδιαιτημάτων και στην εκτόπιση δεν είναι ασθενείς όπως ισχυρίζεται η ΜΕΟΑ αλλά συντριπτικές.

3.4. Χαρακτηρισμός επιπτώσεων ως προς την έκταση/Κρίσιμα Ενδιαιτήματα των ειδών χαρακτηρισμού

Σύμφωνα με την ΚΥΑ , Η.Π. 8353/276/Ε103

Άρθρο 2 Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης Η υπ' αριθμ. 37338/1807/2010 κοινή υπουργική απόφαση τροποποιείται ως ακολούθως: 1. Το άρθρο 2 της υπ' αριθμ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης τροποποιείται ως εξής: β) Μετά την περίπτωση (ε) της παραγράφου 2, προστίθενται οι περιπτώσεις (στ), (ζ), (η), (θ) και (ι) που ακολουθούν:

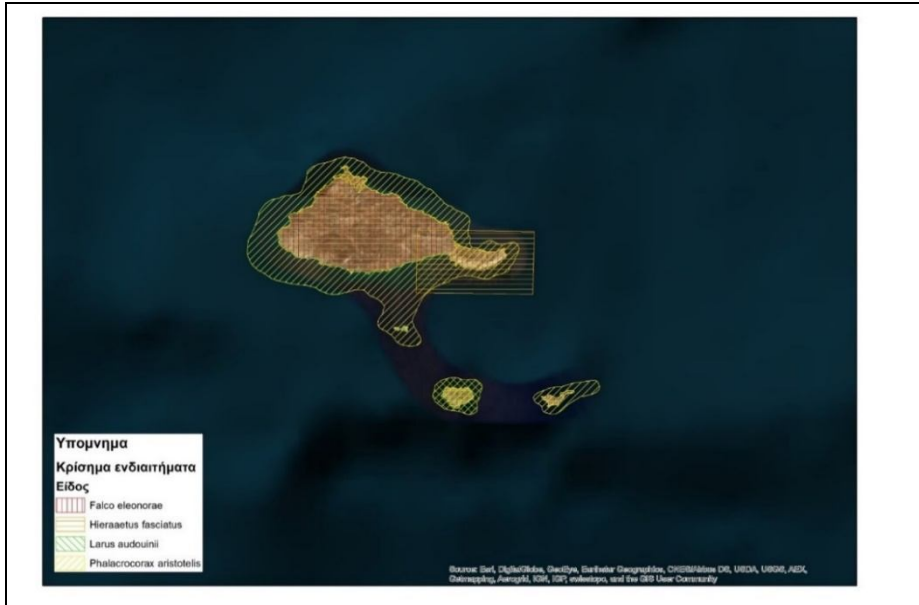
- **η) «κρίσιμα ενδιαιτήματα είδους (criticalhabitats)»:**τα ενδιαιτήματα/οικότοποι που καλύπτουν τις πλέον βασικές ανάγκες του βιολογικού κύκλου των ειδών χαρακτηρισμού και περιλαμβάνουν:
  - η.α) για τα αναπαραγόμενα είδη τις θέσεις φωλιάσματος, τις περιοχές τροφοληψίας, τις περιοχές καταφυγίου και πιθανά εναλλακτικές θέσεις διανυκτέρευσης,
  - η.β) για τα μεταναστευτικά/διαχειμάζοντα είδη κυρίως τις περιοχές τροφοληψίας, καταφυγίου και διανυκτέρευσης, καθώς και τόπους που λόγω της γεωγραφικής τους θέσης και της ευρύτερης γεωμορφολογίας, λειτουργούν ως στενωποί, από όπου διέρχονται υποχρεωτικά τα μεταναστευτικά σμήνη.
- **θ) «Πυρήνας κατανομής (corearea)»:**το κεντρικό και πιο σημαντικό για τη διατήρηση, τμήμα της επικράτειας ενός χωροκρατικού είδους, όπου λαμβάνει χώρα το μεγαλύτερο μέρος (>50%) των ημερήσιων και εποχιακών δραστηριοτήτων και μετακινήσεών του ετησίως.

Το υποχρεωτικό στοιχείο των κρίσιμων ενδιαιτημάτων παραλείπεται εντελώς από την ΜΕΟΑ.

Ο μελετητής όφειλε:

1. **Να παραθέσει όσα από τα κρίσιμα ενδιαιτήματα στις περιοχές του έργου είναι ήδη προσδιορισμένα και βρίσκονται αναρτημένα στην ιστοσελίδα του ΥΠΕν(<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el-GR>).**

Ενδεικτικά για την ΖΕΠ GR4220023 ΑΝΑΦΗ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ τα κρίσιμα ενδιαιτήματα για τα είδη χαρακτηρισμού απεικονίζονται ως φαίνεται στο χάρτη που ακολουθεί:

2. Να συντάξει αντίστοιχους χάρτες για τις υπόλοιπες ΖΕΠ αξιοποιώντας τις δικές του εργασίες πεδίου και τις βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές πηγές.

3. Κατά τον ίδιο τρόπο όφειλε να παρουσιάσει στην ΜΕΟΑ **χάρτες πυρήνων κατανομής**.

Μαζί με τον καθορισμό περιμετρικών αποστάσεων αποκλεισμού, η οριοθέτηση των κρίσιμων ενδιαιτημάτων (και ασφαλώς η γνώση της οικολογίας των ειδών) είναι τα ελάχιστα απαραίτητα στοιχεία για την **δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων** ώστε να καταδειχτεί η έκταση της χρήσης των ενδιαιτημάτων από τα είδη χαρακτηρισμού.

Ημερήσια εικόνα νησίδας με αναπαραγωγική αποικία γλάρων. Καταλαμβάνεται ολόκληρος ο εναέριος χώρος της νησίδας

Νυχτερινή εικόνα νησίδας με αναπαραγωγική αποικία Αρτέμη. Καταλαμβάνεται ολόκληρος ο εναέριος χώρος της νησίδας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Καθώς στην ΜΕΟΑ δεν παρουσιάζονται χάρτες των κρίσιμων ενδιαιτημάτων των ειδών χαρακτηρισμού ανά ΖΕΠ του έργου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει γίνει Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων. Τόσο η επιστημονική γνώση όσο και η ενδεικτική χαρτογράφηση αποδεικνύουν ότι τα κρίσιμα ενδιαιτήματα των ειδών χαρακτηρισμού καταλαμβάνουν ολόκληρες τις νησίδες και επομένως οι επιπτώσεις στα είδη χαρακτηρισμού δεν είναι τοπικές όπως ισχυρίζεται η ΜΕΟΑ αλλά συνολικές στο ενδιαίτημα, γεγονός που οδηγεί σε εκτόπιση των ειδών χαρακτηρισμού.

3.5 Χαρακτηρισμός επιπτώσεων ως προς τη διάρκεια

Στη δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων της ΜΕΟΑ οι προκαλούμενες επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα χαρακτηρίζονται ως βραχυχρόνιες καθώς ο μελετητής επικαλείται την περιορισμένης χρονικής διάρκειας φάση κατασκευής. Στην ΜΕΟΑ δεν γίνεται περαιτέρω αναφορά στο χρονικό διάστημα εκτέλεσης του έργου, αλλά στην ΜΠΕ του έργου αναφέρεται ότι:

*Τα εργοτάξια που απαιτούνται για την κατασκευή των Α/Π στις ακατοίκητες νησίδες και των συνοδών τους έργων θα παραμείνουν εγκατεστημένα για συνολικό διάστημα περίπου **60 μηνών στις επιμέρους περιοχές των έργων.***

Παρατηρούμε άλλη μια λανθασμένη παραδοχή της ΜΕΟΑ καθώς το χρονικό διάστημα **60 μηνών = 5 ετών**, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι προξενεί προσωρινή διαταραχή και έχει βραχυχρόνιες επιπτώσεις. Αντιθέτως οι επιπτώσεις είναι μακροχρόνιες (lasting) καθώς:

1. Αποστερείται ενδιαίτημα αναπαραγωγής για τα είδη χαρακτηρισμού Μαυροπετρίτη και τα 4 είδη θαλασσοπουλιών 5 αναπαραγωγικές περιόδους στο σύνολο των ΖΕΠ του έργου
2. Αποστερείται ενδιαίτημα τροφοληψίας για τον Σπιζαετό στην Κίναρο για τουλάχιστον 5 χρόνια

Τα παραπάνω συνιστούν **εκτόπιση** των ειδών χαρακτηρισμού Μαυροπετρίτη, Αιγαιόγλαρο, Θαλασσοκόρακα, Αρτέμη και Μύχο από τα ενδιαιτήματα αναπαραγωγής και **εκτόπιση** του Σπιζαετού από τα ενδιαιτήματα αναπαραγωγής και τροφοληψίας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Η εξαιρετικά μεγάλης διάρκειας φάση κατασκευής του έργου (τουλάχιστον 5 χρόνια) οδηγεί σε εκτόπιση των ειδών χαρακτηρισμού από τα ενδιαιτήματα αναπαραγωγής και τροφοληψίας και οι σχετικές επιπτώσεις εσφαλμένα χαρακτηρίζονται από τη Δέουσα εκτίμηση ως βραχυχρόνιες, αντιθέτως πρέπει να χαρακτηριστούν ως μακροχρόνιες (lasting).

3.6 Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων επί των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος Ι Οδ. 92/43/ΕΟΚ

Α) Θαλάσσιοι οικότοποι

Σε ό,τι αφορά τους θαλάσσιους τύπους οικοτόπων, εντύπωση προκαλεί τόσο η αυθαιρεσία όσο και η προχειρότητα της μεθοδολογίας εκτίμησης επιπτώσεων. Πιο συγκεκριμένα:

- Παρά τις ποικίλες διαθέσιμες μεθοδολογίες που έχουν αναπτυχθεί την τελευταία εικοσαετία για την εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης του τύπου οικοτόπου 1170 «Υφαλοι», καμία εξ αυτών δεν εφαρμόστηκε στα πλαίσια της παρούσας μελέτης. Ο μελετητής αρκείται στην εκτίμηση της έκτασης της «βραχώδους επιφάνειας» και δη μόνο επί τα όρια της ακτογραμμής των νησίδων, χωρίς να συνεισφέρει καμία (πολύτιμη και μόνη ουσιαστική) πληροφορία επί της δομής και λειτουργιών των βενθικών βιοκοινωνιών που τον απαρτίζουν, ώστε να καταστεί γνωστή η τρέχουσα κατάσταση και κατά συνέπεια η ευαισθησία αυτών ως προς τις διάφορες προβλεπόμενες πιέσεις. Σύμφωνα με την³¹ Εθνική Έκθεση Εφαρμογής της Οδηγίας 92/43 που βασίστηκε στα πλέον πρόσφατα δεδομένα πεδίου, η κατάσταση διατήρησης των ρηχών υφάλων στην Ελλάδα κρίθηκε μη ευνοϊκή/ανεπαρκής, γεγονός που λογικά συνεπάγεται την ανάγκη άμεσων μέτρων αποκατάστασης και κάθε άλλο παρά την εισαγωγή επιπλέον πιέσεων επί του Οικοτόπου 1170-και μάλιστα εντός περιοχών προστασίας του. Παρότι η ΜΠΕ ονομάζει «ασθενείς» τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από την πλήρη καταστροφή (μπάζωμα) συγκεκριμένου τμήματος της έκτασης του εντοπισμένου Οικοτόπου 1170 για τη δημιουργία λιμενικών εγκαταστάσεων και παράκτιων υποδομών, δεν αναφέρεται καθόλου στις ενδεχόμενες έμμεσες επιπτώσεις που θα επιφέρει η αλλοίωση και ο κατακερματισμός του. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το τεχνητό υπόστρωμα των παράκτιων υποδομών λειτουργεί ως εστία συγκέντρωσης και διάδοσης ξενικών (και δη ευκαιριακών)θαλάσσιων ειδών, γεγονός εξαιρετικής σημασίας για την ευρύτερη

περιοχή των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων, οι οποίες βάλονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της συνεπαγόμενης μαζικής μετεγκατάστασης θαλάσσιων τροπικών ειδών, πολλά από τα οποία έχειδειχθεί ότι εκτοπίζουν την τοπική βιοποικιλότητα.

- Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη βαθύτερη κατανομή (>20μ) του τύπου οικοτόπου 1170 «Υφαλοι», η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία δεν επιτρέπει ούτε καν τον εντοπισμό της παρουσίας και έκτασης αυτού (πόσο μάλλον την κατάσταση δομής και λειτουργιών του), προκειμένου αυτή κατ' ελάχιστο να ληφθεί υπόψη στον ορθό σχεδιασμό των προβλεπόμενων έργων και ειδικά κατά τη φάση πόντισης καλωδίων. Είναι γνωστό ότι ο βαθύς υποτύπος 1170 προσφέρεται για την ανάπτυξη ιδιαίτερα σημαντικών και ευάλωτων βιοκοινωνιών(κοραλλιογενείς βιοκοινωνίες), προστατευτέο αντικείμενο τόσο της Οδηγίας 92/43, όσο και της συνθήκης της Βέρνης. Πρόκειται για εξαιρετικά ποικιλόμορφο οικοτόπο ο οποίος μπορεί να απαρτίζεται από/υποστηρίζει πλήθος θαλάσσιων ειδών (αναφέρεται ως ενδιαίτημα πλέον των 1700 ειδών σπόγγων, κοραλλιών, βρυοζώων, μαλακίων, εχινόδερμων, καρκινοειδών, ασκιδίων, ψαριών, φυκών κ.α.), κάποια από τα οποία τελούν υπό ειδικό καθεστώς προστασίας (π.χ. σπόγγοι *Axinellasprr*, κοράλλια *Coralliumrubrum*, *Savagliasavalia*, καρκινοειδή *Scyllarideslatus*, μαλάκια *Pinnanobilis*, *Lithophagalithophaga*, εχινόδερμα *Centrostephanuslongispinus*, ποικίλα είδη απειλούμενων και προστατευόμενων χονδριχθύων, κ.α.).
- Σχετικά με τον Οικότοπο προτεραιότητας 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας), εντύπωση προκαλεί η αυθαιρεσία της μεθοδολογικής προσέγγισης προκειμένου να συναχθεί το συμπέρασμα του “ασθενούς” των επιπτώσεων του έργου. Τα Λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν Οικότοπο Προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω του παγκοσμίως αναγνωρισμένου ρόλου τους στη θαλάσσια πρωτογενή παραγωγή, τη δέσμευση του CO₂, την οξυγόνωση και καθαρισμό των παράκτιων υδάτων, την προστασία των ακτών, και την υποστήριξη μιας μεγάλης ποικιλίας ειδών (>1200) που είτε άμεσα είτε έμμεσα χρησιμοποιούν τον Οικότοπο ως ενδιαίτημα, και/ή πεδίο διατροφής, αναπαραγωγής και προστασίας από θηρευτές (ιδιαίτερα κατά τα νεαρά στάδια), μεταξύ των οποίων και τα προστατευόμενα *Pinnanobilis*, *Carettacaretta*, *Phalacrocoraxaristotelis*. Πρόσφατη δημοσίευση στο έγκριτο περιοδικό Nature Scientific Reports εκτιμά ότι μέσα στην τελευταία πεντηκονταετία, η υποχώρηση της έκτασης των λιβαδιών στη Μεσόγειο, κάτω από ποικίλες ανθρωπογενείς πιέσεις, ανέρχεται σε ποσοστό 34%. Στη χώρα μας, σύμφωνα με την³¹ Εθνική Έκθεση Εφαρμογής της Οδηγίας 92/43, το ποσοστό κάλυψης λιβαδιών Ποσειδωνίας εντός του

Ελληνικού Δικτύου NATURA 2000 εκτιμάται στο ~30% της συνολικής του έκτασης σε επίπεδο επικράτειας, ποσοστό που βέβαια υστερεί σημαντικά των πραγματικών υποχρεώσεων της χώρας, καθώς ένα εύλογο ποσοστό για έναν Οικότοπο Προτεραιότητας εντός δικτύου προστασίας οφείλει να ανέρχεται κατ' ελάχιστον στο 50-60%. Απορίας άξιο είναι λοιπόν το πώς προκύπτουν τα «ασθενή» ποσοστά «κατάληψης» του Οικοτόπου, τη στιγμή που αυτός θα έπρεπε να απολαμβάνει πλήρη προστασία (=100% της έκτασής του εντός Δικτύου), αν μη τι άλλο από μηχανικά έργα (=άμεση, πλήρης και ανεπανόρθωτη απώλεια οικοτόπου).

- Πέραν των προαναφερθέντων, η μελέτη δεν λαμβάνει επ' ουδενί υπόψη τις ποικίλες έμμεσες επιπτώσεις των προβλεπόμενων παράκτιων έργων στα παρακείμενα λιβάδια Ποσειδωνίας. Τόσο κατά τη φάση των παράκτιων κατασκευών και των ποντίσεων καλωδίων όσο και κατά τη φάση λειτουργίας των εγκαταστάσεων, οι παρακείμενες εκτάσεις λιβαδιών που θα διαφύγουν από το άμεσο θάψιμο, μπάζωμα ή εκρίζωση, θα υποστούν ισχυρές πιέσεις από την αύξηση της θολερότητας (ρύποι, επαναιώρηση ιζημάτων), την αλλαγή του παράκτιου υδροδυναμικού καθεστώτος και τον κατακερματισμό του Οικοτόπου, τα οποία αναμένεται σαφώς να επιφέρουν σημαντική υποβάθμιση (μακροπρόθεσμα και ολική απώλεια) σε πολύ μεγαλύτερη της πρόχειρα υποδεικνυόμενης «καταληφθείσας» έκτασης. Το γεγονός ότι ο μελετητής δεν κάνει χρήση κανενός από τα διαθέσιμα μεθοδολογικά πρωτόκολλα για την εκτίμηση της τρέχουσας κατάστασης των δομών και λειτουργιών του Οικοτόπου ώστε να διασφαλίζεται η μελλοντική παρακολούθηση με στόχο την ακριβή εκτίμηση και το μετριασμό των προαναφερθέντων επιπτώσεων, αποτελεί εξαιρετικά σοβαρή παράλειψη για ένα τόσο σημαντικό οικολογικό στοιχείο της περιοχής ενδιαφέροντος.
- Σύμφωνα με τη ΜΠΕ «Η ακρίβεια αποτύπωσης των πολυγώνων στην χαρτογράφηση του προγράμματος BIOMAP που αντιστοιχούν στον οικοτόπο 1120 - Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με Posidonia (Posidonionoceanicae), ο οποίος αποτελεί οικοτόπο προτεραιότητας βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΚ, είναι ιδιαίτερα χαμηλή». Βάσει της διαπίστωσης αυτής, η ΜΠΕ επιχειρεί την αναθεώρηση («επικαιροποίηση») της αρχικής χαρτογράφησης «με τη χρήση τεχνικών φωτοερμηνείας και τηλεπισκόπησης για την αποτύπωση της ύπαρξης λιβαδιών Ποσειδωνίας μέχρι το βάθος των 20 μέτρων (μέγιστο)» η οποία και καταλήγει σε εξαιρετικά μειωμένα ποσοστά κάλυψης του Οικοτόπου σε σύγκριση με την αρχική χαρτογράφηση (BIOMAP, 2001). Το γεγονός ότι τα μειωμένα ποσοστά κάλυψης αποδίδονται στην αδρή φύση της αρχικής χαρτογράφησης, χωρίς σε καμία φάση του έργου να διερευνάται το ενδεχόμενο της υποχώρησης του Οικοτόπου (οπότε και θα έπρεπε να ληφθούν άμεσα μέτρα

αποκατάστασης παρά να εισαχθούν επιπρόσθετες πιέσεις), προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση. Ο μελετητής δηλώνει μάλιστα ότι επιβεβαιώνει τα πραγματικά όρια κατανομής (groundtruthing) “με τη βοήθεια ειδικής υποβρύχιας βιντεοκάμερας κατά τη διαδικασία της βυθομέτρησης” και όχι με ομάδα ειδικών επιστημόνων οι οποίοι καταδύομενοι και μόνο θα μπορούσαν να διαπιστώσουν την ύπαρξη νεκρών υπολειμματικών εκτάσεων (mattemorte) Ποσειδωνίας και να διασαφηνίσουν αυτό το εξαιρετικά σοβαρό και καθοριστικό για την εξέλιξη του σχεδιαζόμενου έργου θέμα.

B) Χερσαίοι οικότοποι

Στο κεφάλαιο 2.2.1 της ΜΕΟΑ «Στόχοι διατήρησης και παράμετροι που συνεισφέρουν στην αξία της διατήρησης των περιοχών Natura» διαβάζουμε:

Ο όρος «στόχοι διατήρησης» αναφέρεται τόσο στο προοίμιο όσο και στα επιμέρους άρθρα της Οδηγίας. Η ανάγκη για την ύπαρξη στόχων διατήρησης υπογραμμίζεται στα άρθρα 4.4 και 6.1 της Οδηγίας και είναι σχετική με το περιεχόμενο του άρθρου 8.2. Αναφέρεται επίσης και στο άρθρο 6.3.11

Συγκεκριμένα στο προοίμιο αναφέρεται:

*«...σε κάθε χαρακτηρισμένη ζώνη, θα πρέπει να εφαρμόζονται τα αναγκαία μέτρα σε σχέση με τους **στόχους διατήρησης** που έχουν οριστεί»*

«... κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα που ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τους στόχους διατήρησης ενός τόπου που έχει χαρακτηριστεί ή θα χαρακτηριστεί στο μέλλον πρέπει να υπόκειται στην κατάλληλη εκτίμηση».

Και στο 6.3 ότι «Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του....»

...

*Συνοψίζοντας οι **στόχοι διατήρησης** θα πρέπει να τίθενται για κάθε περιοχή Natura 2000. Θα πρέπει να βασίζονται στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και τύπων οικοτόπων που είναι παρόντα στην περιοχή και θα πρέπει να **αποσκοπούν στο να διατηρούνται ή να βελτιώνονται οι συνθήκες διατήρησής τους στην εν λόγω περιοχή.***

Σημειώνουμε ότι το ΔΕΕ αποσαφήνισε ακόμη περισσότερο το περιεχόμενο της δέουσας εκτίμησης, τονίζοντας ότι «στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής πρέπει να καταγράφεται το σύνολο των οικοτόπων και των ειδών για τα οποία καταχωρίσθηκε ο τόπος» και να καταδεικνύεται «με σαφήνεια ο λόγος για τον οποίο δεν επηρεάζονται οι προστατευόμενοι τύποι οικοτόπων και τα προστατευόμενα είδη.²»

Αντιγράφουμε από την ΜΕΟΑ τους **στόχους διατήρησης** για μια τυχαία εκ των ΕΖΔ :

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ GR4220012 “ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΟΡΓΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΑΡΟΣ, ΛΕΒΙΘΑ, ΜΑΥΡΑ, ΓΛΑΡΟΣ & ΘΑΛ. ΖΩΝΗ”
<p>Για κάθε τύπο Οικοτόπου του Παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ για τον οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως A ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η Διασφάλιση του Βαθμού Διατήρησης A.</p> <p>Ομοίως για κάθε είδος πανίδας και χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για το οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως A ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η Διασφάλιση του Βαθμού Διατήρησης A.</p>
<p>Για κάθε τύπο Οικοτόπου του Παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ για τον οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως B ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η διατήρηση του Βαθμού Διατήρησης B βραχυπρόθεσμα και η επίτευξη του Βαθμού Διατήρησης A μακροπρόθεσμα.</p> <p>Ομοίως για κάθε είδος πανίδας και χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για το οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως B ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η διατήρηση του Βαθμού Διατήρησης B βραχυπρόθεσμα και η επίτευξη του Βαθμού Διατήρησης A μακροπρόθεσμα.</p>
<p>Για κάθε τύπο Οικοτόπου του Παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (με σημαντική παρουσία στην περιοχή Natura 2000) για τον οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως C ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η επίτευξη του Βαθμού Διατήρησης B βραχυπρόθεσμα.</p> <p>Ομοίως για κάθε είδος πανίδας και χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για το οποίο ο Βαθμός Διατήρησης έχει αξιολογηθεί ως C ως Γενικός Στόχος Διατήρησης προτείνεται να είναι η επίτευξη του Βαθμού Διατήρησης B βραχυπρόθεσμα.</p>

Στην ΜΕΟΑ (σελ. 372) παρατίθεται επίσης ο παρακάτω πίνακας

²ΔΕΕ, 7 Νοεμβρίου 2018, C-461/17, *An Bord Pleanála*, ό.π. σκ. 37-38.

Μέγεθος εκτιμώμενων επιπτώσεων	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ 1 Συνολική κατάληψη σε επίπεδο νησίδας	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ 2 Κατάληψη επί της έκτασης κάθε ενός από τους τύπους οικοτόπων του Παρ. Ι Οδηγίας 92/43//ΕΕ* σε επίπεδο νησίδας	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ 3 Κατάληψη επί της έκτασης κάθε ενός από τους τύπους οικοτόπων του Παρ. Ι Οδηγίας 92/43//ΕΕ* σε επίπεδο ΕΖΔ
Ασθενείς επιπτώσεις	$K1 \leq 25\%$	$K2 \leq 25\%$	$K3 \leq 10\%$
Μέτριες επιπτώσεις	$25\% < K1 \leq 40\%$	$25\% < K2 \leq 40\%$	$10\% < K3 \leq 20\%$
Σημαντικές επιπτώσεις	$40\% < K1 \leq 60\%$	$40\% < K2 \leq 60\%$	$20\% < K3 \leq 30\%$
Πολύ σημαντικές επιπτώσεις	$K1 > 60\%$	$K2 > 60\%$	$K3 > 30\%$

Επίσης στην σελίδα 376 της ΜΕΟΑ διαβάζουμε:

Τέλος, αρνητική επίπτωση για τη χλωρίδα θεωρείται και η χρήση διαφορετικών ειδών φυτών σε σχέση με αυτοφυή της περιοχής, κατά τις εργασίες φυτοτεχνικής αποκατάστασης.

Διατυπώνουμε τα εξής εύλογα ερωτήματα:

- Από πού προκύπτει η βαθμονόμηση του μεγέθους των επιπτώσεων του ως άνω πίνακα, υπάρχει σχετική βιβλιογραφία;
- Πώς επιτρέπεται μείωση της έκτασης τύπων οικοτόπων του Παρ. Ι της 92/43 όταν οι στόχοι διατήρησης απαιτούν συνεχή βελτίωση της κατάστασης διατήρησής των εν λόγω οικοτόπων (υπενθυμίζεται ότι για τον προσδιορισμό της κατάστασης διατήρησης αξιολογείται η παράμετρος έκταση)
- Πώς επιτρέπεται αλλοίωση της χλωριδικής σύνθεσης των τύπων οικοτόπων του Παρ. Ι της 92/43 που θα προέλθει μέσω των φυτεύσεων με μη αυτόχθονα είδη χλωρίδας, όταν οι στόχοι διατήρησης απαιτούν συνεχή βελτίωση της κατάστασης διατήρησής των εν λόγω οικοτόπων (υπενθυμίζεται ότι για τον προσδιορισμό της κατάστασης διατήρησης αξιολογείται η παράμετρος αντιπροσωπευτικότητα)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όσον αφορά τους θαλάσσιους οικοτόπους 1170 Ύφαλοι και 1120 (προτεραιότητας) Λιβάδια Ποσειδώνιας εντύπωση προκαλεί τόσο η αυθαιρεσία όσο και η προχειρότητα της μεθοδολογίας εκτίμησης επιπτώσεων της ΜΕΟΑ/ ΜΠΕ από τη δημιουργία λιμενικών εγκαταστάσεων και παράκτιων υποδομών. Παρότι η ΜΠΕ ονομάζει «ασθενείς» τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από την πλήρη καταστροφή (μπάζωμα) συγκεκριμένου

τμήματος της έκτασης του εντοπισμένου Οικοτόπου 1170, δεν αναφέρεται καθόλου στις ενδεχόμενες έμμεσες επιπτώσεις που θα επιφέρει η αλλοίωση και ο κατακερματισμός του. Απορίας άξιο είναι το πώς προκύπτουν τα «ασθενή» ποσοστά «κατάληψης» του Οικοτόπου προτεραιότητας 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας), τη στιγμή που αυτός εκ της νομοθεσίας απολαμβάνει πλήρη προστασία (=100% της έκτασής του εντός Δικτύου). Το γεγονός ότι τα μειωμένα ποσοστά κάλυψης αποδίδονται στην αδρή φύση της αρχικής χαρτογράφησης, χωρίς σε καμία φάση του έργου να διερευνάται το ενδεχόμενο της υποχώρησης του Οικοτόπου (οπότε και θα έπρεπε να ληφθούν άμεσα μέτρα αποκατάστασης παρά να εισαχθούν επιπρόσθετες πιέσεις), προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση.

Η δέουσα εκτίμηση της ΜΠΕ/ΜΕΟΑ δεν συσχετίζεται με τους στόχους διατήρησης των χερσαίων οικοτόπων του Παρ Ι της Οδ. 92/43/ΕΟΚ και προβλέπει απροσδιόριστου βαθμού μείωση της έκτασης και αλλοίωση της αντιπροσωπευτικότητάς τους, βασισμένη σε αμφίβολη μεθοδολογία εκτίμηση του μεγέθους της επίπτωσης.

ΜΕΡΟΣ 4^ο: ΑΛΛΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η ανάγνωση της ΜΕΟΑ/ΜΠΕ του προτεινόμενου έργου, τόσο στο στάδιο της ανάλυσης όσο και στο στάδιο της αξιολόγησης και δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων, περιέχει πολλά κενά, γεννά αμφιβολίες και δεκάδες αναπάντητα ερωτήματα. Ενδεικτικά, διατυπώνουμε στην συνέχεια ελάχιστα από αυτά, υπενθυμίζοντας στην αδειοδοτούσα αρχή ότι:

Η δέουσα εκτίμηση πρέπει να περιέχει «πλήρεις, ακριβείς και οριστικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα ικανά να διασκεδάσουν οποιαδήποτε εύλογη επιστημονικής φύσεως αμφιβολία όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών» (απόφαση της 20^{ης} Σεπ. 2007 στην υπόθεση C-304/05 παρ. 69).

4.1. Οικολογικός ανταγωνισμός Αιγαιόγλαρου –Ασημόγλαρου

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που αποκρύπτει η ΜΕΟΑ είναι ότι το έργο σχεδιάζεται πάνω σε 14 νησίδες εκ των οποίων οι 11 φιλοξενούν μεγάλοι πληθυσμοί Ασημόγλαρων οι οποίοι θα εκτοπιστούν από τις νησίδες.

Η ΜΕΟΑ αγνοεί το γεγονός (επειδή ο Ασημόγλαρος δεν είναι προστατευόμενο είδος αλλά το ζήτημα σχετίζεται με την προστασία του **Αιγαιόγλαρου**. Μόνιμος συγκάτοικός του Αιγαιόγλαρου στις νησίδες, ο πολύ πιο πολυάριθμος, πολύ πιο προσαρμοστικός, ανθεκτικός³ και «καιροσκόπος» Ασημόγλαρος, φτάνει σε πολύ μεγάλους πληθυσμούς επειδή, σε αντίθεση με τον Αιγαιόγλαρο, πλησιάζει εύκολα τον άνθρωπο και τρέφεται μαζικά σε σκουπιδότοπους, καλλιέργειες κ.λπ. Ο Ασημόγλαρος ανταγωνίζεται τον Αιγαιόγλαρο για θέσεις φωλιάσματος και τροφή αλλά και απευθείας θηρεύει νεοσσούς Αιγαιόγλαρων. Ο μεγάλος πληθυσμός του Ασημόγλαρου είναι ένα από τα κύρια προβλήματα του Αιγαιόγλαρου στο Αιγαίο και εξηγεί γιατί ο Αιγαιόγλαρος απουσιάζει εντελώς από νησιωτικές περιοχές με πολύ μεγάλο πληθυσμό Ασημόγλαρων όπως ο Σαρωνικός. Η ύπαρξη των Ασημόγλαρων είναι ένα από τα σημαντικότερα διαχειριστικά ζητήματα που σχετίζονται με κάθε επέμβαση πάνω στις νησίδες (όχληση, περιορισμός διαθέσιμου χώρου, εκτοπισμός) διότι αυτές οι επεμβάσεις πλήττουν περισσότερο τον Αιγαιόγλαρο και πολύ λιγότερο τον Ασημόγλαρο, ο οποίος, χάνοντας τις δικές του θέσεις φωλιάσματος θα καταλάβει ζωτικό χώρο από τους Αιγαιόγλαρους και, προσαρμοζόμενος στις νέες συνθήκες, θα αξιοποιήσει την παρουσία ανθρώπων, νυχτερινού φωτισμού και ανθρωπογενών πηγών τροφής και θα αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερο πλεονέκτημα απέναντι στον Αιγαιόγλαρο ως ανταγωνιστής και θηρευτής του.

³ Σε αυτό παίζει ρόλο και ότι φωλιάζει πολύ νωρίτερα και, στην ευαίσθητη φάση όπου οι Αιγαιόγλαροι κλωθούν, οι μικροί Ασημόγλαροι είναι σχεδόν έτοιμοι να πετάξουν

Ένα σημαντικό μέρος των ΑΓ και των συνοδών έργων εγκαταστάσεων σχεδιάζεται ΠΑΝΩ σε αποικίες Ασημόγλαρων, τους οποίους – ως μη προστατευόμενο είδος- αγνοεί εντελώς η ΜΕΟΑ, παρά τα τεράστια διαχειριστικά ζητήματα που προκύπτουν.

4.2 Καταφύγια Άγριας Ζωής

Στα σχετικά κεφάλαια των ΜΕΟΑ και ΜΠΕ παρατίθενται τα εξής όσον αφορά τα ΚΑΖ:

*Κ917, «Νησίδες Χόνδρος, Μαρμαράς, Γιαλεσίνοσ και Κουλούνδροσ τησ Σύμησ... κλπ.», (ΦΕΚ 1149/Β/04.09.02 Ίδρυση). Εντόσ τησ εν λόγω ΚΑΖ χωροθετούνται εξ' ολοκλήρου οι Α/Γ στίσ υπό μελέτη νησίδεσ **Πλάκα, Περγούσσα και Παχειά**.*

*Κ918, «Νησίδεσ Αρμαθιά και Μακρονήσι τησ Κάσου, Αντίτηλοσ και Γάιδαροσ τησ Τήλου...κλπ.», (ΦΕΚ 1149/Β/04.09.02 Ίδρυση). Εντόσ τησ εν λόγω ΚΑΖ χωροθετούνται εξ' ολοκλήρου οι Α/Γ στίσ υπό μελέτη νησίδεσ Γλάροσ και **Κανδελιούσσα**.*

*Κ919, «Ανατολικό Τμήμα Αστυπάλαιασ και γύρωθεν νησίδεσ» (ΦΕΚ 1153/Β/05.09.01 Ίδρυση). Εντόσ τησ εν λόγω ΚΑΖ χωροθετούνται εξ' ολοκλήρου οι Α/Γ στίσ υπό μελέτη νησίδεσ **Οφιδούσσα, Ποντικούσσα, Κουτσομύτη και Κούνουποι**.*

Σημειώνεται ότι ένα ακόμη Καταφύγιο Άγριας Ζωής έχει εγκριθεί κατά τις διατάξεις του δασικού νόμου με την απόφαση 1906/29.7.1998 του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Πρόκειται για το ΚΑΖ «**Νήσοσ Λέβιθα**». (ΦΕΚ 8/19.01.2009)

Καθώς δεν υπάρχει καμία περαιτέρω σχετική αναφορά/πληροφορία στην ΜΠΕ ή στην ΜΕΟΑ παραθέτουμε στην συνέχεια τα εκ του νόμου οριζόμενα για τα ΚΑΖ

Ο Ν. 2637/1998/άρθ.57/παρ. 3 ορίζει «.. ιδρύονται καταφύγια άγριασ ζωήσ σε δασικέσ, δασοσκεπέισ, χορτολιβαδικέσ, ελώδεισ, υγροτοπικέσ, αγροτικέσ, παρόχθιεσ, παραλίμνιεσ και παράκτιεσ εκτάσεισ, καθώσ και σε ερημονησίδεσ, με την προϋπόθεση ότι οι εκτάσεισ αυτέσ, είτε είναι απαραίτητεσ για τη διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή ή τη διάσωση των ειδών τησ άγριασ πανίδασ ή αυτοφυούσ χλωρίδασ, είτε είναι απαραίτητεσ για την επιβίωση ενόσ ή περισσότερων ειδών τησ άγριασ πανίδασ ή αυτοφυούσ χλωρίδασ που είναι μοναδικά, σπάνια ή απειλούνται με εξαφάνιση ή είτε αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα τύπου βιοτόπου.

Ο Ν. 3937/2011/αρθ. 4/παρ 3 (Διατήρηση τησ βιοποικιλότητασ και άλλεσ διατάξεισ) ορίζει:

4.3 Καταφύγια Άγριας Ζωής (Wildliferefuges) α) Ως καταφύγια άγριας ζωής χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή, τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικότοποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5. β) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής απαγορεύονται η θήρα, οι αγώνες κυνηγετικών ικανοτήτων σκύλων δεικτών, η αλιεία, η σύλληψη της άγριας πανίδας, η συλλογή της άγριας χλωρίδας, η καταστροφή ζώνης με φυσική βλάστηση με κάθε τρόπο, η καταστροφή των φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση, η επιχωμάτωση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών συστημάτων, η διάθεση ή απόρριψη αποβλήτων, η ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργειών, η διενέργεια στρατιωτικών ασκήσεων, καθώς και η υπαγωγή έκτασης του καταφυγίου σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό. Επιτρέπεται η εγκατάσταση παρατηρητηρίων της άγριας πανίδας. Η εκτέλεση λατομικών και μεταλλευτικών δραστηριοτήτων όπως και δρόμων επιτρέπεται, εάν έχει υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τύπου Α και έχει χορηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων. γ) Μέσα στα καταφύγια άγριας ζωής, οι αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες μπορούν να εγκρίνουν ή να προγραμματίζουν και να εκτελούν ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου και έργα ικανοποίησης των οικολογικών αναγκών του βιολογικού κύκλου των ειδών της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας και ιδίως αναδάσωση, διατήρηση ακαλλιέργητων εκτάσεων, διατήρηση εκτάσεων με τοπικές ποικιλίες, διατήρηση φυτοφρακτών, έργα αναβάθμισης και αποκατάστασης υγροτοπικών εκτάσεων, δημιουργία και ανάπτυξη ζωνών φυσικής βλάστησης, δημιουργία δενδροστοιχιών κατά μήκος των αγροτικών δρόμων και ελωδών εκτάσεων. Τα έργα αυτά περιγράφονται σε ειδικές μελέτες διαχείρισης, οι οποίες εγκρίνονται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι προδιαγραφές για τη σύνταξή τους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής

Σημειώνεται ότι εντός των ΚΑΖ προστατεύεται το σύνολο των βιοτικών στοιχείων και κατεχοχόν τα ενδημικά/υποενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας που έχουν εξελιχθεί και προσαρμοστεί σε αυτές τις νησίδες. Πάνω σε αυτές, ιδιαίτερα στα συμπλέγματα νησίδων, όπως το πολύνησο Κινάρου–Λεβίθων, το σύμπλεγμα της Σύρνας και οι νησίδες του Καρπάθιου Πελάγους διατηρούνται ακόμη οικοσυστήματα στα οποία οι φυσικές λειτουργίες και η ίδια η εξέλιξη συνεχίζουν αδιατάρακτες από ουσιαστική ανθρώπινη παρέμβαση. Ο μελετητής της ΜΠΕ θα έπρεπε να τεκμηριώσει λεπτομερώς πώς το σχεδιαζόμενο έργο είναι συμβατό με τις

υποχρεώσεις διατήρησης που ανακύπτουν από το ισχυρό εθνικό καθεστώς προστασίας που συνεπάγεται ο χαρακτηρισμός των περιοχών αυτών ως Καταφύγια Άγριας Ζωής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Οι νησίδες Πλάκα, Περγούσσα, Παχειά (Νισύρου), Κανδελούσα, Οφιδούσσα, Κούνουποι και Λέβιθα είναι χαρακτηρισμένες ως Καταφύγια Άγριας Ζωής. Οι συγκεκριμένες νησίδες υπόκεινται σε ισχυρό νομικό πλαίσιο προστασίας (ν. 3937/2011) που ορίζει σαφώς τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες και απαιτεί λεπτομερή τεκμηρίωση των επιπτώσεών του και τυχόν μέτρων αντιμετώπισης. Προκαλεί απορία το πώς ο μελετητής αγνοεί ή αποκρύπτει το εν λόγω περιοριστικό νομικό πλαίσιο και πώς σκοπεύει να το υπερβεί.

4.3 Κηρυγμένα Τοπία Ιδιαίτερου Κάλλους

Στο σχετικό κεφάλαιο της ΜΕΟΑ αναφέρεται υπ' αριθμ. ΔΠΑ/9387 απόφαση (ΦΕΚ 1176/Β/22.09.2000) με την οποία:

χαρακτηρίζονται ως **τοπία ιδιαίτερου κάλλους** οι νησίδες **Κούνουποι, Οφιδούσσα, Παχειά Νισύρου και Περγούσσα**

και η υπ' αριθμ. ΔΠΑ/9389 απόφαση (ΦΕΚ 1176/Β/22-09-2000) με την οποία:

χαρακτηρίζονται ως **τοπία ιδιαίτερου κάλλους** οι νησίδες **Μακρά και Παχειά Ανάφης**.

με **στόχο** την αποτελεσματική προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος του παραπάνω νησιωτικού συμπλέγματος που διακρίνεται για τη μεγάλη γεωλογική, βιολογική, πολιτιστική και αισθητική αξία του

Στις περιοχές αυτές επιτρέπεται μόνον:

- Η άσκηση παραδοσιακών ασχολιών αγροτικού χαρακτήρα
- Η αναστήλωση υφιστάμενων κτισμάτων (καλντερίμια, κελιά, μάντρες)
- Η κατασκευή νέων κτισμάτων προσαρμοσμένων στο περιβάλλον μόνο για την εξυπηρέτηση αναγκών, εθνικής άμυνας, αρχαιολογίας, επιστημονικής έρευνας και για λόγους προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και μετά από σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας ΕΠΑΕ.

Ωστόσο στο σχετικό κεφάλαιο της ΜΠΕ αναφέρεται ότι δεν υφίστανται Σημεία Ιδιαίτερου Ενδιαφέροντος.

Η ΜΠΕ αποδέχεται, ωστόσο ότι:

Σε ότι αφορά τα συνοδά έργα του υπό μελέτη έργου, μόνιμη μεταβολή του υφιστάμενου τοπίου θα προκαλέσει η διάνοιξη του νέου οδικού δικτύου στις νησίδες και η ανέγερση των κτιριακών έργων ηλεκτρικής διασύνδεσης.

Συνολικά, αναμένεται να διανοιχθούν 71,785 km νέα τμήματα οδοποιίας στις 14 νησίδες και να εγκατασταθούν εννέα υποσταθμοί ανύψωσης τάσης (Υ/Σ) στις νησίδες Μακρά Ανάφης, Λέβιθα, Κίναρος, Σύρνα, Κανδελιούσσα, Περγούσσα, Μεγάλο Σοφράνο, Κούνουποι και Οφιδούσσα και ένας Σταθμός μετατροπής AC/DC στη Λέβιθα.

Τα παραπάνω θα επιφέρουν σε κάποιο βαθμό αλλοίωση του αδιατάραχτου μέχρι τώρα τοπίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Οι νησίδες Κούνουποι, Οφιδούσσα, Παχειά Νισύρου, Περγούσσα, Μακρά και Παχειά Ανάφης είναι χαρακτηρισμένες ως τοπία ιδιαίτερου κάλλους (ΦΕΚ 1176/Β/22-09-2000). Οι συγκεκριμένες νησίδες υπόκεινται σε ισχυρό νομικό πλαίσιο προστασίας που ορίζει σαφώς τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες και ασφαλώς αποκλείει την εγκατάσταση του συνόλου των υποδομών του σχεδιαζόμενου έργου. Προκαλεί εύλογη απορία το πώς ο μελετητής αγνοεί ή αποκρύπτει το εν λόγω περιοριστικό νομικό πλαίσιο και πώς σκοπεύει να το υπερβεί

ΜΕΡΟΣ 5^ο :ΜΕΤΡΑ & ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΜΕΟΑ

Κατά τη δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων ο μελετητής καταρχήν παραδέχεται ότι :

«Αναφορικά με τα είδη ορνιθοπανίδας, σημειώνεται ότι η κατάληψη των ενδιαιτημάτων αναπαραγωγής και τροφοληψίας από τον τελικό σχεδιασμό του έργου (14 νησίδες) ενδέχεται να επηρεάσει σε κάποιο βαθμό τις οικολογικές λειτουργίες των ειδών χαρακτηρισμού όπως του Μαυροπετρίτη αλλά και άλλων σημαντικών ειδών, όπως του Σπιζαετού και του Θαλασσοκόρακα, καθώς ορισμένες Α/Γ του υπό μελέτη έργου χωροθετούνται σε ευαίσθητες νησίδες που φιλοξενούν σημαντικές αποικίες ή σημεία φωλεασμού από τα εν λόγω είδη ορνιθοπανίδας. Άρα, δεδομένου και του ότι το υπό μελέτη έργο χωροθετείται εξ'ολοκλήρου εντός των 6 εξεταζόμενων ΖΕΠ, πρόκειται να καταλάβει ενδιαιτήματα φωλεασμού ειδών ορνιθοπανίδας σε ορισμένες από τις 14 υπό μελέτη νησίδες του τελικού σχεδιασμού του έργου.»

ενώ στη συνέχεια, η δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις στα είδη χαρακτηρισμού είναι συνολικά **ασθενείς** σε όλες τις παραμέτρους που σχετίζονται με τα είδη και σε όλες τις φάσεις του έργου αλλά με τον εξής αστερίσκο:

* Ο χαρακτηρισμός ασθενείς προκύπτει υπό την προϋπόθεση λήψης ειδικών προληπτικών και άλλων μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων που αναφέρονται αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης (ΣΣ Μέτρα).

Παρότι αμφιβάλλουμε αν μια τέτοια πρωθύστερη προσέγγιση της δέουσας εκτίμησης είναι **επιτρεπτή**, οφείλουμε να εξετάσουμε με ιδιαίτερη προσοχή τα μέτρα αντιμετώπισης που προτείνονται στην ΜΕΟΑ, τα οποία παρατίθενται εξ ολοκλήρου και σχολιάζονται ως ακολούθως:

<p>ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ - ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ</p>	
<p>Φάση κατασκευής <i>Το εύρος της ζώνης κατάληψης του έργου να περιορισθεί στο απολύτως αναγκαίο για την κατασκευή του έργου.</i> <i>-Οι εκτάσεις στις οποίες θα αποψιλωθεί η υφιστάμενη βλάστηση θα πρέπει να περιοριστούν στις απολύτως αναγκαίες. Το εύρος της ζώνης κατάληψης του έργου να περιορισθεί στο απολύτως αναγκαίο για την κατασκευή του έργου. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προηγηθεί των κατασκευαστικών έργων ακριβής οριοθέτηση των εκτάσεων αυτών με ειδικό συνεργείο τοπογράφων. Επί των ορίων αυτών θα πρέπει να τοποθετηθεί εμφανής ειδική ταινία έτσι ώστε να είναι απόλυτα διακριτή η περιοχή αποψίλωσης.</i> <i>Το πλάτος του οδικού δικτύου να μην υπερβαίνει το προβλεπόμενο στις σχετικές μελέτες οδοποιίας, λαμβάνοντας πάντα υπόψη και τις κατά τόπους συνθήκες.</i> <i>-Να αποκατασταθεί η φυσική βλάστηση που τυχόν θα αλλοιωθεί και δεν θα καλύπτεται από έργα υποδομής μετά την ολοκλήρωση των εργασιών με βάση τη φυτοτεχνική μελέτη αποκατάστασης (βλ. Προσάρτημα ΙΧ της παρούσας μελέτης). Να εφαρμοστεί κατάλληλο πρόγραμμα αποκατάστασης, μετά την έγκρισή του από την αρμόδια αρμόδια Δασική Αρχή. Να προτιμηθούν τα αυτόχθονα είδη της περιοχής.</i> <i>-Για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και της βλάστησης και την αρμονική ένταξη του υπό μελέτη έργου στο τοπίο, οι φυτοτεχνικές παρεμβάσεις θα πρέπει να προγραμματιστούν κατάλληλα σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της αρμόδιας Δασικής αρχής.</i> <i>-Όσον αφορά στα είδη που θα χρησιμοποιηθούν για τη φύτευση, αυτά θα πρέπει να πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις: -Να είναι είδη τα οποία είναι προσαρμοσμένα στις κλιματικές συνθήκες της περιοχής. -Να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του τεθέντος σκοπού.</i> <i>-Ο φορέας του έργου οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την συντήρηση και ανάπτυξη της βλάστησης που θα φυτευθεί στο πλαίσιο των εργασιών αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένων: της λειτουργίας και συντήρησης της σχετικής φυτοτεχνικής υποδομής, της άρδευσης και της γεωπονικής φροντίδας των φυτών, εωσότου τα τελευταία δύνανται να αναπτυχθούν χωρίς φροντίδα.</i> <i>Να εφαρμοστεί κατάλληλο πρόγραμμα παρακολούθησης.</i> <i>-Ο φορέας του έργου θα πρέπει να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος τόσο κατά τη διάρκεια κατασκευής των θαλάσσιων όσο και των χερσαίων έργων.</i> <i>-Τα πλωτά μέσα που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να εφαρμόζουν τους κανόνες και τις προδιαγραφές που τίθενται από την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία και τις διεθνείς συνθήκες για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από επεισόδια ρύπανσης και ατυχηματικές διαρροές.</i></p>	<p>Όλα τα μέτρα αυτής της κατηγορίας είναι γενικά μέτρα άμβλυνσης που συνοδεύουν όλες τις ΑΕΠΟ εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ. Δεν εξειδικεύονται για τις ΖΕΠ και ασφαλώς δεν έχουν καμιά θετική επίδραση στα είδη χαρακτηρισμού που πλήττονται.</p> <p>Οι φυτεύσεις αποκατάστασης, και ιδίως με μη αυτόχθονα είδη χλωρίδας (βλ. 6.2), δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την αυτόχθονη βλάστηση και ιδιαίτερως την πρότερη δομή του ενδιαιτήματος. Οι ανάγκες συντήρησης των φυτοτεχνικών παρεμβάσεων, με τακτικές επισκέψεις-παρουσία ανθρώπων συνιστούν άλλον ένα παράγοντα όχλησης που ο μελετητής επιμένει να αγνοεί.</p>
<p>Σε ότι αφορά τα είδη πανίδας αναφέρονται γενικά τα εξής:</p>	
<p>Οι οχλούσες κατασκευαστικές εργασίες θα πρέπει να λάβουν χώρα σε ελάχιστη απόσταση 500 μ. από αποικίες Μαυροπετρίτη τις περιόδους που το είδος βρίσκεται σε</p>	<p>Όπως δείξαμε (κεφάλαιο 3.3.) οι ζώνες αποκλεισμού που εφαρμόζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετες και</p>

<p>ευαίσθητο στάδιο του βιολογικού του κύκλου, δηλαδή την περίοδο από αρχές Αυγούστου έως και τέλη Οκτωβρίου. Επίσης οι παραπάνω οχλούσες εργασίες να λάβουν χώρα σε ελάχιστη απόσταση 1000 μ. από ενεργή φωλιά Σπιζαετού τις περιόδους επίσης που τα είδη αυτά βρίσκονται σε ευαίσθητο στάδιο του βιολογικού τους κύκλου, δηλαδή την περίοδο αρχές Απριλίου - τέλη Μάϊου.</p>	<p>εσφαλμένες και καθώς αυτές αποτελούν την υπόθεση εργασίας υπό το φως της οποίας εξετάζονται τόσο οι εναλλακτικές λύσεις όσο και η δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων οδηγούν μαθηματικά στην κατάρριψη της ΜΕΟΑ/ΜΠΕ.</p> <p>Ωστόσο κρίνεται μη αποδεκτό επιστημονικά και τεχνικά να χρησιμοποιούνται (ανεξαρτήτως αν είναι σωστές ή λάθος) οι ζώνες αποκλεισμού, που επιβάλλει η επιστήμη και η νομοθεσία, ταυτόχρονα και ως μέτρο αντιμετώπισης των επιπτώσεων</p>
<p>Προτείνεται κατάλληλο πρόγραμμα παρακολούθησης όπως αναφέρεται παρακάτω</p>	<p>Βλ. παρακάτω</p>
<p>-Θα λαμβάνονται όλα τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης όπως αυτά αναφέρονται στην ΜΠΕ του έργου και αποσκοπούν στην πρόληψη, μείωση ή/και αντιμετώπιση της ρύπανσης ή των οχλήσεων λόγω θορύβου στη φάση κατασκευής του έργου. -Οι εργαζόμενοι στην κατασκευή του έργου θα λάβουν την κατάλληλη εκπαίδευση με σκοπό την μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τις οχλήσεις στα είδη πανίδας.</p>	<p>Γενικά μέτρα άμβλυσης που συνοδεύουν όλες τις ΑΕΠΟ εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ. Εκ της νομοθεσίας απαγορεύεται η όχληση των ειδών κατά την περίοδο αναπαραγωγής, πόσο μάλλον των ειδών χαρακτηρισμού των ΖΕΠ!!!</p>
<p>Θα πρέπει να λαμβάνει χώρα απομάκρυνση ερπετών (π.χ. ενδημικά υποείδη <i>Rodarciserhardii</i>) και αμφιβίων ή/και τυχόν μικροτροποποιηθείς στον προγραμματισμό και στον τρόπο υλοποίησης των εργασιών εκσκαφής σε μικροενδιαιτήματα ή θώκους αυξημένης συγκέντρωσης ή σημασίας για είδη ερπετών και αμφιβίων.</p>	<p>Μη αποδεκτό επιστημονικά και τεχνικά μέτρο. Η έστω αδρή αντίληψη του χαρακτήρα, του μεγέθους, της έντασης, της διάρκειας του έργου και η κοινή λογική αποδεικνύουν τη γελοιότητα του προτεινόμενου πρότασης</p>
<p>Ο φωτισμός των εγκαταστάσεων θα περιοριστεί στον απολύτως απαραίτητο και στον προδιαγραφόμενο από τις απαιτήσεις των αδειοδοτούντων φορέων.</p>	<p>Ο παραμικρός φωτισμός είναι ασύμβατος στις αναπαραγωγικές αποικίες όλων των ειδών χαρακτηρισμού.</p>
<p>Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ, και ειδικότερα σύμφωνα με την παρ. 3 του</p>	<p>Όπως δείξαμε (κεφάλαιο 3.3.) οι ζώνες αποκλεισμού που εφαρμόζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετες και εσφαλμένες και καθώς αυτές αποτελούν την υπόθεση εργασίας υπό το φως της οποίας εξετάζονται τόσο οι εναλλακτικές λύσεις όσο και η δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων οδηγούν μαθηματικά στην κατάρριψη</p>

<p>άρθρου 5B: «Για την εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ εντός περιοχών ΖΕΠ, με είδη χαρακτηρισμού ένα από τα ακόλουθα χωροκρατικά ή/και αποικιακά είδη:... σπιζαετός (<i>Hieraaetus fasciatus</i>), μαυροπετρίτης (<i>Falco eleonorae</i>), ... , πετρίτης (<i>Falco peregrinus</i>), Αιγαιόγλαρος (<i>Larus audouinii</i>), ... πρέπει, η προβλεπόμενη στα άρθρα 10 και 11 (παρ. 8,9 και 10) του ν. 4014/2011, ειδική οικολογική αξιολόγηση, εκτός των εξειδικευμένων ορνιθολογικών στοιχείων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 5Α, να καθορίζει επιπλέον περιμετρική ζώνη αποκλεισμού από φωλιές ή/και αποικίες των προαναφερόμενων ειδών χαρακτηρισμού.».</p> <p>Στη παρούσα μελέτη, ως Ζώνες Αποκλεισμού για την επιλογή του προτεινόμενου σχεδιασμού του υπό μελέτη έργου λήφθηκαν υπόψη οι περιοχές που απέχουν:</p> <p>300 μ. από τις σημαντικές αποικίες του Μαυροπετρίτη που καταγράφηκαν στην παρούσα μελέτη,</p> <p>1000 μ. από τις αποικίες Αιγαιόγλαρου που καταγράφηκαν στην παρούσα μελέτη,</p> <p>1000 μ. από την ενεργή φωλιά του Σπιζαετού που καταγράφηκε στη νησίδα Κίναρο</p> <p>☒ 300μ. από την αποικία Θαλασσοκόρακα</p> <p>☒ 300μ από την ενεργές φωλιές Πετρίτη που εντοπίστηκαν στις νησίδες Πλακίδα και Λιάδιση μειώνεται ότι οι παραπάνω αποστάσεις χρησιμοποιήθηκαν και ως βασικά κριτήρια συγκριτικής εκτίμησης και αξιολόγησης των προκαλούμενων επιπτώσεων στα είδη της ορνιθοπανίδας μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων του έργου.</p>	<p>της ΜΕΟΑ/ΜΠΕ.</p> <p>Ωστόσο κρίνεται μη αποδεκτό επιστημονικά και τεχνικά να εκλαμβάνονται (ανεξαρτήτως αν είναι σωστές ή λάθος) οι ζώνες αποκλεισμού, που επιβάλλει η επιστήμη και η νομοθεσία, ταυτόχρονα και ως μέτρο αντιμετώπισης των επιπτώσεων.</p>
<p>Φάση Λειτουργίας</p> <p>Κατά τη φάση λειτουργίας του έργου θα πρέπει να ληφθούν όλα τα μέτρα για τη συντήρηση των φυτεύσεων, δεδομένου ότι συμβάλλουν στη βελτίωση του τοπίου των περιοχών που θα επηρεαστούν από τα προτεινόμενα έργα. Συγκεκριμένα: Οι φυτεύσεις θα πρέπει να συντηρούνται κατάλληλα σύμφωνα με τα επανορθωτικά μέτρα της προμελέτης φυτοτεχνικής αποκατάστασης των χώρων επέμβασης, που θα υποβληθεί κατά την προβλεπόμενη από την Υ.Α 15277/12 (ΦΕΚ 1077Β'/09.04.2012) διαδικασία, λαμβάνοντας υπόψη και τυχόν σχετικές υποδείξεις της αρμόδιας Δασικής Αρχής που θα διατυπωθούν κατά την τήρησή της, δεδομένου ότι συμβάλλουν στη βελτίωση και του αισθητικού περιβάλλοντος στην περιοχή του έργου. Η μελέτη αυτή παρουσιάζεται στο προσάρτημα ΙΧ της παρούσας μελέτης. Τον πρώτο χρόνο μετά την φύτευσή τους, να γίνει συμπλήρωση των κενών που τυχόν θα υπάρξουν, λόγω νέκρωσης δενδρυλλίων.</p>	<p>Οι φυτεύσεις αποκατάστασης, και ιδίως με μη αυτόχθονα είδη χλωρίδας (βλ 3.6), δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την αυτόχθονη βλάστηση και ιδιαιτέρως την πρότερη δομή του ενδιαιτήματος, και ασφαλώς επιφέρουν αλλοίωση της αντιπροσωπευτικότητας των οικοτόπων. Οι ανάγκες συντήρησης των φυτοτεχνικών παρεμβάσεων, με τακτικές επισκέψεις-παρουσία ανθρώπων συνιστούν άλλον ένα παράγοντα όχλησης που ο μελετητής επιμένει να αγνοεί.</p>
<p>Σε ότι αφορά τα είδη πανίδας αναφέρονται τα εξής:</p>	
<p>Ο φωτισμός των εγκαταστάσεων θα περιοριστεί στον απολύτως απαραίτητο και στον προδιαγραφόμενο από τις απαιτήσεις των αδειοδοτούντων φορέων</p>	<p>Ο παραμικρός φωτισμός είναι ασύμβατος στις αναπαραγωγικές αποικίες όλων των ειδών χαρακτηρισμού.</p>
<p>Για την ενίσχυση των πληθυσμών του Μαυροπετρίτη να πραγματοποιηθεί πρόγραμμα ελέγχου μικρών θηλαστικών που αποτελούν θηρευτές των αυγών του είδους.</p>	<p>Το μέτρο είναι αντισταθμιστικό και όχι αντιμετώπισης. Η δράση αυτή περιλαμβάνεται ως υποχρέωση στην ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103 και υπάγεται στην ευθύνη των Φορέων Διαχείρισης. Στις</p>

	<p>ακατοίκητες νησίδες αρκεί μιαεπιχείρηση εξάλειψης αρουραίων ανά 10ετία, όμως από την στιγμή που θα δημιουργηθεί τακτικό ρεύμα επισκέψεων στο πλαίσιο των αναγκών συντήρησης του έργου και ασφαλώς λόγω της δυνατότητας γενικής πρόσδεσης σκαφών με τη δημιουργία λιμένων, οι πληθυσμοί των τρωκτικών θα εκραγούν και η δράση θα πρέπει να γίνεται πολύ συχνά. Υπό αυτές τις συνθήκες το μέτρο είναι αντιδεδοντολογικό, αναποτελεσματικό καιεπιφέρει πρόσθετη όχληση.</p>
<p><i>Σε όλες τις υπό μελέτη νησίδες προτείνεται υποχρεωτική εγκατάσταση αυτοματοποιημένου συστήματος αποφυγής πρόσκρουσης ειδών ορνιθοπανίδας με τα πτερύγια των Α/Γ.</i></p>	<p>Για τον Αιγαιόγλαρο και τον Θαλασσοκόρακα το σύστημα ραντάρ δεν μπορεί να λειτουργήσει, τα πουλιά πετούν χαμηλά και δεν εντοπίζονται. Ο Μαυροπετρίτης πετά συνεχώς και σε μεγάλους αριθμούς πάνω και γύρω από τις νησίδες. Αν το σύστημα λειτουργεί με ραντάρ και παύση Α/Γ, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της ημέρας από Μάιο έως Οκτώβριο. Τα οπτικά συστήματα αποτροπής είναι άχρηστα για Μύχο-Αρτέμη καθώς τα είδη πετούν πάνω από τις νησίδες τη νύχτα και δεν βλέπουν στο σκοτάδι. Αν εφαρμοστούν ραντάρ και παύση Α/Γ, καθώς οι Μύχοι-Αρτέμηδες πετούν συνεχώς παντού πάνω και γύρω από τις νησίδες, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της νύχτας από Μάρτιο έως Οκτώβριο. Εφαρμογή συστημάτων με αποτρεπτικούς ήχους που οδηγούν σε εκδίωξη/εκτόπιση απαγορεύονται</p>
<p><i>Σε όλη τη φάση λειτουργίας του έργου προτείνεται η συλλογή τυχόν νεκρών ζώων πλησίον των Α/Γ με στόχο την αποφυγή προσέλευσης αρπακτικών ειδών.</i></p>	<p>Συνήθης όρος που εφαρμόζεται στις χερσαίες εγκαταστάσεις ΑΣΠΗΕ. Η συλλογή των νεκρών ζώων προϋποθέτει τακτικές επισκέψεις – συχνή παρουσία ανθρώπων, πρόσθεση όχληση. Ο μελετητής αγνοεί για άλλη μια φορά την ιδιαιτερότητα των νησίδων και την αξία τους ακριβώς επειδή είναι ακατοίκητες και δεν υπάρχει όχληση.</p>
<p>4.2 ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ</p>	

<p>Προκειμένου να περιορισθεί η διασπορά των αιωρούμενων στερεών υλικών κατά τις εργασίες κατασκευής των λιμενικών έργων, σε περίπτωση που δημιουργείται πρόβλημα θολερότητας και στις περιπτώσεις που τα έργα κατασκευάζονται εντός κλειστών κόλπων, θα πρέπει να διερευνηθεί κατά περίπτωση η χρήση πλωτών φραγμάτων με πετάσματα ώστε η δημιουργούμενη θολερότητα να συγκρατηθεί σε όσο το δυνατόν μικρότερη περιοχή.</p>	<p>Δεν αφορά τα είδη χαρακτηρισμού των ΖΕΠ παρά μόνον ως απώλεια ενδιαιτήματος τροφοληψίας στις εντός των πλωτών φραγμάτων περιοχές. (επιπτώσεις στη θάλασσα)</p>
<p>Τα βυθοκορήματα προβλέπεται να διατεθούν στο θαλάσσιο χώρο σύμφωνα με τους Ν. 743/77 (ΦΕΚ Α' 319), όπως κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ. 55/98 (Α' 58) και εκάστοτε ισχύει. Επιπλέον θα πρέπει οι θέσεις απόρριψης να βρίσκονται: εκτός ορίων όπου εντοπίζονται λιβάδια Ποσειδωνίας. Τα λιβάδια της Ποσειδωνίας βρίσκονται γενικά σε βάθος <40m. εκτός περιοχών που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 και εκτός περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά (ΣΠΠ).</p>	<p>Δεν αφορά τα είδη χαρακτηρισμού των ΖΕΠ. Το μέτρο προϋποθέτει την λεπτομερή χαρτογράφηση των λιβαδιών Ποσειδωνίας στις πιθανές θέσεις απόρριψης</p>
<p>Επιλογή της κατάλληλης χρονικής περιόδου για την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής των αιολικών πάρκων (αρχικές διανοίξεις δρόμων, οριστικές διανοίξεις, επιχώσεις, συμπτυκνώσεις με κατάλληλο θραυστό υλικό και διαστρώσεις, κατασκευή πλατειών ανέγερσης, εκσκαφές τάφρων υπογείων καλωδίων, εκσκαφές για θεμελίωση Α/Γ κ.λ.π) Προτείνεται οι πλέον οχλούσες «βαριές» κατασκευαστικές εργασίες να λάβουν χώρα σε ελάχιστη απόσταση 500 μ. από αποικίες Μαυροπετρίτη τις περιόδους που το είδος βρίσκεται σε ευαίσθητο στάδιο του βιολογικού του κύκλου, δηλαδή την περίοδο από αρχές Αυγούστου έως και τέλη Οκτωβρίου. Επίσης οι παραπάνω οχλούσες εργασίες να λάβουν χώρα σε ελάχιστη απόσταση 1000 μ. από ενεργή φωλιά Σπιζαετού τις περιόδους επίσης που τα είδος βρίσκεται σε ευαίσθητο στάδιο του βιολογικού του κύκλου, δηλαδή την περίοδο αρχές Απριλίου - τέλη Μαΐου.</p>	<p>Ωστόσο κρίνεται μη αποδεκτό επιστημονικά και τεχνικά και καταγγέλλεται η μη διακοπή του συνόλου των έργων κατά τις περιόδους αναπαραγωγής των ειδών χαρακτηρισμού. Για τα είδη αυτά η περίοδος αναγκαστικής παύσης εργασιών είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Μαυροπετρίτης: τέλη Απριλίου- Οκτώβριος. -Αιγαιόγλαρος: Απρίλιος- Ιούνιος -Μύχος- Αρτέμης: Μάρτιος- Οκτώβριος -Θαλασσοκόρακας: Ιανουάριος- Ιούνιος -Σπιζαετός: Φεβρουάριος – Ιούνιος
<p>Πρόγραμμα παρακολούθησης πανίδας σε δύο στάδια</p>	<p><u>Οι επιπτώσεις του έργου είναι μη αντιστρέψιμες.</u> Στην περίπτωση των πουλιών επειδή υπάρχει ορνιθολογικά δεδομένα βάσης θα μπορεί να διαγνωστεί η έκταση της εκτόπισης. Στην περίπτωση των ενδημικών ειδών ερπετών και ασπόνδυλων για τα οποία δεν υπάρχουν δεδομένα βάσης, ο αφανισμός θα παραμείνει αδιάγνωστος</p>
<p>Λήψη κατάλληλων μέτρων για τη προστασία ειδών ερπετών - αμφιβίων στη φάση κατασκευής Σε περίπτωση που εντοπιστούν κατά την φάση κατασκευής του έργου και ιδιαίτερα στην φάση των αρχικών εκσκαφών, μικροενδιαιτήματα ή θώκοι αυξημένης συγκέντρωσης ή σημασίας για είδη ερπετών (π.χ μικρές υδατοσυλλογές, μεμονωμένες συστάδες βλάστησης κ.λ.π) θα πρέπει να ληφθούν τα ειδικά μέτρα όπως κατάλληλη απομάκρυνση των παρατηρούμενων ατόμων ερπετών και αμφιβίων ή/και τυχόν μικροτροποποιήσεις στον προγραμματισμό και στον τρόπο</p>	<p>Μη αποδεκτό επιστημονικά τεχνικά και πρακτικά μέτρο. Η έστω και αδρή αντίληψη του χαρακτήρα, του μεγέθους, της έντασης, της διάρκειας του έργου και η κοινή λογική αποδεικνύουν το ανέφικτο του προτεινόμενου μέτρου.</p>

<p>υλοποίησης των εργασιών εκσκαφής στις θέσεις εμφάνισης των ειδών ερπετών). Το μέτρο αυτό θα εφαρμοστεί στις υπό μελέτη νησίδες του τελικού σχεδιασμού (Οφιδούσσα, Σύρνα, Μεσονήσι, Πλακίδα, Μεγάλο Σοφράνο, Κίναρος και Λέβιθα) που φιλοξενούν τα τοπικά ενδημικά υποείδη Σιλιβουτιού <i>Podarciserhardiiohidusae</i>, <i>Podarciserhardiisyrinae</i>, <i>Podarciserhardiisubobscura</i>, <i>Podarciserhardiizafranae</i>, <i>Podarciserhardiikinarensis</i> και <i>Podarciserhardiilevithensis</i>.</p>	
<p>Διερεύνηση δυνατότητας περιοδικής παύσης της λειτουργίας Α/Γ στις νησίδες Σύρνα, Κίναρος και Λιάδι. Για τη νησίδα Σύρνα προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα περιοδικής παύσης της λειτουργίας των Α/Γ (4 Α/Γ) που χωροθετούνται εντός της ζώνης μεταξύ των 300 και των 500 μ. από κάθε τμήμα της σημαντικής αποικίας του Μαυροπετρίτη στην εν λόγω νησίδα. Πρόκειται για τις Α/Γ Α.22, Α.19, Α.32 και Α.25. Η διακοπή προτείνεται να λάβει χώρα την ευαίσθητη αναπαραγωγική περίοδο του Μαυροπετρίτη, δηλαδή την περίοδο από αρχές Αυγούστου έως και τα τέλη Οκτωβρίου. Η διακοπή δύναται να μειώσει κυρίως τις επιπτώσεις από πρόσκρουση στα νεαρά άτομα Μαυροπετρίτη που εκτελούν τις πρώτες δοκιμαστικές πτήσεις από τις αποικίες τους. Σε ότι αφορά τις δύο δυτικές Α/Γ στην νησίδα Κίναρος (Α.5 και Α.6) θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο πρόγραμμα παρακολούθησης ορνιθοπανίδας, έτσι ώστε εάν αποδειχθεί από τη φάση κατασκευής του έργου ότι παρατηρούνται συχνές διελεύσεις Σπιζαετού σε αυτές, να διερευνηθεί η περιστασιακή παύση λειτουργίας την περίοδο συχνών διελεύσεων. Επίσης στην Κίναρο θα πρέπει να γίνει διερεύνηση για περιοδική παύση και της Α/Γ Α.10 που χωροθετείται εντός της ζώνης μεταξύ των 300 και των 500 μ. από την σημαντική αποικία του Μαυροπετρίτη στην εν λόγω νησίδα. Αναλόγως, για την νησίδα Λιάδι, θα πρέπει να γίνει διερεύνηση για διακοπή της Α/Γ Α.1 που χωροθετείται εντός της ζώνης μεταξύ των 300 και των 500 μ. από την σημαντική αποικία του Μαυροπετρίτη στην εν λόγω νησίδα. Η διακοπή προτείνεται να λάβει χώρα την ευαίσθητη αναπαραγωγική περίοδο του Μαυροπετρίτη, δηλαδή την περίοδο από αρχές Αυγούστου έως και τα τέλη Οκτωβρίου. Αναλόγως, για την νησίδα Παχειά Ανάφης, θα πρέπει να γίνει διερεύνηση για προσωρινή παύση λειτουργίας της μοναδικής Α/Γ που προβλέπεται στον τελικό σχεδιασμό και χωροθετείται εντός της ζώνης μεταξύ των 300 και των 500 μ. από την σημαντική αποικία του Μαυροπετρίτη στην εν λόγω νησίδα. Η διακοπή προτείνεται να λάβει χώρα την ευαίσθητη αναπαραγωγική περίοδο του Μαυροπετρίτη, δηλαδή την περίοδο από αρχές Αυγούστου έως και τα τέλη Οκτωβρίου. Σημειώνεται ότι, για τις τρεις παραπάνω νησίδες, το μέτρο προσωρινής παύσης λειτουργίας θα πρέπει να επιλεγεί μόνο εάν από το πρόγραμμα παρακολούθησης τεκμηριωθεί ότι υπάρχει αυξημένη επικινδυνότητα πρόσκρουσης στις προαναφερόμενες Α/Γ.</p>	<p>Ευαίσθητες περίοδοι</p> <ul style="list-style-type: none"> -Μαυροπετρίτης: τέλη Απριλίου- Οκτώβριος. -Σπιζαετός: Φεβρουάριος – Ιούνιος <p>Όπως δείξαμε (κεφάλαιο 3.3.) οι ζώνες αποκλεισμού που εφαρμόζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετες και εσφαλμένες και αυτές αποτελούν την υπόθεση εργασίας υπό το φως της οποίας εξετάζεται η εκτίμηση επιπτώσεων.</p> <p>Ως εκ τούτου δεν θα υπάρξει μετριασμός επιπτώσεων στα είδη χαρακτηρισμού από τυχόν περιοδική παύση ορισμένων Α/Γ.</p>
<p>Διερεύνηση για τη σταδιακή έναρξη λειτουργίας των Α/Γ Με βάση το πρόγραμμα παρακολούθησης στη φάση κατασκευής, θα διερευνηθεί την περίοδο δοκιμαστικής λειτουργίας των Α/Γ, τυχόν αναγκαιότητα λήψης μέτρων σταδιακής έναρξης λειτουργίας του ρότορα των Α/Γ σε κάθε νησίδα, για λόγους καλύτερης προσαρμογής των ειδών ορνιθοπανίδας στη</p>	<p>Η πρόταση αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία. Δεν υπάρχει βιβλιογραφία που να καταδεικνύει προσαρμογή ειδών σε ανάλογα έργα στη χέρσο και οπωσδήποτε είναι αδύνατον να υπάρξει προσαρμογή</p>

<p>Λειτουργία των Α/Π.</p>	<p>μεταναστατευτικών ειδών. Ο μελετητής αδυνατεί να αντιληφθεί τις ασφυκτικές συνθήκες έλλειψης χώρου που δημιουργεί το έργο</p>
<p>Παρακολούθηση και ενδεχόμενη εκτροπή των αγριοκούνελων στη νησίδα Κίναρος. Τελικός στόχος είναι η δημιουργία βέλτιστων διατροφικών συνθηκών του Σπιζαετού στο τμήμα της νησίδας που δεν τοποθετούνται Α/Γ και έτσι η δραστική μείωση της συχνότητας εμφάνισης του είδους στο τμήμα της νησίδας που θα υπάρχουν Α/Γ. Η πυκνότητα του πληθυσμού του αγριοκούνελου θα καταγράφεται περιοδικά σε δειγματικές επιφάνειες σε όλη τη νησίδα το νησί ώστε να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα διατήρησης μεγαλύτερης πυκνότητάς του στο τμήμα χωρίς Α/Γ. Το μέτρο αυτό μπορεί να συνδυαστεί και με τυχόν λήψη (εφόσον αυτή τεκμηριωθεί στο πρόγραμμα παρακολούθησης της ορνιθοπανίδας) μέτρου παύσης λειτουργίας ορισμένων εκ των εγγύτερων Α/Γ προς το χώρο και κατά το χρόνο όπου το είδος είθισται να εκτελεί γαμήλιες επιδείξεις (βλέπε παρακάτω). Ως εκ τούτου αναμένεται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι τυχόν αρνητικές επιδράσεις στο είδος.</p>	<p>Το μέτρο είναι αντισταθμιστικό και όχι αντιμετώπισης. Ο μελετητής επιδεικνύει απόλυτη άγνοια της οικολογίας τόσο του Σπιζαετού όσο και του Αγριοκούνελου. Και συνεχίζει να αγνοεί την ιδιαιτερότητα των νησίδων και των νησιών σε σχέση με τους χερσαίους βιοτόπους στους οποίους, λόγω χωρικής συνέχειας, τέτοια προγράμματα διαχείρισης είναι εφικτά.</p>
<p>Διερεύνηση για ενίσχυση του πληθυσμού της Νησιωτικής Πέρδικας Σε γειτνιάζουσες νησίδες που δεν θα προβλεφθεί χωροθέτηση και λειτουργία Α/Γ, να εξεταστεί το ενδεχόμενο ελεγχόμενης ενίσχυσης του πληθυσμού της Νησιωτικής Πέρδικας με σκοπό τη βελτίωση των πληθυσμών θηραμάτων του Σπιζαετού.</p>	<p>Το μέτρο είναι αντισταθμιστικό και όχι αντιμετώπισης. Δράσεις εισαγωγής /εμπλουτισμών με είδη πανίδας, μπορεί να προκύπτουν μόνο από τα διαχειριστικά μέτρα της περιοχής ΕΖΔ/ΖΕΠ και υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων.</p>
<p>Έλεγχος τρωκτικών</p>	<p>Το μέτρο είναι αντισταθμιστικό και όχι αντιμετώπισης. Η δράση αυτή περιλαμβάνεται ως υποχρέωση στην ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103 και υπάγεται στην ευθύνη των Φορέων Διαχείρισης. Στις ακατοίκητες νησίδες αρκεί μια επιχείρηση εξάλειψης αρουραίων ανά 10ετία, όμως από την στιγμή που θα δημιουργηθεί τακτικό ρεύμα επισκέψεων στο πλαίσιο των αναγκών συντήρησης του έργου και ασφαλώς λόγω της δυνατότητας γενικής πρόσδεσης σκαφών με τη δημιουργία λιμένων, οι πληθυσμοί των τρωκτικών θα εκραγούν και η δράση θα πρέπει να γίνεται πολύ συχνά. Υπό αυτές τις συνθήκες το μέτρο είναι αντιδεδοντολογικό, αναποτελεσματικό και επιφέρει πρόσθετη όχληση.</p>
<p>Απομάκρυνση νεκρών ζώων από τους χώρους των Α/Π Με τον τρόπο αυτό, ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες πρόσκρουσης αρπακτικών πουλιών σε Α/Γ κατά την προσπάθειά τους να τραφούν. Μεγαλύτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στην</p>	<p>Συνήθης όρος που εφαρμόζεται στις χερσαίες εγκαταστάσεις ΑΣΠΗΕ. Η συλλογή των νεκρών ζώων</p>

<p><i>Κίναρο.</i></p>	<p>προϋποθέτει τακτικές επισκέψεις – συχνή παρουσία ανθρώπων, πρόσθετη όχληση. Ο μελετητής αγνοεί για άλλη μια φορά την ιδιαιτερότητα των νησίδων και την αξία τους ακριβώς επειδή είναι ακατοίκητες και δεν υπάρχει όχληση.</p>
<p><i>Αποφυγή όχλησης στην Μεσογειακή Φώκια Σε σχέση με τη Μεσογειακή φώκια όπως προαναφέρθηκε δεν αναμένονται αξιοσημείωτες επιπτώσεις από την κατάληψη χερσαίου ενδιαιτήματός στις 14 υπό μελέτη νησίδες. Εντούτοις, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθούν όλες οι 14 υπό μελέτη νησίδες του τελικού σχεδιασμού για την ύπαρξη δυνητικών θέσεων αναπαραγωγής/ανάπαυσης πριν τη φάση κατασκευής. Παράλληλα, θα πρέπει να εφαρμοστεί κατάλληλο πρόγραμμα παρακολούθησης για να διαπιστωθεί αν υπάρχουν μεταβολές στον τρόπο χρήσης του ενδιαιτήματος πριν και μετά την κατασκευή και λειτουργία του προτεινόμενου έργου και να εξεταστεί η αναγκαιότητα λήψης πρόσθετων μέτρων για την προστασία του εν λόγω είδους.</i></p>	<p>Εφόσον υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ύπαρξη θέσεων αναπαραγωγής/ ανάπαυσης της φώκιας τότε δεν είναι δυνατόν η δέουσα εκτίμηση της ΜΕΟΑ να αποφαίνεται ότι δεν θα υπάρξει πρόβλημα με το είδος προτεραιότητας. Το μέτρο αναιρεί την δέουσα εκτίμηση ως προς τις επιπτώσεις του έργου επί της Μεσογειακής Φώκιας, αφού σύμφωνα με την νομοθεσία η ΜΠΕ/ΜΕΟΑ πρέπει, με βεβαιότητα και πέραν πάσης αμφισβήτησης, να αποφαίνεται για την διατήρηση της ακεραιότητας των πληθυσμών του είδους προτεραιότητας.</p>
<p><i>Ορθή διαχείριση των απορριμμάτων</i></p>	<p>Η ΜΠΕ προβλέπει μεταφορά των απορριμμάτων με πλοία σε χώρους απόθεσης. Χωρίς το μέτρο να έχει κάποια θετική επίδραση στα είδη χαρακτηρισμού, προσθέτει άλλον ένα παράγοντα όχλησης και αυξημένο κίνδυνο εγκατάστασης μεγάλου πληθυσμού τρωκτικών στις νησίδες. Σημειώνεται ότι η σοβαρή αυτή παράμετρος (πληθυσμιακή αύξηση τρωκτικών*) δεν έχει αναλυθεί στο πλαίσιο της ΜΕΟΑ, που ωστόσο οφείλει να εξετάζει όλες τις πτυχές του έργου.</p> <p>*Είναι γνωστό ότι οι χώροι εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ είναι ιδανικοί για την ανάπτυξη πληθυσμών τρωκτικών, καθώς στο έδαφος, που έχει πρόσφατα σκαφτεί από χωματοουργικά μηχανήματα, είναι ευκολότερο να σκαφτούν λαγούμια. Λόγω των φυτεύσεων θα αυξηθεί επίσης η διαθεσιμότητα τροφής (σπόρων,βλαστών) γιαυτά τα είδη.</p>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σύμφωνα με το πρωθύστερο επιχείρημα της ΜΕΟΑ «Ο χαρακτηρισμός ασθενείς προκύπτει υπό την προϋπόθεση λήψης ειδικών προληπτικών και άλλων μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων που αναφέρονται αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης»(ΣΣ στα Μέτρα). Η αξιολόγηση των προτεινόμενων έργων κατέδειξε ότι:

- Επιστημονικά και Τεχνικά μη αποδεκτό να εκλαμβάνονται (οι ούτως ή άλλως εσφαλμένες) οι ζώνες αποκλεισμού, που επιβάλλει η επιστήμη και η νομοθεσία, ταυτόχρονα και ως μέτρο αντιμετώπισης των επιπτώσεων.
- Επιστημονικά και Τεχνικά μη αποδεκτό και καταγγέλλεται να μη διακόπτονται εντελώς τα έργα κατά τις περιόδους αναπαραγωγής των ειδών χαρακτηρισμού. Για τα είδη αυτά η περίοδος αναγκαστικής παύσης εργασιών είναι: Μαυροπετρίτης: τέλη Απριλίου-Οκτώβριος/Αιγαιόγλαρος: Απρίλιος- Ιούνιος/Μύχος-Αρτέμης: Μάρτιος-Οκτώβριος/Θαλασσοκόρακας: Ιανουάριος-Ιούνιος/Σπιζαετός: Φεβρουάριος – Ιούνιος
- Οι ζώνες αποκλεισμού που εφαρμόζει η ΜΕΟΑ είναι αυθαίρετες και εσφαλμένες και αυτές αποτελούν την υπόθεση εργασίας υπό το φως της οποίας εξετάζεται η εκτίμηση επιπτώσεων. Ως εκ τούτου δεν θα υπάρξει μετριασμός επιπτώσεων στα είδη χαρακτηρισμού από τυχόν περιοδική παύση ορισμένων Α/Γ. Δεν υπάρχει βιβλιογραφία που να καταδεικνύει προσαρμογή ειδών σε ανάλογα έργα στη χέρσο και οπωσδήποτε είναι αδύνατον να υπάρξει προσαρμογή μεταναστατευτικών ειδών. Ο μελετητής αδυνατεί να αντιληφθεί τις ασφυκτικές συνθήκες έλλειψης χώρου που δημιουργεί το έργο
- Για τον Αιγαιόγλαρο και τον Θαλασσοκόρακα το σύστημα ραντάρ δεν μπορεί να λειτουργήσει, τα πουλιά πετούν χαμηλά και δεν εντοπίζονται. Ο Μαυροπετρίτης πετά συνεχώς και σε μεγάλους αριθμούς πάνω και γύρω από τις νησίδες. Αν το σύστημα λειτουργεί με ραντάρ και παύση Α/Γ, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της ημέρας από Μάιο έως Οκτώβριο. Τα οπτικά συστήματα αποτροπής είναι άχρηστα για Μύχο-Αρτέμη καθώς τα είδη πετούν πάνω από τις νησίδες τη νύχτα και δεν βλέπουν στο σκοτάδι. Αν εφαρμοστούν ραντάρ και παύση Α/Γ, καθώς οι Μύχοι-Αρτέμηδες πετούν συνεχώς παντού πάνω και γύρω από τις νησίδες, τότε οι Α/Γ θα είναι ακίνητες κατά τη διάρκεια της νύχτας από Μάρτιο έως Οκτώβριο.
- Εφόσον υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ύπαρξη θέσεων αναπαραγωγής/ ανάπαυσης της φώκιας τότε δεν είναι δυνατόν η δέουσα εκτίμηση της ΜΕΟΑ να

αποφαινεται ότι δεν θα υπάρξει πρόβλημα με το είδος προτεραιότητας. Το μέτρο αναιρεί την δέουσα εκτίμηση ως προς τις επιπτώσεις του έργου επί της Μεσογειακής Φώκιας, αφού σύμφωνα με την νομοθεσία η ΜΠΕ/ΜΕΟΑ πρέπει, με βεβαιότητα και πέραν πάσης αμφισβήτησης, να αποφαινεται για την διατήρηση της ακεραιότητας των πληθυσμών του είδους προτεραιότητας.

- Οι φυτεύσεις αποκατάστασης, και ιδίως με μη αυτόχθονα είδη χλωρίδας (βλ. 3.6), δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την αυτόχθονη βλάστηση και ιδιαίτερως την πρότερη δομή του ενδιαιτήματος και ασφαλώς επιφέρουν αλλοίωση της αντιπροσωπευτικότητας των οικοτόπων. Οι ανάγκες συντήρησης των φυτοτεχνικών παρεμβάσεων, με τακτικές επισκέψεις-παρουσία ανθρώπων συνιστούν άλλον ένα παράγοντα όχλησης που ο μελετητής επιμένει να αγνοεί.
- Τα περισσότερα μέτρα είναι γενικά μέτρα άμβλυνσης που συνοδεύουν όλες τις ΑΕΠΟ εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ. Δεν εξειδικεύονται για τις ΖΕΠ και ασφαλώς δεν έχουν καμιά θετική επίδραση στα είδη χαρακτηρισμού που πλήττονται. Η συλλογή των νεκρών ζώων προϋποθέτει τακτικές επισκέψεις – συχνή παρουσία ανθρώπων, πρόσθεση όχληση. Ο μελετητής αγνοεί την ιδιαιτερότητα των νησίδων και την αξία τους ακριβώς επειδή είναι ακατοίκητες και δεν υπάρχει όχληση. Ο παραμικρός φωτισμός είναι ασύμβατος στις αναπαραγωγικές αποικίες όλων των ειδών χαρακτηρισμού. Η μεταφορά των απορριμμάτων από τις νησίδες με πλοία προσθέτει άλλον ένα παράγοντα όχλησης και αυξημένο κίνδυνο εγκατάστασης μεγάλου πληθυσμού τρωκτικών στις νησίδες, σημαντικού παράγοντα που δεν έχει εξεταστεί στο πλαίσιο της δέουσας εκτίμησης.
- Προτείνονται μέτρα αντισταθμιστικά και όχι αντιμετώπισης: Δράσεις εισαγωγής /εμπλουτισμών με είδη πανίδας, μπορεί να προκύπτουν μόνο από τα διαχειριστικά μέτρα της περιοχής ΕΖΔ/ΖΕΠ και υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων. Ο έλεγχος τρωκτικών περιλαμβάνεται ως υποχρέωση στην ΚΥΑ Η.Π. 8353/276/Ε103 και υπάγεται στην ευθύνη των Φορέων Διαχείρισης. Στις ακατοίκητες νησίδες αρκεί μια επιχείρηση εξάλειψης αρουραίων ανά 10ετία, όμως από την στιγμή που θα δημιουργηθεί τακτικό ρεύμα επισκέψεων στο πλαίσιο των αναγκών συντήρησης του έργου και ασφαλώς λόγω της δυνατότητας γενικής πρόσδεσης σκαφών με τη δημιουργία λιμένων, οι πληθυσμοί των τρωκτικών θα εκραγούν και η δράση θα πρέπει να γίνεται πολύ συχνά. Υπό αυτές τις συνθήκες το μέτρο είναι αντιδεδοντολογικό, αναποτελεσματικό και δημιουργεί πρόσθετη όχληση.

ΜΕΡΟΣ 6^ο: Η ΜΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΚΑΤΟΙΚΗΤΕΣ ΝΗΣΙΔΕΣ

Αφήσαμε τελευταία την κορυφαία και καταλυτική επίπτωση του έργου στην οικολογική ακεραιότητα των τόπων Natura 2000 που επηρεάζονται και αφορά την δημιουργία υποδομών πρόσβασης και διαμονής ανθρώπων και ανάπτυξης δραστηριοτήτων επί των νησίδων.

Στη σελ. 149 της ΜΕΟΑ διαβάζουμε:

Γενικότερα ο βασικός λόγος για τον οποίο οι νησίδες έχουν τόσο μεγάλη σημασία για την προστασία σπάνιων ειδών όπως του Αιγαιόγλαρου, είναι ότι από τις νησίδες απουσιάζει ο άνθρωπος, αλλά και τα επικίνδυνα για τα πουλιά χερσαία σαρκοφάγα ζώα και οι αρουραίοι. Οι ακατοίκητες νησίδες (ή βραχονησίδες) είναι οι τελευταίες ψηφίδες του θαυμαστού κόσμου πριν την εμφάνιση του ανθρώπου στη Μεσόγειο

Ο βασικός λόγος για τον οποίο οι νησίδες έχουν τόσο μεγάλη σημασία για την προστασία σπάνιων ειδών, είναι ότι από τις νησίδες απουσιάζει ο άνθρωπος, αλλά και τα επικίνδυνα για τα πουλιά χερσαία σαρκοφάγα ζώα. Αρχικά, αυτό ήταν το χαρακτηριστικό όλων των αποκομμένων από τη στεριά νησιών της Μεσογείου, τα οποία κατοικούνταν από μια μοναδική ενδημική πανίδα φυτοφάγων θηλαστικών όπως νάνοι ελέφαντες και ιπποπόταμοι, γιγάντια τρωκτικά και πουλιά που δεν πετούσαν, όπως και θαλασσοπούλια που φώλιαζαν στο έδαφος. Οι δε αμμουδιές και παραλίες με τα βότσαλα ήταν το στεριανό καταφύγιο για μεγάλους πληθυσμούς από φώκιες. Όταν ο άνθρωπος εποίκησε τα νησιά, φέρνοντας μαζί σκύλους, γάτες και αρουραίους, ολόκληρη η ενδημική πανίδα των νησιών εξαφανίστηκε και τα μόνα είδη που επιβίωσαν είναι εκείνα που κατέφυγαν στις ακατοίκητες νησίδες. Εκεί συνάντησαν συνθήκες πιο δύσκολες από ότι στα μεγάλα νησιά – ωστόσο, αυτό ήταν γεγονός δευτερεύουσας σημασίας μπροστά στο μεγάλο πλεονέκτημα ότι απουσίαζαν οι άνθρωποι. Με αυτό το σκεπτικό, οι ακατοίκητες νησίδες (ή βραχονησίδες) είναι οι τελευταίες ψηφίδες που απέμειναν από τον θαυμαστό κόσμο πριν την εμφάνιση του ανθρώπου στη Μεσόγειο (σελ 149. ΜΕΟΑ). Αν η ανθρώπινη παρουσία εδραιωθεί πάνω και σε αυτές, τα πουλιά και οι φώκιες θα εξαφανιστούν οριστικά.

Είναι αυτονόητο ότι οι νησίδες αποτελούν ένα **κρίσιμο ενδιαίτημα με πρωτεύον χαρακτηριστικό την απουσία μόνιμων ανθρώπινων δραστηριοτήτων και χερσαίων σαρκοφάγων ζώων**. Συνεπώς, το βασικό διαχειριστικό μέτρο για να διατηρηθούν αυτά τα κρίσιμα ενδιαίτηματα είναι να διατηρήσουμε στο ελάχιστο την ανθρώπινη επέμβαση. Όλα τα άλλα μέτρα (προστασία

βλάβησης, αποφυγή φωτιάς και σκουπιδιών, απαγόρευση κυνηγιού κ.λπ.) είναι δευτερεύουσας σημασίας ή εντελώς ασήμαντα μπροστά στην απαίτηση να μην υπάρχει μόνιμη ανθρώπινη παρουσία, μόνιμες υποδομές, όχληση και χερσαίοι θηρευτές πάνω σε αυτές.

Παρά την έλλειψη Προεδρικού Διατάγματος που να ορίζει τα ενδεδειγμένα μέτρα προστασίας, η ελληνική νομοθεσία, μέσω της ΚΥΑ , Η.Π. 8353/276/Ε103 /άρθρο 5^Η, προνοεί για: γ) Μέτρα προστασίας βραχονησίδων και νησίδων με έκδοση ενημερωτικού υλικού και ειδική σήμανση, ώστε να αποτρέπεται η προσέγγιση και αποβίβαση σε αυτές, από οποιονδήποτε και με οποιονδήποτε τρόπο, κατά την περίοδο αναπαραγωγής των ειδών χαρακτηρισμού.

Πρέπει εδώ να τονίσουμε ότι ενώ αρχικά η απουσία ανθρώπων και σαρκοφάγων από τις μικρές νησίδες οφειλόταν, όπως και για τα υπόλοιπα νησιά, στην αδυναμία πρόσβασης, κάποια στιγμή ο άνθρωπος ανέπτυξε μέσα και κατάφερε και έφτασε σε όλες τις νησίδες, αλλά δεν εγκαταστάθηκε εκεί λόγω έλλειψης ζωτικού χώρου και πόρων – ιδίως του νερού. Για τον ίδιο λόγο δεν μπόρεσαν να εγκατασταθούν στις νησίδες και τα ζώα που έφερε μαζί του ο άνθρωπος (εκτός από τους αρουραίους, οι οποίοι αποτελούν σημαντικό πρόβλημα σε πολλές νησίδες). Συνεπώς **η έλλειψη ζωτικού χώρου και νερού, μαζί με την απομόνωση αποτελούν το «συγκριτικό οικολογικό πλεονέκτημα» των μικρών νησίδων** και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν «διαχειριστικό» πρόβλημα που ζητά επίλυση. Αν ήταν φιλόξενες, προσιτές και διέθεταν νερό, οι νησίδες δεν θα ήταν πολύτιμοι και ασφαλείς χώροι φωλιάσματος. Η τεχνητή βελτίωση της πρόσβασης με λιμάνια και μόνιμες υποδομές απλά θα αυξήσει δραματικά τις διελεύσεις και την ανεξέλεγκτη παρουσία ανθρώπων και των σαρκοφάγων που τους συνοδεύουν. Αν, δε, γίνουν παρεμβάσεις δήθεν βελτίωσης του οικοσυστήματος με φυτεύσεις, τάισμα, ποτίστρες πανίδας κ.λπ., το μόνο που θα πετύχουμε θα είναι να ευνοήσουμε τα καιροσκοπικά, εισβολικά και χωροκατακτητικά είδη (Ασημόγλους, Κουρούνες, αρουραίους, ζιζάνια κ.λπ.) και θα κάνουμε κακό στα σπάνια είδη που έχουν καταφύγει εκεί.

Ωστόσο στη ΜΠΕ...

- Στο στάδιο της υλοποίησης θα κατασκευασθεί ολοκληρωμένο δίκτυο λιμένων, οδοποιία αποθήκες και εγκαταστάσεις διαμονής και φιλοξενίας των συνεργείων τόσο κατά την φάση κατασκευής όσο και κατά την περίοδο λειτουργίας. Η λειτουργία και η συντήρηση του έργου θα εξυπηρετείται από ένα σύνολο κτιριακών συγκροτημάτων, αποθηκών ανταλλακτικών κ.λπ. για τις επιτόπου ομάδες του προσωπικού συντήρησης και λειτουργίας.

Αυτό σημαίνει αυτόματη ακύρωση της αξίας αυτών των νησίδων. Ακόμη και χωρίς να λογαριάσουμε όλες τις συντριπτικές επιπτώσεις των ίδιων των έργων, η απρόσκοπτη και συνεχής ανθρώπινη παρουσία θα διώξει σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού των πουλιών πάνω από αυτές. Αυτό θα γίνει σταδιακά για κάποια είδη και αυτόματα για τον Αιγαιόγλαρο (η θέα και μόνο χερσαίων θηρευτών και ανθρώπων πάνω στη νησίδα– ειδικά πριν την περίοδο της αναπαραγωγής- σημαίνει αυτόματα ότι η νησίδα δεν αποτελεί ασφαλή περιοχή φωλιάσματος). Ακόμη και εάν ληφθούν μέτρα απαγόρευσης μεταφοράς κατοικιδίων πάνω στις νησίδες (κάτι που είναι πρακτικά αδύνατο να εφαρμοστεί από τη στιγμή που θα υπάρχει λιμενική εγκατάσταση πάνω στην κάθε νησίδα), η θέα των ανθρώπων αρκεί.

Φυσικά, αυτές οι επιπτώσεις πρέπει να συνεκτιμηθούν με τις υπόλοιπες επιπτώσεις από την ανάπτυξη των έργων όπως ο θόρυβος και η παρουσία φωτών από τις εγκαταστάσεις και τα σκάφη, Ειδικά τα φώτα θα οδηγήσουν σε πολλούς θανάτους από τον αποπροσανατολισμό πουλιών και θα ευνοήσουν τη νυχτερινή θήρευση από Ασημόγλαρους και ενδεχομένως άλλα καιροσκοπικά είδη.

- *... τα παραπάνω συνοδά έργα δύναται να παραμείνουν και μετά την παύση της λειτουργίας του κυρίως έργου. Η εναλλακτική αυτή κρίνεται αξιοσημείωτη καθώς η προσφορά έτοιμων κτηριακών υποδομών μετά της ηλεκτρικής τους διασύνδεσης με το ηπειρωτικό ηλεκτρικό σύστημα επί απομακρυσμένων, πρώην ακατοίκητων νησίδων, στην ευαίσθητη αυτή περιοχή, δύναται να έχει ευεργετικές συνέπειες, τόσο στην εθνική άμυνα της χώρας και στην άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, όσο και στις ευκαιρίες ανάδειξης της ως διαμετακομιστικού κόμβου ηλεκτρικής ενέργειας από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου προς την Ευρώπη. (ΜΠΕ)*

Πρώτη φορά αναφέρεται σε ΜΠΕ τέτοιο σκεπτικό, το οποίο όχι μόνο είναι άσχετο με τους στόχους μιας ΜΠΕ και ΜΕΟΑ, αλλά και ευθέως παραδέχεται ότι θα ισοπεδώσει τις 14 νησίδες. Από τη στιγμή, ωστόσο, που αναφέρεται και καθ' υπέρβαση των όσων μπορούμε να πούμε εδώ, πρέπει να σημειώσουμε δύο στοιχεία: Πρώτον, καμία από αυτές τις 14 νησίδες δεν βρίσκεται σε ακριτική περιοχή. Όλες βρίσκονται στο κέντρο του Αιγαίου, ΔΥΤΙΚΑ από τον κύριο κορμό των Δωδεκανήσων (καμία σχέση με Ίμια, Ρω κλπ.). Δεύτερον και κατά πολύ κυριότερο: το «επαρχιώτικο» σκεπτικό της κατοχύρωσης περιοχών μέσω «χρησικτησίας» έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την αναγνώριση και τεκμηρίωση από τον ίδιο τον Πρόεδρο της

Δημοκρατίας ότι ή πιο ουσιαστική και έγκυρη «κατοχύρωση» αυτών των νησίδων είναι το ότι έχουν συμπεριληφθεί στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών, το Natura-2000 (η κάθε μία διαθέτει έναν πανευρωπαϊκό κωδικό αναγνώρισης). Πρέπει, δε, να τονισθεί με κάθε έμφαση ότι **αυτές οι περιοχές δεν συμπεριλήφθηκαν σε αυτό το δίκτυο με «πολιτική» απόφαση αλλά με αντικειμενικά επιστημονικά κριτήρια** (με βάση τον αριθμό και την έκταση σημαντικών ειδών πανίδας, χλωρίδας και οικοτόπων), τα οποία εφαρμόστηκαν με τον ίδιο τρόπο σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, από Ιρλανδία μέχρι Κύπρο. Αν η χώρα μας δείξει τόσο ξεδιάντροπα και επίσημα ότι αψηφά αυτή την αξία των νησίδων θα έχει προκαλέσει δύο μνημειώδη διπλωματικά «αυτογκόλ»: θα ακυρώσει την τεκμηρίωση του Προέδρου της Δημοκρατίας επιβεβαιώνοντας τις απόψεις γειτονικών κρατών που με τον πιο επίσημο τρόπο έχουν δηλώσει ότι η Ελλάδα έχει προστατεύσει τις νησίδες για πολιτικούς και όχι επιστημονικούς λόγους και ταυτόχρονα θα ενισχύσει τις φωνές που ισχυρίζονται ότι εφόσον η Ελλάδα δεν είναι ικανή να προστατεύσει το διεθνώς αναγνωρισμένο φυσικό κεφάλαιο των νησίδων, αυτές θα ήταν προτιμότερο να βρεθούν σε ένα καθεστώς διεθνούς ουδετερότητας...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η δημιουργία υποδομών μόνιμης πρόσβασης και διαμονής ανθρώπων ακυρώνει δια παντός την οικολογική σημασία των νησίδων που ακριβώς εξαιτίας του ότι είναι ακατοίκητες φιλοξενούν τα συγκεκριμένα είδη χαρακτηρισμού σε διεθνώς σημαντικούς πληθυσμούς και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τα τελευταία καταφύγια της άγριας ζωής. Επομένως οποιαδήποτε υποδομή πρόσβασης/κατοίκησης είναι ασύμβατη με το βασικό οικολογικό χαρακτηριστικό των ακατοίκητων νησίδων και επιφέρει ανεπανόρθωτες βλάβες στην οικολογική τους ακεραιότητα.

5. Συμπέρασμα της γνωμοδότησης

Το προτεινόμενο έργο κρίνεται μοναδικό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσον αφορά το μέγεθος, τον χαρακτήρα και τις συντριπτικές επιπτώσεις του στους τόπους εγκατάστασης (ακατοίκητες νησίδες). Οι τόποι αυτοί είναι αναγνωρισμένοι διεθνώς για την σπανιότητα της ίδιας της χωροδομής (πολύνησα του Αιγαίου), την υψηλή αισθητική αξία τους (κηρυγμένα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στην πλειοψηφία τους) και ασφαλώς για την οικολογική τους σημασία (περιοχές του ευρωπαϊκού δικτύου NATURA 2000). Όσον αφορά τα πουλιά, οι ακατοίκητες νησίδες είναι μακράν το πολυτιμότερο και ενίοτε το μοναδικό ενδιαίτημα για ορισμένα είδη πουλιών που η χώρα φιλοξενεί σε παγκοσμίως σημαντικούς πληθυσμούς.

Είναι το πρώτο έργο που σχεδιάζεται εξ ολοκλήρου μέσα στον πυρήνα προστατευόμενων περιοχών. Είναι η πρώτη φορά που το σύνολο του έργου, δηλαδή 106 Ανεμογεννήτριες, 71 χιλιόμετρα δρόμων, 14 λιμενικά έργα, και το σύνολο των συνοδών εγκαταστάσεων χωροθετείται στον πυρήνα προστατευόμενης περιοχής. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ σε Ελλάδα και Ευρώπη, μεγάλο μέρος (τουλάχιστον των συνοδών έργων) γίνεται στην περιφερειακή ζώνη ή και εκτός της προστατευόμενης περιοχής.

Είναι η πρώτη φορά που το σχεδιαζόμενο έργο ευθέως (όχι απλά παραδέχεται αλλά) διατείνεται ότι θα καταστρέψει το κυριότερο χαρακτηριστικό που κάνει αυτές τις περιοχές Ευρωπαϊκής σημασίας για τα πουλιά, **δηλαδή την έλλειψη μόνιμης ανθρώπινης δραστηριότητας και υποδομών**. Το έργο ευθαρσώς δηλώνει ότι **για πέντε χρόνια** θα διατηρεί τεράστια εργοτάξια και υποδομές, ενώ για την φάση κατασκευής θα διατηρεί δεκάδες εργαζόμενους, χιλιάδες διελεύσεις φορτηγών και εντονότατο φωτισμό. Κατά τη **φάση της λειτουργίας** θα φέρει επίσης μόνιμη ή πολύ τακτική παρουσία προσωπικού, μόνιμο φωτισμό, περιοδικές εντονότατες οχλήσεις (π.χ. επισκέψεις με ελικόπτερο), θα διατηρεί εγκαταστάσεις για διαμονή μεγάλου αριθμού εργαζομένων, ενώ δημιουργεί τις προϋποθέσεις (λιμένες) για γενικευμένη πρόσβαση.

Θεωρείται μοναδικό πανευρωπαϊκά ένα αναπτυξιακό έργο να αντιστρατεύεται τόσο emphaticά την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία της φύσης, δηλαδή τις δύο οδηγίες για τα Πουλιά και τους Οικοτόπους, καθώς και τον πυρήνα της λογικής του δικτύου Natura 2000. Μέχρι σήμερα γνωρίζαμε ότι η ανάπτυξη προσπαθεί να επεκταθεί χωροταξικά από τους κατοικημένους χώρους στις γύρω περιοχές, πιέζοντας την φύση και την βιοποικιλότητα. Και με βάση το άρθρο 6.3 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους αναζητούμε τρόπους ώστε η ανάπτυξη αυτή να γίνει συμβατή με τους σκοπούς του δικτύου Natura 2000. Είναι πρωτοφανές ότι βλέπουμε πλέον τα αναπτυξιακά έργα όχι μόνο να

φεύγουν από τις κατοικημένες και «αναπτυγμένες» χερσαίες και θαλάσσιες ζώνες, αλλά να φτάνουν στα τελευταία καταφύγια της βιοποικιλότητας της χώρας μας και της Ευρώπης, στις δυσπρόσιτες και μοναδικές ακατοίκητες νησίδες του Αιγαίου. Πρόκειται για πραγματική ιεροσυλία, για ενέργεια που υποθηκεύει την αξία της χώρας μας για την φυσική κληρονομιά ολόκληρης της Ευρώπης και που προφανώς δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι συμβατή με την ύπαρξη του δικτύου Natura 2000. Αν ο κλασικός πολιτισμός έχει ως έμβλημα του την Ακρόπολη, η νησιώτικη βιοποικιλότητα της μεσογείου έχει έμβλημά της τις ακατοίκητες νησίδες και είναι προσβολή προς την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα η προσπάθεια άλωσης και των τελευταίων καταφυγίων της φύσης στον συγκεκριμένο χώρο.

Εξίσου πρωτοφανής είναι η ΜΕΟΑ/ΜΠΕ με την οποία ζητείται η περιβαλλοντική αδειοδότηση του έργου. Από το πεδίο έως το γραφείο, οι 2000 σελίδες της μελέτης βρίθουν κρίσιμων ελλείψεων, εσφαλμένων δεδομένων, ανακριβειών, απόκρυψης ή επιλεκτικής παράθεσης δεδομένων και βιβλιογραφίας, διγλωσσίας και κυκλικών επιχειρημάτων. Η Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων κρίνεται σημαντικών αυθαίρετων παραδοχών βάσει των οποίων αναπτύσσονται επιστημοφανείς αλγόριθμοι που καταλήγουν πάντα στο επιθυμητό αποτέλεσμα των ασθενών, τοπικών και βραχυχρόνιων επιπτώσεων.

Ο μελετητής ανέλαβε να σχεδιάσει μια αποδεικτική διαδικασία που θα κατέληγε στο δεδομένο επιθυμητό αποτέλεσμα, έχοντας όμως στα χέρια του ένα πρόβλημα που δεν έχει άλλη λύση παρά μόνο την μηδενική.

Δεν υπάρχει λύση που να ικανοποιεί την απαίτηση να αποδεικνύεται πέραν πάσης αμφισβήτησης ότι δεν παραβλάπτεται η ακεραιότητα του τόπου.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ	
Α. ΓΝΩΜΟΔΟΤΟΥΜΕ ΘΕΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ Ή ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΌΡΩΝ-ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ	
Β. ΓΝΩΜΟΔΟΤΟΥΜΕ ΘΕΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ Ή ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΌΡΟΥΣ - ΠΡΟΫΠΟΘΈΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΤΊΘΕΝΤΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΊΟ 4 ΤΟΥ ΠΑΡΌΝΤΟΣ	
Γ. ΓΝΩΜΟΔΟΤΟΥΜΕ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ Ή ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΤΊΘΕΝΤΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΣΤΟ ΣΗΜΕΊΟ 4 ΤΟΥ ΠΑΡΌΝΤΟΣ	✓
Δ. ΔΕΝ ΔΥΝΆΜΕΘΑ ΝΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΟΥΜΕ ΕΠΊ ΤΗΣ ΔΙΑΒΙΒΑΣΘΕΙΣΑΣ ΜΠΕ ΔΙΟΤΙ ΔΙΑΠΊΣΤΩΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΥΤΗ ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΕΛΛΕΪΣΕΙΣ ΣΕ ΌΤΙ	

ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΜΑΣ, ΌΠΩΣ ΑΥΤΕΣ (ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ) ΠΑΡΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ 4 ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ	
Ε. ΔΕΝ ΔΥΝΆΜΕΘΑ ΝΑ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΟΥΜΕ ΕΠΊ ΤΗΣ ΔΙΑΒΙΒΑΣΘΕΙΣΑΣ ΜΠΕ ΔΊΌΤΙ ΔΕΝ ΕΜΠΊΠΤΕΙ ΣΤΟ ΠΕΔΊΟ ΤΩΝ ΚΑΤΆ ΝΌΜΟ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΊΑΣ ΜΑΣ	

Δεν υπάρχει λύση που να ικανοποιεί την απαίτηση της συμβατότητας των αποτελεσμάτων του έργου με τους στόχους διατήρησης των οικοτόπων και ειδών για τα οποία χαρακτηρίστηκε ο τόπος.

Υ.Γ. Ως απάντηση στις αιτιάσεις της ΜΠΕ για «*ευεργετικές συνέπειες του έργου στην εθνική άμυνα της χώρας και στην άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων*» επισυνάπτεται η ομιλία του Προέδρου της Δημοκρατίας: [«Τα σύνορα και το έδαφος της Ελλάδας ως σύνορα και έδαφος της ΕΕ. Η προστιθέμενη θεσμική αξία του Δικτύου NATURA 2000»](#).

**Για το ΔΣ
Του Φορέα Διαχείρισης
Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων**

**Ο Πρόεδρος
Κωνσταντίνος Βασιλάκης**